

K A U K O V A I N I O

METSÄLÄHIÖN MODERNI RAKENNUSPERINTÖ

Rakennuskannan ja viheralueiden
inventointi 2010-2011

OULU

Rakennussuojeluryötyhmä

Oulun kaupunkisuunnittelu

A 198

ISSN 0357-8194

Kaukovainio

Metsälähiön moderni rakennusperintö

Rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2010-11

(c) Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä 2011

Ohjausryhmä:

Paula Paajanen, yleiskaavoitus
Antti Määttä, asemakaavoitus
Timo Lajunen, asemakaavoitus
Mikko Törmänen, asemakaavoitus
Liisa Kääriä-Fischer, katu- ja viherpalvelut
Elisa Tegel, katu- ja viherpalvelut
Pirjo Siipola, Oulun seudun AMK,
Jari Heikkilä, rakennusvalvonta
Jari Kuorelahti, Oulun yliopisto
Helena Hirviniemi, rakennussuojelutyöryhmä
Eija Salmi, Pohjois-Pohjanmaan liitto
Pasi Kovalainen, Pohjois-Pohjanmaan museo
Teija Ylimartimo, Pohjois-Pohjanmaan museo

Inventointi:

Susanna Karjalainen, FM maisemansuunnittelun opiskelija/viheralueet
Virva Savolainen, HTM arkkitehtiopilas/rakennukset

Valokuvat:

Susanna Karjalainen (puistot ja pihat)
Virva Savolainen (rakennukset)
Muiden kuvien lähteen mainittu kuvateksteissä.

Rakennuspiirustukset:

Oulun kaupungin rakennusvalvonnan piirustusarkisto

Taitto:

Virva Savolainen

Kannen kuvat:

Havainnekuva alueen nykytilasta (ei mittakaavassa)
Kanahaukantien tornitalot (Kalevan kuva-arkisto)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	4		
2 KAUKOVAINION SYNTYHISTORIA.....	6		
2.1 Lähiörakentaminen.....	6		
2.2 Yleiskaavat 1952 ja 1960.....	8		
2.3 Asemakaava 1965.....	8		
2.4 Täydentävät asemakaavat 1970 ja 1974.....	10		
2.5 Muut kaavamuutokset.....	11		
3 VIHERALUEET.....	14		
3.1 Maisemarakenne ja kasvillisuus.....	14		
3.2 Puistot ja pihat.....	14		
3.3 Maisemakuva.....	18		
4 RAKENNUKSET.....	22		
4.1 Vuosina 1965-1970 rakennetut kerrostalot.....	23		
A Jalohaukantie ja Suohaukantie			
B Kanahaukantie ja Varpushaukantie			
C Kanahaukantie, Jalohaukantie ja Vaskitien eteläpuoli			
4.2 Vuosina 1971-1974 rakennetut kerrostalot.....	26		
D Tornihaukantie			
E Tuulihaukantie ja Nuolihaukantie			
F Nuolihaukantie ja Ampuhaukantie			
G Vaskitien pohjoispuoli			
4.3 Vuosina 1975-1988 rakennetut kerrostalot (H).....	30		
4.4 Rivitalot.....	31		
I Lyijytie, Haulitie ja Helatie			
J Maljatie			
K Kultatie			
4.5 Omakotitalot (L).....	36		
4.6 Palvelurakennukset.....	40		
M Ostoskeskus			
N Koulu-kirjasto			
O Seurakuntatalo			
P Nuoriso-lastentalo			
Q Hiirosenkoti			
R Huoltoasema			
4.7 Täydennysrakentaminen 1990- ja 2000-luvuilla.....	46		
5. ARVOTUS.....	52		
5.1 Arvottaminen ja kriteerit.....	52		
5.2 Osa-aluekohtainen arvotus.....	53		
5.3 Kaukovainion arvot.....	63		
Lähteet ja kirjallisuus			
Liitteet			
1 Inventointitieto Kioski-tietokannassa			
2 Inventoidut rakennukset ja puistot			
3 Kaukovainion suunnittelijoita			

1 JOHDANTO

Kaukovainion modernin rakennuskannan inventointi oli Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmän aloitteesta käynnistetty hanke, jonka tarkoituksena inventoida Kaukovainion rakennuskanta ja viheralueet sekä kehittää Oulun tarpeisiin sopiva modernin rakennusperinnön inventointimenetelmää.

Kaukovainio on yksi Oulun ensimmäisistä lähiöistä. Kaukovainion asuntoalue sijaitsee noin 3 km Oulun keskustasta kaakkoon. Alue rajautuu lännessä valtatie 4:ään, Pohjantiehen. Idässä aluetta sivuaa Kainuuntie, eteläräjanä on Poikkimaantie. Asuinaluetta pohjoisessa rajaava Joutsentie johtaa Karjasillalta Oulunsuuhun. Alueen koko noin 120ha. Kaukovainion kaupunginosa käsittää myös Joutsentien pohjoispuolella sijaitsevat oppilaitokset, mutta niitä ei ole käsitelty tässä työssä. Vuonna 1974 asukkaiden lukumäärä on ollut noin 8000, vuoden 2010 alus- sa noin 4800.

Kaukovainiolla on kerros-, rivi- ja omakotitaloista koostuvia asuinalueita sekä keskus, jossa on julkista rakentamista sekä kaupallisia palveluita – tällä hetkellä kaksi päivittäistavarakauppaa, kioski, kaksi ravintolaa, apteekki, asukastupa, kukkakauppa ja parturi-kampaamo. Lisäksi alueella on Hirosenkodin vanhainkoti ja vanhusten palvelu- sekä vuokra-asumista. Alueen pohjoispäässä on huoltoasema, jossa on kioskikauppa, pitseria ja ham- purilaisravintola. Alueella on ollut useita kerrostalojen pohjakerroksissa toimivia päiväkoteja, joista edelleen toiminnassa ovat Vaskitie 1:ssä Vaskitien päiväkoti, Maa- kotkantie 14:ssä Haukansulan päiväkoti ja Hirosenkodin alueella Merikotkan päiväkoti. Kaukovainiolla on paljon viheralueita ja virkistysalueita. Puistoissa on urheilu- ja leikkialueita.

Kaukovainion rakennuskannan ja viheralueiden inventoinnin tavoitteena oli koota tietoa kaavoituksen ja rakennus- valvonnan käyttöön alueen syntyhistoriasta, rakennus- kannasta, viheralueista sekä niiden ominaisuuksista ja arvoista. Tavoitteena oli myös tukea Kaukovainion yleis- suunnitelman ja yleiskaavoituksen täydennysrakennus- selvityksen tekoa. Kaukovainiolle tehdään vuonna 2011 yleissuunnitelma, joka on yleispiirteinen pitkän aikavälin suunnitelma alueen maankäytön, liikenteen ja ympäris- tön kehittämiseksi.

Inventoinnin toteuttaminen

Inventointi toteutettiin projektina, joka kesti noin kuu- si kuukautta (kesä-syyskuu 2010 ja helmi-maaliskuu 2011). Työtä on tehnyt kaksi työntekijää: maisemasuun- nittelun opiskelija FM Susanna Karjalainen (työaika3kk) ja arkkitehtiylöppilas HTM Virva Savolainen (5 kk), joka on koonnut raportin. Työtä on vuoden 2010 aikana ohjan- nut ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet Paula Paajanen (yleiskaavoitus), Antti Määttä, Timo Lajunen (asemakaa- voitus), Liisa Kääriä-Fischer, Elisa Tegel (katu- ja viher- palvelut), Pirjo Siipola (Oulun seudun AMK), Jari Heikkilä (rakennusvalvonta), Jari Kuorelahti (Oulun yliopisto), He- lena Hirviniemi (rakennussuojelutyöryhmä) ja Eija Salmi (Pohjois-Pohjanmaan liitto). Raportin kokoamista ja ar- votusta helmikuussa 2011 on ohjannut työryhmä, johon kuuluivat Pasi Kovalainen ja Teija Ylimartimo (Pohjois- Pohjanmaan museo), Paula Paajanen, Helena Hirviniemi, Jari Heikkilä ja Liisa Kääriä-Fischer, Mikko Törmänen ja Antti Määttä.

Inventoinnissa on käyty läpi kaikki alueella olevat ra- kennukset ja viheralueet. Tavoitteena oli yleispiirteinen tarkastelu. Inventoinnin avulla pyrittiin muodostamaan kuvaa koko Kaukovainion alueesta eikä keskitytty yksit- täisiin rakennuksiin. Inventoinnissa käytetyt lähteet ovat olleet rakennuslupa- ja asemakaava-arkisto, kirjallisuus ja haastattelut. Tulokset on koottu sähköiseen viran- omaiskäytössä olevaan KIOSKI-tietokantaan.

Inventointityön vaiheet

I vaihe. Työ aloitettiin tutustumalla tausta-aineistoon eli lähinnä yleis- ja asemakaavoihin, alueelle tehtyihin suunnitelmiin ja kirjallisuuteen. Töiden organisointia varten tehtiin alustava katuihin pohjautuva aluejako. (1kk)

II vaihe. Toisen vaiheen aikana tehtiin rakennuslupa-arkistotyöt sekä maastotyöt. Rakennukset oli tätä varten jaettu neljään maastotyöalueeseen. Yhden alueen arkisto- ja maastotöiden valmistuttua alueen tiedot vietiin Kioskiin. (1,5kk)

III vaihe. aluejakoa tarkennettiin ja kirjoitettiin tiivistetyt aluekuvaukset, joihin liitettiin avainsanat. Lisäksi inventointiaineistosta koottiin teemakarttoja. Ohjausryhmä teki opastetun maastokäynnin alueella ja arvotti alueet ryhmitöinä yhteisten kriteerien perusteella. Arvotuksesta tehtiin myös kartat (rakennusten arvot, viherrakenteen arvot). Inventointialueen kannalta keskeisiä henkilöitä haastateltiin. (1,5kk)

IV vaihe. Raportin tekeminen ja arvotuksen tarkentaminen. (1kk)

KUVA 1. Ote Oulun kaupungin opaskartasta, jossa näkyy inventointialueen raja

2 KAUKOVAINION SYNTYHISTORIA

2.1 Lähiörakentaminen

Kaukovainion rakentaminen noudattaa suunnitelu- ja rakennusajankohdalleen hyvin tyypillisiä malleja ja ihanteita, kuten hajakeskitysoppia, asumalähiön "keuhkokaavio"-mallia ja funktionalistista suunnitteluideologiaa. Tällaisista aluesuunnitelmista on Suomessa käytetty nimitystä metsälähiö. Rakentamistapa heijasteli ajan sosiaalisia tavoitteita. Metsälähiön ajateltiin yhdistävän luonnonläheisyyden, kyläyhteisöllisyyden ja modernin yhteiskunnan mukavuudet. Niille on ominaista viheralueiden suuri määrä suhteessa rakennettuun alueeseen.

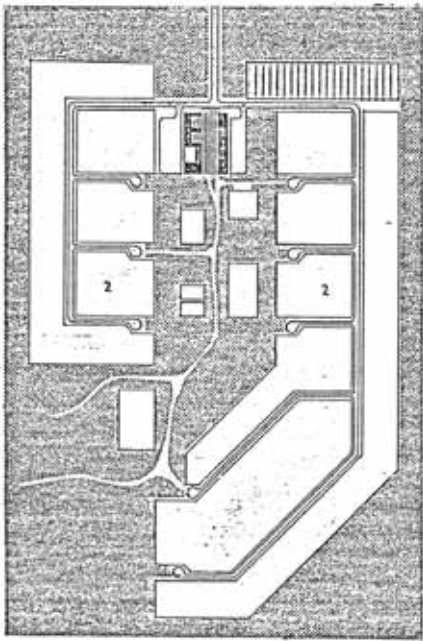
Lähiöiden rakentamisen taustaa on käsitelty useissa julkaisuissa, kuten Johanna Hankosen kirjassa *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta*. Lauri Putkonen on *Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960-70-luvun alueiden inventoiminen ja arvottaminen* -julkaisussa koonnut yleisemmin lähiöiden rakentamisen historiaa ja niihin vaikuttaneita suunnitteluperiaatteita. Myös Helsingin kaupunginmuseon *Ostari – lähiön sydän* -julkaisussa esitellään lähiörakentamisen taustaa tiivistetysti. Lähiöiden rakennusten piirteitä on käsitelty Petri Neuvosen toimittamassa *Kerrostalot 1880-2000* -kirjassa sekä arkkitehti Tommi Lindhin artikkelissa *Betonibrutalismista ruutuelementteihin*.

Professori Otto-Iivari Meurman esitti vuonna 1947 ilmestyneessä Asemakaavaopissa kaupungin asutuksen laajentamisen malliksi hajakeskittämisen ja se toimi pitkään kaupunkien asuntopolitiikan lähtökohtana. Asemakaavaopin mukaan kaupungin tulee koostua asumakunnista, jotka jakautuvat lähiöiksi. Toiminnot jakautuvat omille alueilleen ja kaupunkirakenne on riittävän väljä. Haja-

keskitysmallia on sovellettu lähes jokaisen suomalaisen kaupungin suunnittelussa. Myös Kaukovainion sijainti ja alkuperäinen väestötavoite (6000 asukasta) noudattelevat Meurmanin periaatteita.

Hämeenlinnan yleiskaavassa vuonna 1957 arkkitehti Olli Kivinen tutki hajakeskitysmalleja ja esitti suomalaisen asumalähiön kaavion, joka perustuu liikenteen niin sanottuun ulkosyöttöjärjestelmään. Mallissa alueen keskelle jää puistoalue, jolla sijaitsevat yleiset rakennukset, leikki- ja pallokentät ja puiston päässä, sisääntuloväylän ja pääkokoojakadun risteyksessä on lähiön keskus myymälöineen. Kaaviossa on osoitettu myös työpaikka-alue pienteollisuudelle tai käsityölle. Asumalähiötä ympäröivät viheralueet. Tämä keuhkokaavio muodostui suomalaisen lähiösuunnittelun perusmalliksi ja Kaukovainio on toteutunut esimerkki sen mukaisesta lähiörakenteesta.

Funktionalistisen suunnitteluideologian mukaisena tavoitteena oli erotella asuminen ja työpaikat eri alueille kuitenkin niin, että työpaikka-alueita sijoitetaan liikenteen hajauttamiseksi kaupungissa eri suunnille. Uusien vanhasta kaupunkirakenteesta erillisten asuinalueiden rakentamisen mahdollistivat muun muassa autoistuminen, liikenneväylien, julkisen liikenteen ja rakennustekniikan kehittyminen sekä kaupan palvelut. Lähiöiden korttelirakenteesta haluttiin eroon keskikaupungin umpikorttelirakenteesta ja ahtaudesta. Väljää korttelirakennetta perusteltiin alueen viihtyisyydellä ja asuntojen valoisuudella. Luontonäkymät kohottivat asumisen laatua. Katuverkolle ja pysäköinnille jätettiin väljät tilavaraukset. Rakentamisaikojen kaupunkikuvatavoite oli toisenlainen kuin nykyisin, sillä lähiöissä ei tavoiteltu perinteistä kaupunkitilaa. Nykyisin koettavissa oleva ympäristön väljyys on osa lähiön alkuperäisiä arvoja. Kaukovainiolla näkyvät nämä periaatteet selvästi. Alueen kaavas suunnitelmasta uutisoitiin Kalevassa 3.3.1965: "Kaukaisen paikan kammo ei vaivaa tämän päivän ihmistä, ei edes kaupunkilaista, kun kysymyksessä on väljyys ja viihtyisyys asumisessa".

KUVA 3. Keuhkokaaviomalli, jossa viheralueet merkitty tummalla. KUVA 4, sivu 7. Ilmakuva Kannahaukan- ja Varpushaukantieltä (Oulun kaupunki/pictometry)

1960-luvun alussa lähiötalot sijoitettiin vielä yleisesti avoimesti maastonmuotojen mukaan edullisiin ilman-suuntiin. 1960-luvun aikana vallalle levisi systemaattisempi lähiötalojen sijoittelutapa. Rakennukset sijoitettiin suorakaiteen muotoisiin ryhmiin ruutukaavamaisesti. Aikakauden kaavoille oli tyypillistä muun muassa luonnon ja rakennetun ympäristön vastakohtaisuus ja pyrkimys räjähdysmäisesti kasvavan autoliikenteen ja jalankulun erottamiseen.

1960- ja 1970-lukujen lähiöt syntyivät osana suomalaisen yhteiskunnan suurta rakennemuutosta. Väestön muutto maaseudulta taajamiin edellytti kiivasta rakentamista. Ongelma ratkaistiin toteuttamalla suuria, kerrostalovaltaisia aluekokonaisuuksia vanhojen kaupunkikeskustojen ulkopuolelle. Kiivaassa rakentamistahdissa yleistyi aluerakentaminen, jossa asuinalue palveluineen suunniteltiin ja rakennettiin yhdellä kertaa valmiiksi. Kaupunkisuunnittelussa kiinnitettiin suurta huomiota asumisen ja sitä tukevien palveluiden suhteeseen. Ostoskeskus keskeisesti sijoitetulla paikalla nousi tyypilliseksi ratkaisuksi palveluiden järjestämiseen.

Kaukovainiota on esitelty useissa julkaisuissa. Kun Kaukovainion alue valmistui, sitä esiteltiin Arkkitehtilehdessä. 1980-luvulla asukkaiden aktiivisuus sai yliopistolla sosiologian ja yhdyskuntasuunnittelun tutkijat kiinnostumaan alueesta ja tekemään useita tutkimuksia siitä, miten alueen asukkaat suhtautuvat lähioon asuinalueena. 2000-luvulla Kaukovainiota käytettiin esimerkkinä 1960-70-luvun lähiörakentamisesta kaupungin ja luonnon suhdetta tarkastelleessa väitöskirjassa.

1960- ja 1970-lukujen asuinalueet ovat nousemassa vaalittavan rakennusperinnön piiriin. Lähion kaupunkikuvalla ja arkkitehtuurin alueellisella yhtenäisyydellä nähdään arvoja. Peruskorjausten ja maankäytön tiivistämisen tarve lähioissa on ajankohtainen. Vaarana on, että rakennuksia muutetaan, puretaan tai maankäyttöä tehostetaan niin, että ominaispiirteet hämärtyvät ja ajankuva katoaa.

Kaukovainio julkaisuissa

Arkkitehti -lehti 2/1973. Aluesuunnitelma sekä arkkitehti Risto Harjun suunnittelemat kerrostalot ja arkkitehti Seppo Valjuksen suunnittelema palvelutalo.

Hirvensalo, Virpi: **Modernin kaupungin luonto muutoksessa – kahdeksan esimerkkiä suomalaisesta asuinalue-suunnittelusta. Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisu**, sarja C, osa 245. 2006.

Kautto, Jussi – Holmila, Ilkka – Turtiainen, Jukka: **Suomalaista kaupunkiarkkitehtuuria.** Suomen rakennustaiteen museo 1990.

Melkas, Tuula – Tarumaa, Aarne – Ukkola, Outi: **Oulun Kaukovainio tutkimus 1960-luvun lähiöstä asukkaiden kokemana.** Oulun yliopisto. Arkkitehtuurin osasto, yhdyskuntasuunnittelun laitos ja sosiologian laitos 1981.

Tarumaa, Aarne: **Asuntoalue ja liikenne. Liikenteen erottelun vaikutuksesta asuinalueen suunnitteluun.** Julkaisu A 4 1982. Oulun Yliopisto, Arkkitehtuurin osasto 1982.

Kotiranta, Kari – Tarumaa, Aarne – Ukkola, Outi: **Kaukovainio lasten kokemana.** Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto, yhdyskuntasuunnittelun laitos 1980.

KUVA 4. Oulun yleiskaava 1952

2.2 Yleiskaavat 1952 ja 1960

Ensimmäisen kerran Kaukovainio esiintyy arkkitehti Otto-livari Meurmanin ja arkkitehti Aarne Ervin laatimassa Oulun yleiskaavassa vuonna 1952. Kaavassa suunniteltiin Oulun ensimmäiset lähiöt. Lähiöalueet hajasijoitettiin suhteellisen kauas keskustasta. Kaava jakoi Oulun kolmeen "asumakuntaan", asutuskeskittymään, joista itäiseen suunniteltiin kaksi uutta asumalähiötä: Kaukovainio ja Nokela. Asumalähiössä ajateltiin olevan oma paikallinen myymäläkeskus, koulu, postitoimisto ja kokoushuone.

Yleiskaavassa Kaukovainiolle osoitettu asukastavoite oli 3500 asukasta. Kaavassa Kaukovainio rakentuu lenkkikadun ympärille eikä se ole suunnitelmassa vielä selkeästi ulkosityötoinen. Poikkimaantien ja Joutsentien sijainti puolestaan todettiin yleiskaavan tarkistuksessa vuonna 1960. Tässä yleiskaavassa asukasmäärä nostettiin 6000 asukkaaseen ja pohjoispäähän suunniteltiin yleisten rakennusten alue.

2.3 Asemakaava 1965

1960-luvun alkupuolella Kaukovainio oli suurimmaksi osaksi metsää. Alueen pohjois- ja länsiosassa oli peltoja, etelälaidassa hakattua metsää ja sorakuoppia. Kaava-alue on ollut asemakaavoitettaessa kaupungin ja valtion omistuksessa. Kaukovainion pohjoisosassa sijaitsivat vuonna 1954 rakennettu Hiironen vanhainkoti sekä vuonna 1953 rakennetut Kultatien vuokratilat, jotka oli rakennettu varattomille suurperheille. Hiironen vanhainkodin alueen rakennushistoria on koottu alueen vaiheista laadittuun rakennushistoriaselvitykseen vuonna 2008..

Vuonna 1965 vahvistettiin ensimmäinen Kaukovainion asuinalueita koskeva asemakaava, jonka oli laatinut arkkitehti Pentti Ahola. Asemakaavalla oli tarkoitus luo-

da omakoti-, rivitalo- ja kerrostaloasutusta noin 6000 asukkaalle. Asemakaava perustui ulkosyöttöperiaatteen, jonka mukaan alueen keskelle muodostui ajoneuvoliikenteeltä rauhoitettu keskuspuisto. Puiston keskelle sijoitettiin liikekeskus sekä muut palvelut, joille johti jalankulkureittejä asuntokortteleista. Julkiset rakennukset avautuivat pihoineen keskuspuistoon.

Asuntokortteleiden ympärillä kiersi lenkkikatu, joka muodostui Maakotkantiestä ja Merikotkantiestä. Rengasmaisen kadun ulkopuolelle sijoittuivat ainoastaan Hirosen vanhainkoti, Kultatien vuokratalot sekä Merikotkantien itäpuolelle Hirosenkankaalle osoitettu laaja varaus julkista rakentamista varten.

Viheralueet olivat keskeisellä sijalla toimintojen erottajina ja virkistystarkoituksissa. Puistoihin oli osoitettu kaavassa urheilu- ja leikkialueita. Asuinkortteleihin sijoittui kerrostaloja, rivitaloja sekä pientaloja. Korttelipihoja ei ollut selvästi rajattu vaan ne liittyivät saumattomasti puistoalueisiin.

Asemakaavassa oli annettu joitain rakennustapaa koskevia tarkempia määräyksiä. Pientalokorttelien osalta määrättiin, että niiden tuli olla yksikerroksia, kortteleittain yhtenäisesti suunniteltuja. Rakennettaessa tontin rajaan kiinni tuli julkisivun olla ikkunaton. Kortteleissa 29, 36 ja 40 olevien seitsemänkerroksisten kerrostalojen tuli olla kortteleittain yhtenäisesti suunniteltuja.

Rakennusten sijoittelua kuvataan asemakaavan vahvistamisvaiheessa seuraavasti: "Kolme seitsemänkerroksista taloryhmää ja kolmikerroksiset talot tulevat muodostamaan alueen etelä- ja länsilaidalla verrattain massiivisen ja voimakkaan vaikutuksen.--" Autojen pysäköintipaikat ja autotallirakennukset sijoitetaan siten, että ajoneuvot jäävät lähimmäksi katualuetta ja tonttien leikki- ja oleskelualueet avautuvat vapaasti länteen tai etelään liittyen keskuspuiston jalankulkuverkostoon.". (Kaleva 3.3.1965). Lintuihin ja metalleihin liittyvä nimistä määrättiin asemakaavassa.

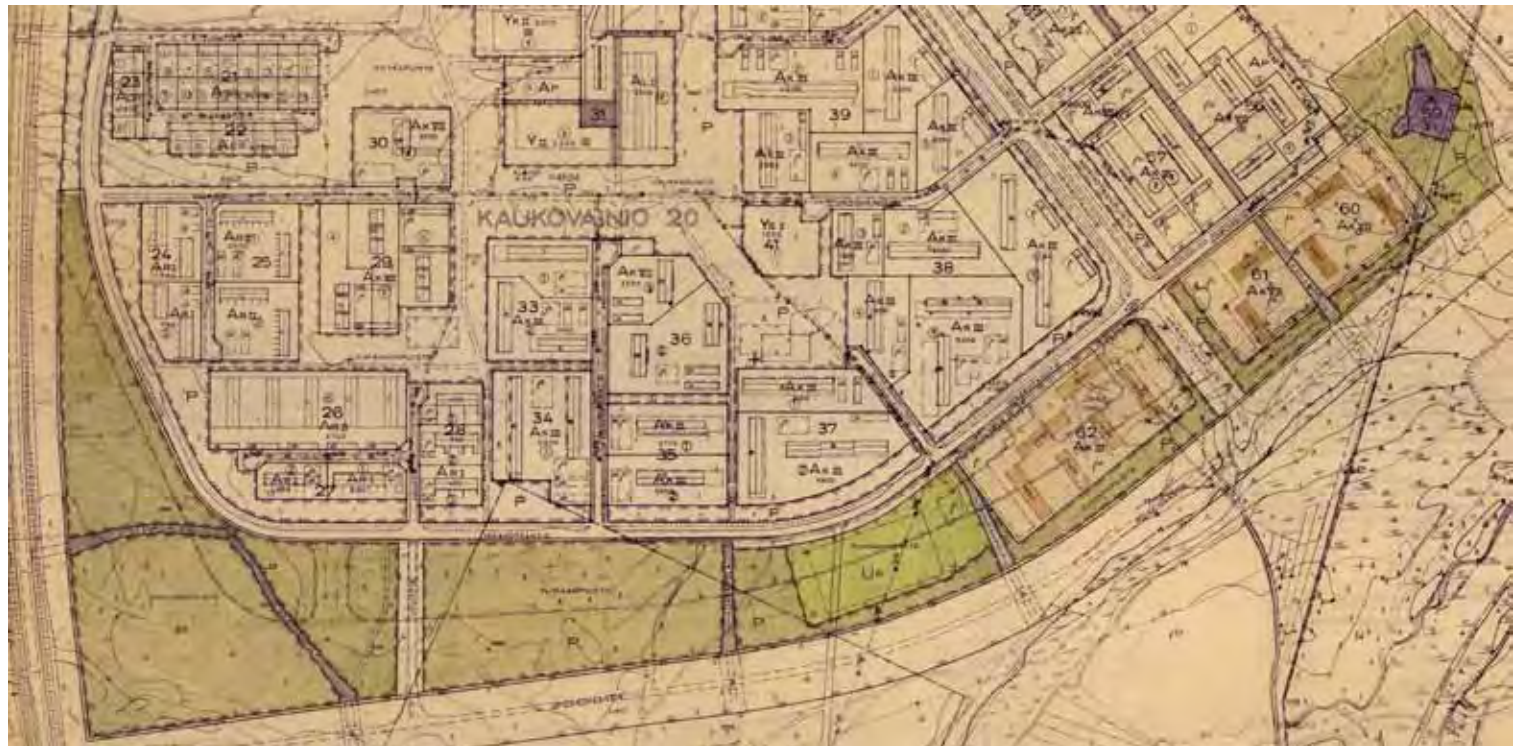

KUVA 5. Kaukovainion asemakaava 1965

KUVA 6. Kaukovainion itäosan asemakaava 1970.

KUVA 7. Kaukovainion eteläosan asemakaava 1975.

2.4 Täydentävät asemakaavat 1970 ja 1974

Itäosan yleisten rakennusten alue muutettiin asuinkerrostalojen alueeksi asemakaavalla 1970 ja alueen kaakkoisosaan kaavoitettiin kerrostalokortteleita 1974. Kaavat laati kaupungin asemakaavoituksessa arkkitehti Anna-Maria Kantola.

Vuoden 1970 lisäasuntoalue suunniteltiin kaupunginkaarvoitusosastossa siten, että alueen neljän eri rakentajan toimesta laadittiin samanaikaisesti rakennussuunnitelmia. Rakennusten sijoittelu, korttelipihojen, pysäköinnin ja katujen suunnittelu tehtiin osaksi kaupungin toi-

mesta ja osaksi kaupungin ohjauksessa. Rakennusten sijoittelulla pyrittiin korostamaan harjannetta ja seitsemikerroksiset rakennukset sijoitettiin koillisrinteen puolelle ja kolmikerroksiset lamellitalot niiden eteen. Korttelit suunniteltiin niin, että jokaiseen kortteliin jäi rakennusten rajaama, autoliikenteeltä suojattu piha-alue. Alueen rakennukset sijoitettiin niin, että pihatiiloista muodostui suljetumpia verrattuna alkuperäiseen kaava-alueeseen. Pihojen aitaaminen alueella kiellettiin ja muut kuin ajoteinä ja pysäköintiin käytettävät alueet määrättiin hoidettavan puistomaisessa kunnossa.

Vuoden 1974 asemakaavassa luovuttiin alkuperäisestä puhtaasta liikenteen ulkosyöttöideasta Kaukovainion eteläosissa ja osoitettiin uutta rakentamista kehäkadun ete-

läpuolelle. Korttelien suunnittelussa noudatettiin samoja periaatteita kuin vuoden 1970 kaavassa. Lisäksi vaadittiin kaavamääräyksellä läpitalon porrashuoneet, jolloin yhteisille pihaille saattoi kulkea taloa kiertämättä.

Alkuperäisessä asemakaavassa tontille Merikotkanktien ja Maakotkanktien risteykseen oli osoitettu huoltoasema, jota ei kuitenkaan toteutettu. Muuten alue oli puistona.

Jo vuonna 1973 suunniteltiin kaakkoiskulmaan lisäystä. Vuoden 1965 asemakaavan kumoavassa 20.5.1974 hyväksytyssä asemakaavassa Maakotkanktien eteläpuolelle osoitettiin uusia asuinkortteleita ja palloilukenttä. Läntisimmässä korttelissa sai sijoittaa varsinaisten kerrosten alapuolella olevaan maanpäälliseen osaan lastentarhan. Kahdeksan ja kolmikerroksisten kerrostalotonttien autopaikat on sijoitettu pysäköintikentiksi tontin ulkolaitaan katujen vierelle. Kaavassa luotiin kevyenliikenteen väylät Lintulanpolku, Haukanpolku, Suohaukanpolku ja jatkettiin Piekananpolkua alueen ulkopuolelle johtaviksi kevyenliikenteen yhteyksiksi. Lyijytien liittymää siirrettiin.

Maakotkankantielle osoitettiin kuusi kolmikerroksista kerrostaloa ja Ampuhaukantien eteläpuolelle viisi seitsemänkerroksista kerrostaloa. Talojen pysäköintialueet osoitettiin korttelien ulkolaidoille ja korttelin sisälle tuli yhtenäiset autottomat korttelipihat.

2.5 Muut kaavamuutokset

Kaukovainiolla on tehty asemakaavamuutoksia laajempien täydennysalueiden kaavoittamisen jälkeen muun muassa Kaukovainion keskustassa, Kultatien ympäristössä ja Hirosenkodin ympäristössä. Muutoksista on kerrottu rakennuksia esittelevässä luvussa niiden mukaan rakennetun rakennuksen kohdalla.

KUVA 8. Kaukovainion alueen havainnekuva (Arkkitehti 1973/2)

N:o 11356 OULU, Uusi Kunnalliskoti

11

Tähän nousee Kaukovainio

KAMARASTA KAIKKI ALKAA täällä Oulun Kaukovainion asemakaavan rakennusryömsällä tällä hetkellä. Kaupunki on saanut paikalle maahan ja kaluston - täsmätyökalut on myymälä. Kaukovainio on herättänyt melkoisen kiinnostuksen ja usein perustella voidaan alustaa roskapu rakennus suunnan vuorokauden kuluessa. Alueen asemakaava alustaa runsaasti maankäytön ratkaisuja mm. Elinvoimallisuus.

Kaukovainion asunalähiö Oulussa odottaa kevättä ja rakennustöitä

KUVA 9. Ilmakuva 1965 (Oulun kaupunki)

KUVA 10. Hirosenkoti (Hirosen-kodin rakennushistoriselvitys)

KUVA 11. Kaukovainion asemakaavan hyväksymisestä ja rakentamisesta kirjoitettiin sanomalehti Kalevassa 3.3.1965 (Kaleva 3.3.1965)

VIEREINEN SIVU

KUVA 12. Risto Harjun suunnittelema kolmikerkkoinen talo Kaukovainiolla (Arkkitehti 1973/2)

KUVA 13. Ilmakuva 1972 (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uno Laukan kuvakoelma)

KUVA 14. Ilmakuva 1972 (Oulun kaupunki)

3 VIHERALUEET

3.1 Maisemarakenne ja kasvillisuus

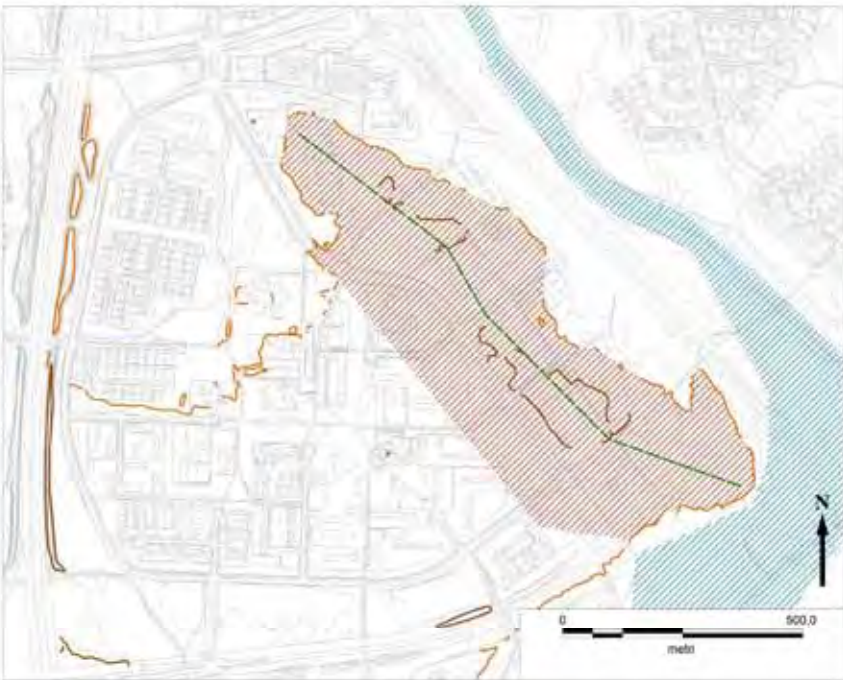
Kaukovainion itälaidalla on kaakkois-luoteissuuntainen moreeniselänne. Selänteen korkeus vaihtelee +14 - + 20 metriin ja se on Oulun oloissa harvinaisuus. Maisemarakenteellisesti Kaukovainion alueen itäosa sijoittuu tälle selänteelle. Selänteen vedenjakajaharjanne kulkee Hiironkodista Merikotkantien itäpuolta Hiiron ulkoilualu-

een suuntaan. Kaukovainion alueen länsiosassa on pääosin tasaista maastoa, johon ainoastaan Pohjantien ja Poikkimaantien rakennetut meluvallit tuovat vaihtelua.

Alueen kallioperä on graniittia ja päämaalaji on hiekka, jonka lisäksi esiintyy moreenia ja hietaa. Ennen rakentamista alue oli pääosin metsää kasvavaa hiekka- ja sorakangasta. Pohjois- ja länsiosassa oli peltomaata ja etelälaidalla hakattu metsäalue sorakuoppineen.

Alueen kasvillisuus koostuu pääosin tuoreista kangasmetsistä, joita on alueen suojavyöhykkeinä sekä Kotkanpuiston alueella. Merikotkantien varteen sijoittuvat puistometsät sekä osa Poikkimaantien varren metsistä ovat kuivahkoa kangasmetsää. Pohjantien meluvallien ympäristö sekä osa Kainuunpuistoa alueen koillisosassa ovat niittyä tai niittymäistä aluetta, joilla kasvaa istutettuja puita ja pensaita. Mänty on alueen pääpuulaji.

Viheralueet muodostuvat pääosin puoliavoimista ja sulkeutuneista metsikoista sekä niittymäisistä alueista. Keskustan läheinen osa ja katuviheralueet on nurmetettu ja niillä kasvaa kookkaita mäntyjä ja lehtipuita. Kotkanpuistoon ostoskeskuksen eteläpuolelle sijoittuu puistomainen viheralue, jolla kasvaa luontaisesti suuria mäntyjä.

KAUKOVAINION MAISEMARAKENNE

2010

Merkkien selite

- Selänteen laikalue
- Laakso
- 15 m merenpinnan yläpuolella
- 20 m merenpinnan yläpuolella
- Vedenjakaja
- Merkillävä pintavesiuoma

Oulun kaupunki
Talous ja strategia
7.9.2010 Susanna Karjalainen

3.2 Puistot ja pihat

Kaukovainiolla on säilynyt alkuperäisen vuoden 1965 asemakaavan idea keskuspuistosta ja luonnonläheisestä ympäristöstä, vaikka puistoalueet ovat täydentävien asemakaavojen myötä hieman muuttuneet. Koko asuinalue on rajattu muusta kaupunkirakenteesta ja teistä suojaavalla vihervyöhykkeellä. Kaukovainion puistoalueet ovat toimintojen erottajia ja virkistysalueita. Puistoissa on urheilu- ja leikkialueita ja kevyen liikenteen väylät kulkevat puistoalueilla.

KAUKOVAINION KASVILLISUUS

2010

Merkkien selite

- Niitty
- Niittymäinen alue, jolla kasvaa istutettuja puita
- Puustomainen alue, jolla kasvaa luonnon mäntyjä
- Puustomainen alue, jolla kasvaa istutettuja puita
- Sekapuumetsä
- Tuore kangasmetsä
- Kuivahko kangasmetsä
- Rakennetut alueet

Oulun kaupunki
Talous ja strategia
7.9.2010 Susanna Karjalainen

KUVA 15 ja 16. Kainuunpuiston puoliavointa maisemaniittyä

KUVA 17. Haukkapuiston leikkipaikka

KUVA 18. Kotkapuiston sekametsää

KUVA 19 Kotkapuiston tuoretta kangasmetsää

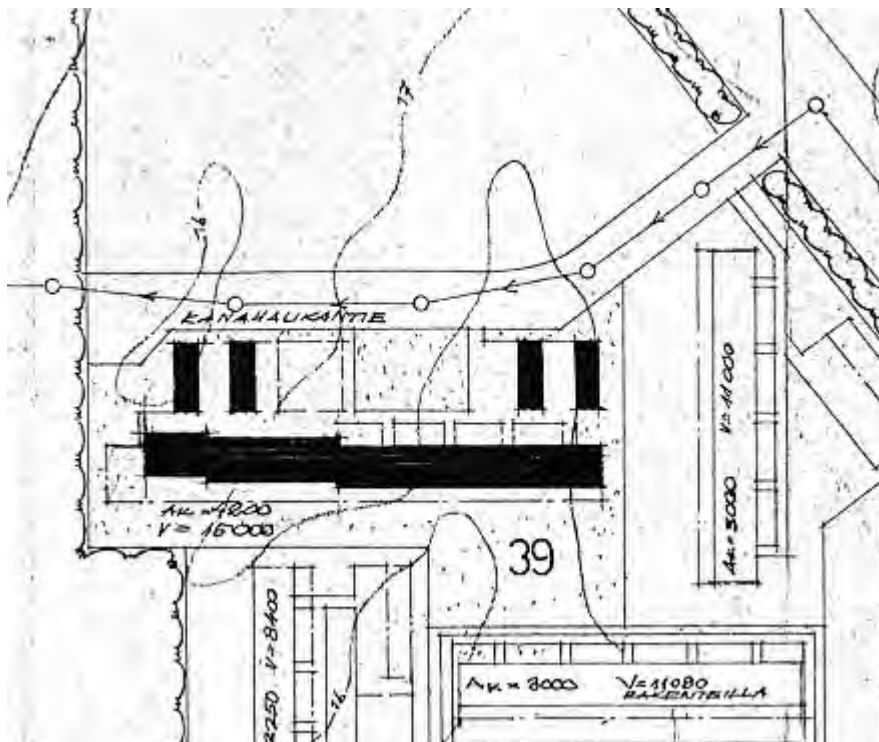
KUVA 20 Kainuunpuiston kuivahkoa kangasmetsää

Suurin osa viheralueista on merkitty Kaukovainion alkuperäiseen vuoden 1965 asemakaavaan, poikkeuksena Merikotkanpuisto, joka on muodostunut vuoden 1974 lisäalueen kaavan myötä. Kaukovainion viheralueet jakautuvat seitsemäksi puistoalueeksi, joiden nimet ovat *Haukkapuisto*, *Kainuunpuisto*, *Kotkapuisto*, *Merikotkanpuisto*, *Pohjanpuisto*, *Vihanninpuisto* ja *Ylimaanpuisto*.

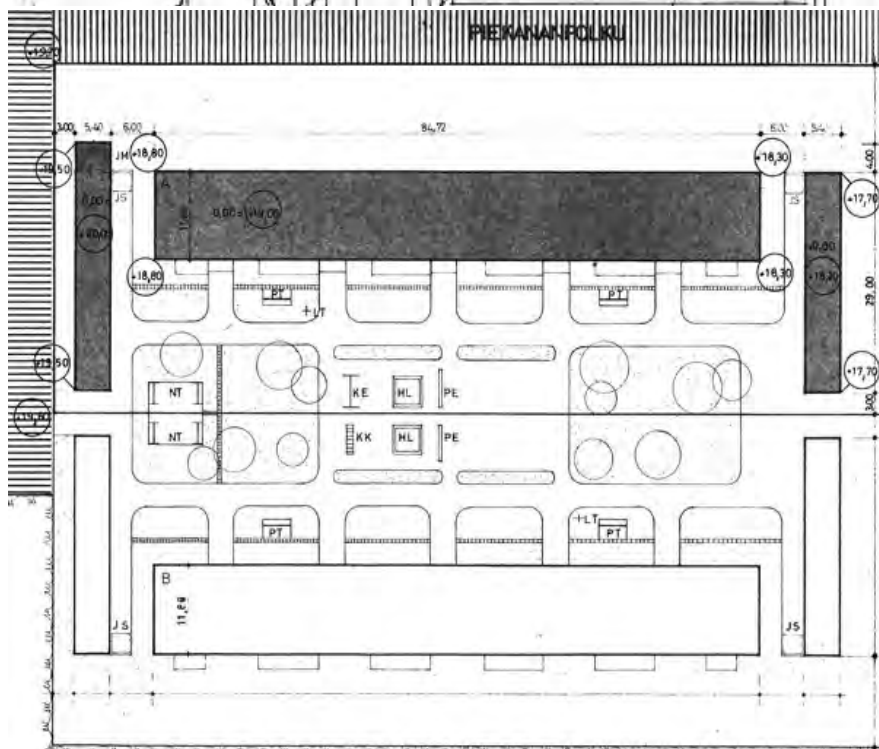
Kaukovainiolla pihat liittyvät luontevasti ympäröiviin puistoalueisiin ja toisiin pihoihin: rajaa metsäiseen puistoalueeseen tai toiseen tonttiin ei näy. Tontit on jäsennetty alkuperäisen kaavan mukaan niin, että pysäköintialueet ovat lähinnä katua ja tonteille on jäänyt väljiä suojaisia oleskelualueita, joilla on kookasta mäntypuustoa, pihlajia ja pensasistutuksia. Autottomat piha-alueet ovat viihtyisiä ja turvallisia, mutta haittapuolena ovat laajat jäsentelemättömät paikoitusalueet.

Alkuperäisten pihasuunnitelmien taso on vaatimaton. Niissä on lähinnä sijoitettu eri toiminnot pihan alueelle eikä esimerkiksi istutuksia ole suunniteltu. Seitsemänkerroksisten tornitalojen pihat on suunniteltu korttelikohdittaisesti. Kerrostalojen tontteja on jonkin verran aidattu, mikä heikentää pihojen ja puistojen rajaamattomuuden ideaa. Rivitalojen ja omakotitalojen yksityisiä pihvoja on rajattu pensasaidoilla tai puu- tai tiilirakenteisilla aidoilla.

KUVA 21. Korttelisuunnitelma Kaukovainiolta: As Oy Haukanpuisto, Savolainen&Torvikoski 1966. Talojen väliin jää alkuperäistä mäntypuustoa Kanahaukanktien ja Varpushaukanktien kerrostalokortteleissa ja pihatilat ovat avoimet.

KUVA 22. Korttelisuunnitelma Kaukovainiolta: Kiint. Oy Sato-Martta, Risto Harju 1971-72. Taloyhtiön piha on voimakkaasti rajattu varastorakennuksilla. Kulku kaikkiin porrashuoneisiin on sisäpihan kautta. Pihalle jää myös alkuperäistä puustoa.

KUVA 25. Tyypillinen katunäkymä Merikotkantiellä.

KUVA 26. Kevyenliikenteen väylä keskuspuistossa

KUVA 27. Katunäkymä Pronssitiellä omakotitaloalueella

KUVA 28. Polku Kainuunpuistossa

KUVA 29. Kulunutta metsänpohjaa korttelissa 8.

KUVA 30. Pihaja on aidattu Nuolihaukantiellä

3.3 Maisemakuva

Kaukovainiolle saavutaan pohjoisesta Joutsentieltä tai etelästä Poikkimaantieltä. Kadut myötäilevät maanpinnan muotoja. Kadut ovat suurimmaksi osaksi metsäisten puistoalueiden reunustamat. Katujen varrella on nurmetetut kaistaleet, joille on istutettu pensaita ja puita, lähinnä rauduskoivuja. Katujen reunassa kulkevat kevyenliikenteenväylät. Katualueet ja niiden kasvillisuus on säilynyt pääosin alkuperäisten suunnitelmien mukaisina. Vanhat kookkaat männyt ja koivut ovat merkittäviä rajaavia elementtejä katujen varsilla. Kaukovainion metsälähion idea näkyy tyypillisissä katunäkymissä: Metsäiset puistoalueet, kookkaat koivu- ja mäntypuut sekä puiden takaa tielle näkyvät korkeat kerrostalot luovat alueelle tyypillisen katunäkymän.

Myös kevyen liikenteen väyliltä olevilla näkymillä on Kaukovainiolla selkeä erityinen luonne ja identiteetti. Keskuspuistossa kulkevien kevyen liikenteen väylien varret ovat metsäisiä. Alueen itäosan Piekananpolku kulkee selvemmin rakennusten keskellä lähes selänteen päällä, mutta siltä avautuu näkymiä korttelien yhtenäisille metsäisille piha-alueille ja polkua reunustavat kookkaat männyt.

Kaukovainion katuympäristön ja koko alueen maisemakuvassa hallitsevin elementti on kookas männikkö. Mäntymetsää on pääosin alueen pohjois- ja itäosissa, joissa metsien suuri puusto reunustaa katualueita voimakkaasti. Alueen länsiosassa katuympäristö muuttuu lehtipuuvaltaiseksi. Tonttikatujen yhtenäiset puurivit rytmittävät paikoin maisemakuvaa. Omakotitalo- ja rivitaloalueilla pensasaidat ja talojen päädyt rytmittävät ja rajaavat katunäkymiä.

Maiseman solmukohtat ovat Joutsentien ja Merikotkantiien laaja risteysalue, jonka laajuutta matalat pensasistutukset korostavat. Merikotkantiien risteysalue toimii koko Kaukovainion asuinalueen sisääntulona, muttei maise-

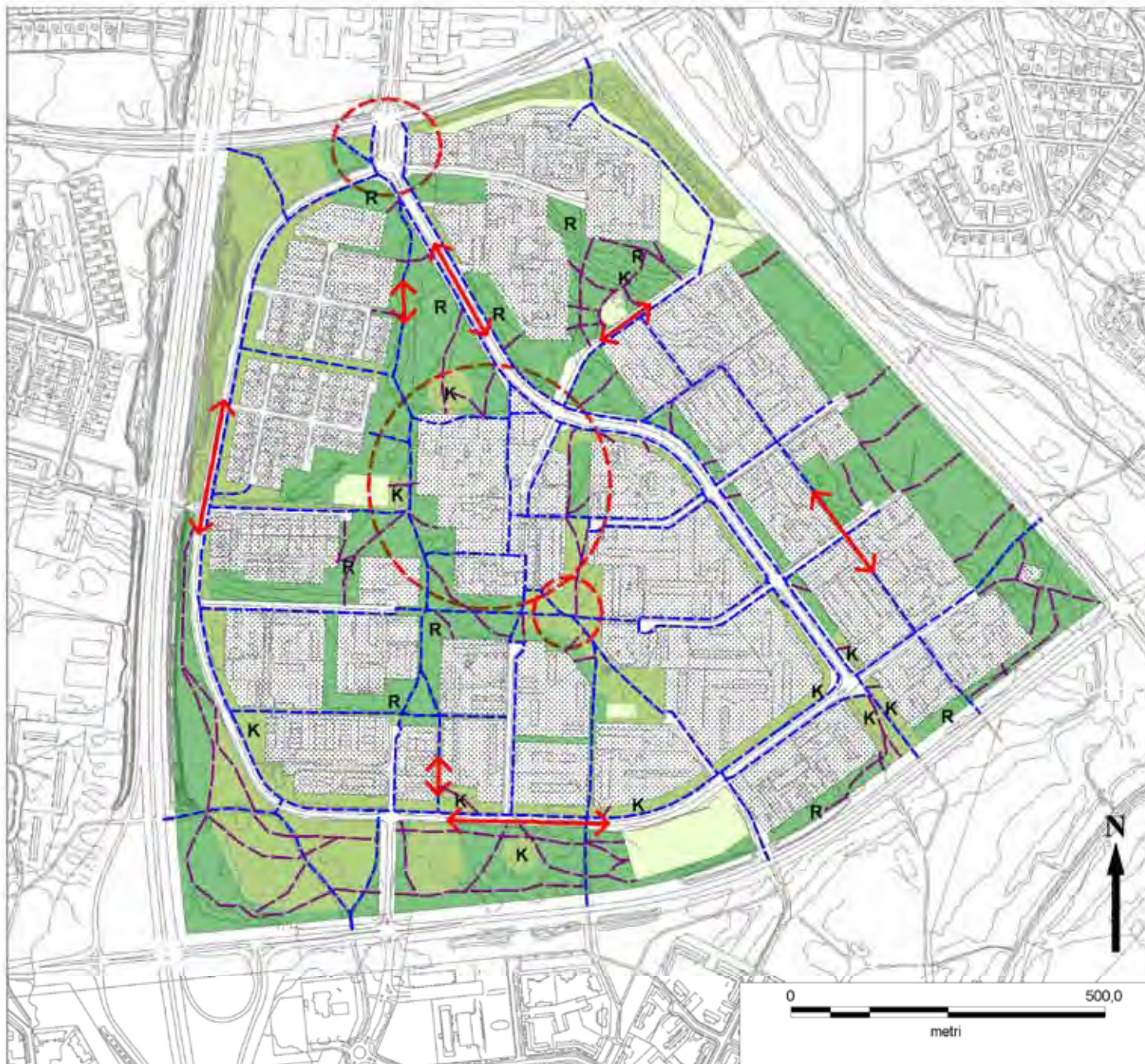
KAUKOVAINION MAISEMAKUVA

2010

Merkkien selite

- Avoimet alueet
- Puoliavoimet alueet
- Sulkeutuneet alueet
- Merkittävä solmukohta
- Tärkeät alueen identiteettiä luonnehtivat näkymät
- Rakennetut alueet
- Kevyenliikenteenväylä
- Polku

- R Rehevöityneet kohdat
- K Kuluneet kohdat

Oulun kaupunki
Talous ja strategia
7.9.2010 Susanna Karjalainen

makuvaltaan viestitä saapumisesta alueelle. Myös toinen alueen sisääntulo Lyijytieltä Poikkimaantien suunnalta ei erityisesti viestitä saapumisesta alueelle. Maisemallinen solmukohta muodostuu ostoskeskuksen ympäristöön. Ostoskeskus on muuta aluetta rakennetumpi kokonaisuus, mutta kuljettaessa Merikotkantietä ei maisemakuva oleellisesti muutu puiden rajaamasta katu ympäristöstä palvelukeskusta korostavaksi ympäristöksi.

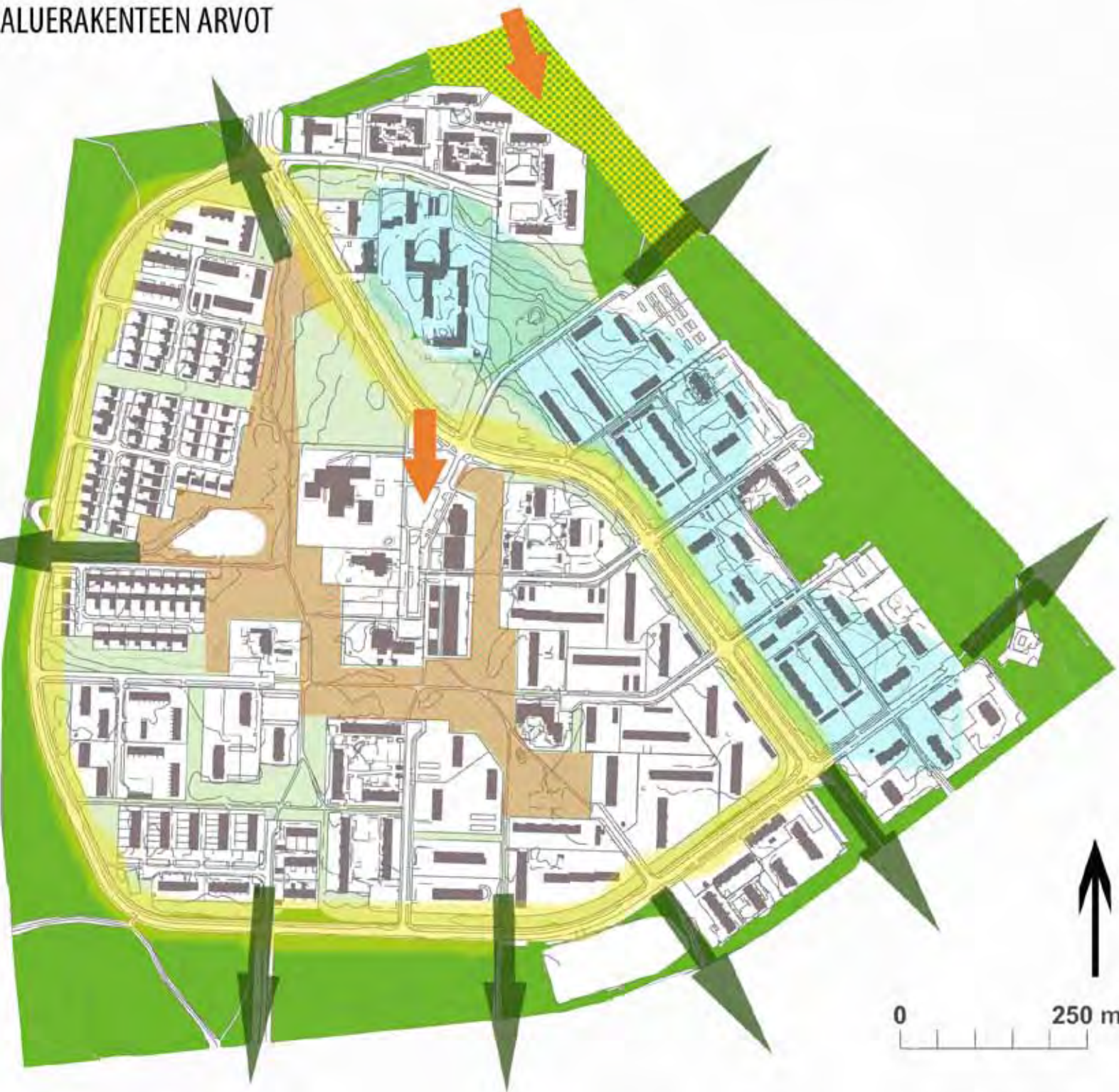
Inventoinnissa on tutkittu myös maisemakuvan ongelma-kohtia. Metsäisillä puistoalueilla on runsaasti epävirallisia polkuja ja metsäpohja on paikoin kulunutta tai rehevöitynyttä. Alueen julkiset ulkotilat ovat keskustassa, joka on ilmeeltään epäviihtyisiä ja epäyhtenäinen: Etäisyydet tontin rajaan vaihtelevat ja pysäköinti hallitsee julkista ulkotilaa, ostoskeskuksen ja koulun ympäristössä erityisesti ilkeältä ja hoitamattomuus vaikuttavat ilmeeseen.

Kerrostalojen piha-alueita on paikoin aidattu alkuperäisen suunnitelman ja täydennysalueilla asemakaavan vastaisesti. Aidat ovat huonokuntoisia. Alueen urheilukentät, erityisesti Ylimaankenttä ovat laajoja jäsentymättömiä sorakenttiä, jotka ovat hoitamattoman näköisiä. Kehäkadulta aukeaa ankea näkymä Ylimaankentälle. Keskustan läheisyydessä viheralueiden ja katu ympäristöjen yhdenmukaisuuden vuoksi alueen maisemakuvallinen hahmotettavuus on heikko. Ympäristöstä puuttuvat yksittäiset maiseman maamerkit, joka vaikeuttaa alueen tunnistettavuutta. Ongelmana on lisäksi hallitsematon liikkuminen alueella, minkä johdosta erityisesti Maakotkan- ja Merikotkantien varsien viheralueet ovat paikoin pahoin kuluneita. Katu ympäristöllä ei ole korostettu tarpeeksi tieverkoston ja alueiden hierarkiaa. Epäsäännölliset katuistutukset eivät tuo kaivattua rytmitystä alueelle.

KUVA 31. Keskuspuisto

VIHERALUERAKENTEEN ARVOT

- Tärkeä näkömä liikenneväylältä
- Kevyenliikenteen yhteys alueen ulkopuolelle
- Metsäiset, puuston reunustamat katunäkymät ovat alueelle tyypillinen piirre, joka vahvistaa metsä-lähiön identiteettiä. Kehätienvarren kevyenliikenteen väylillä myös merkitystä ulkoilureittinä.
- Alueen avoimuus on kaukomaisemanäkymän kannalta merkittävä
- Alkuperäisen kaavan periaatteiden mukainen aluetta kiertävä viheralue, jolla on merkittävä identiteetti alueen suojana ja virkistyskäytössä.
- Alkuperäisen kaavan mukainen metsäinen keskuspuistoalue, jolla on merkitystä alueen metsälähiöidentiteetille. Alueen kautta kulkevat tärkeimmät kevyen liikenteen reitit
- Metsäinen rakentamaton alue, joka toimii suojaviheralueena/virkistysalueena (puisto tai rakentamaton tontti)
- Selännealue, joka on pinnanmuodoiltaan vaihteleva

0 250 m

4 RAKENNUKSET

4.1 Vuosina 1965-1970 rakennetut kerrostalot

1960-luvun lopulla Kaukovainiolle rakennetut kerrostalot tehtiin pääosin paikalla rakentaen. Taloissa on nauhamaisesti sommitellut ikkunat ja osin tai kokonaan sisäänvedetyt parvekkeet. Talot on verhoiltu punatiilellä tai nauhamaisilla betonielementeillä. Kerrostaloissa on ollut asunto-osakeyhtiökohtaiset lämpökeskukset, joten joissain taloissa on piippu. Kolmikerroksiset talot ovat hissittömiä. Piholla on erilaisia autotalleja- ja katoksia.

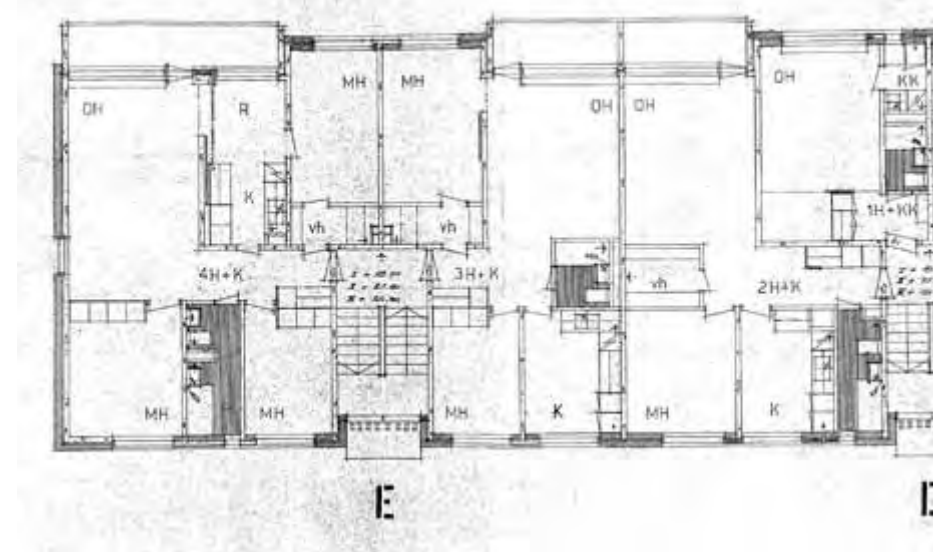
Yhtenäisiä, alkuperäiset piirteet säilyttäneitä 1960-luvulla rakennettuja kerrostaloja on Kanahaukan-, Varpushaukan-, Suohaukan- ja Jalohaukanteillä. Kerrostaloalueet ovat toteutuneet Kaukovainion alkuperäisen asemakaavan mukaan ja ne ovat säilyttäneet hyvin alkuperäiset piirteensä: tyypillisiä muutoksia ovat värityksen muutos ja uudet piharakennukset. Kerrostaloissa on sekä omistus- että vuokra-asuntotaloja.

KUVA 32 ja 33. As Oy Sato-Vainio, puinen ovi ja nauhamainen julkisivu. (C)
KUVA 34. As Oy Kotkansiipi, sisäänvedetty parveke. (B)

KUVA 35. As Oy Kotkansiipi, ote julkisivupiirroksesta (ei mittakaavassa)

KUVA 36. As Oy Kanahaukka, ote pohjapiirroksista (ei mittakaavassa)

37

38

39

40

KUVA 37. As Oy Suohaukka. Eero Lauri 1966-67 (A)

KUVA 38. As Oy Kotkansulka. A.E Talvisara 1970 (A)

KUVA 39. As Oy Haukanpesä. Savolainen & Torvikoski 1966 (B)

KUVA 40. As Oy Kananlaulu, autotalli. Savolainen & Torvikoski 1967 (B)

A Jalohaukantie ja Suohaukantie

Jalohaukantien ja Suohaukantien varrella on yhtenäinen kolmikerroksisten punatiiliverhoiltujen pitkänmallisten lamellitalojen alue, jonka rakennukset useiden eri arkkitehtien suunnittelema. Kerrostalojen lisäksi pihapiireihin kuuluu samaan aikaan valmistuneita punatiili-lautaverhoiltuja autotallirakennuksia ja pieniä myöhemmin valmistuneita piharakennuksia. Useimmissa rakennuksissa ikkunat on yhdistetty paneloinnilla tai välilevyillä nauhamaisiksi ryhmiksi, parvekkeet ovat osittain tai kokonaan sisäänvedettyjä ja kattomuoto on tasa- tai loiva satulakatto. Rakennukset ovat paikalla rakennettuja, tosin parvekkeissa on käytetty betonielementtejä. Kiint. Oy Suohaukantie 4 ja Oulun Kotkankynsi poikkeavat julkisivujäsentelyltään ja pohjaratkaisultaan muista alueen kerrostaloista.

Tontit on jäsennetty niin, että pysäköintialueet ovat lähinnä katuja ja tonteille on jäänyt valoisia oleskelualueita, joilla on kookasta mäntypuustoa, pihlajia ja pensasistutuksia. Rakennusten ja kadun välissä on nurmikaistaleet, joilla kasvaa kookkaita mäntyjä ja koivuja. Jalohaukantie 3-5:n rakennukset on erotettu katualueesta puuaidalla. Etelässä, lännessä ja pohjoisessa alue rajautuu suoraan metsäisiin puistoalueisiin, jotka tuovat pihalle näkö- ja melusuojaa. Kiint. Oy Suohaukantie 4:n ja As Oy Haukan tontit rajautuvat Haukka- ja Varpushaukantiepuistoon niin, ettei pihan rajaa erota puistoalueesta.

B Kanahaukantie ja Varpushaukantie

Kolmikerroksisten pitkänmallisten lamellitalojen alueen kaikki rakennukset on suunnitellut arkkitehtitoimisto Savolainen & Torvikoski. Pihapiireihin kuuluu lauta-tiiliverhoiltuja autotallirakennuksia ja pieniä myöhemmin valmistuneita piharakennuksia. Taloissa on pääosin maanalaista kellarikerros, punatiiliverhoilu ja osin sisäänvedetyt parvekkeet. Ikkunat on yhdistetty välilevyillä tai paneloinnilla nauhamaisiksi ryhmiksi. Porrashuoneet ovat niukkamittaisia. Jossain porrashuoneissa on tuuletusparvekkeet ja ikkunoissa on pystysäleikköjä tai pystyjakoja. Joissain taloissa lamellit polveilevat tai porrashuone on jonkin verran sisäänvedetty. Rakennuksissa on tapahtunut pieniä julkisivumuutoksia kuten parvekkeiden etulevyjen ja ulko-ovien vaihtoa.

Lännessä pihat jatkuvat suoraan keskuspuiston nurmikentälle niin, ettei pihan ja puiston rajoja erota toisistaan. Idässä piha-alueiden ja Merikotkantie välillä jää kapea harvapuinen metsäkaistale. Kanahaukantiella ja Varpushaukantiella pihaa ja katualuetta rajaa kapea nurmikaistale, jolla kasvaa kookkaita puita. Tonttien keskelle muodostuu suojaisia sisäpihoja, joille ovat sijoittuneet oleskelualueet. Pihojen kasvillisuus koostuu nurmikentistä, joilla kasvaa kookkaita mäntyjä, pihlajia ja pensasistutuksia. Tonttien rajoilla on joissain kohti matalia puuaitoja, joten alue ei täysin toteuta ideaa avoimista pihatiloista.

C Kanahaukantie, Jalohaukantie ja Vaskitien eteläpuoli

Kaukovainion keskuspuiston laidalle osoitettiin alkuperäisessä kaavassa korkeita seitsemän kerroksia taloja kolmeen kortteliin (29, 36 ja 40). Korttelit toteutuivat kaavan mukaisesti Kanahaukan, Jalohaukan ja Vaskitien varteen. Tornimaisissa lamellitaloissa on sisäänvedetyt parvekkeet ja ikkunat on yhdistetty välilevyillä nauhamaisiksi ryhmiksi. Kanahaukantiellä on kolmen samanlaisen valkoisen rapatun seitsemänkerroksisen kerrostalon ryhmä, joka muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden tien varteen. Talot on rakennettu kaupungin vuokratiloiksi. Pihapiiriin on tehty piharakennuksia 1990-luvulla ja maantasokerroksen julkisivuverhous on muutettu.

Jalohaukantien päässä sijaitsee kolmen samanlaisen seitsemänkerroksisen valkeaksi maalatuilla betonielementeillä verhoillun lamellitalon ja neljän alkuperäisen autokatoksen muodostama pihapiiri on säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä.

Vaskitien päässä olevat kerrostalot ovat 7-kerroksia. Tien eteläpuolella olevat tehosteväritystä lukuun ottamatta identtiset vaaleat tiili- ja elementtiverhoillut talot ovat asunto-osakeyhtiöitä. Talot ovat hyvin säilyttäneet alkuperäisen ilmeensä.

Korkeilla rakennuksilla on maisemallista merkitystä: Kanahaukantie talot näkyvät Merikotkantielle ja ovat osa kehätien ka-

tunäkymää. Jalohaukantie talot näkyvät keskuspuistoon ja kevyen liikenteen väylille.

Pysäköintialueet on sijoitettu Kanahaukantiellä ja Vaskitiellä alkuperäisen kaavan mukaan lähelle katualuetta ja Jalohaukantiellä sekä katualueen lähelle että tontin toiselle laidalle. Korttelit rajautuvat osin suoraan Haukka- ja Vaskitiepuiston metsäisiin puistoalueisiin, joilta on kevyenliikenteen yhteys keskustaan. Alueiden kasvillisuus muodostuu nurmikentällä kasvavista kookkaista männyistä, lehtipuista ja pensaista.

Oleskelu- ja leikkialueet sijoittuvat talojen länsipuolelle. Kanahaukantiellä pihan toimintoja on erotettu toisistaan matalin puupölyaidoin. Vaskitien kortteli rajautuu yhdeltä sivultaan tien ja muilta sivuiltaan keskuspuiston metsäisiin puistoalueisiin. Pihan kasvillisuus muodostuu nurmikoista, kookkaista männyistä, lehtipuista ja -pensaista. Korttelissa talojen itäpuolella on kaksi pysäköintikenttää, joilla on kevytrakenteisia metallisia autokatoksia. Alueen länsilaidalla on oleskelu- ja leikkialue, joka on osittain metsittyä. Alue on osittain rajattu puustosta puurakenteisella aidalla.

KUVA 41. Kaukovainion Haka. Kaupungin rakennussuunnittelu 1966

KUVA 42. As Oy Kaukovainion Sato ja As Oy Sato-Vainio. Tauno Salo ja E. Wegelius 1966

KUVA 43. As Oy Kotkanpoika. Antti Rissanen 1969

4.2 Vuosina 1971-1974 rakennetut kerrostalot

Kaukovainiolla 1970-luvun alkupuolella rakennettujen kerrostalojen julkisivut verhoiltiin betonisilla ruutu-elementeillä tai suorakaide-elementeillä, joiden keskellä on ikkunat. Parvekkeet sijoitettiin rakennuksen rungon ulkopuolelle parveketorneihin. Kolmikerroksiset talot ovat hissittömiä. Osassa rakennuksista käytettiin valkeiden pintojen ja yksinkertaisen muodon vastaparina kirkkaita tehostevärejä. Talot olivat tasakattoisia. Niiden piholla on kevytrakenteisia autokatoksia.

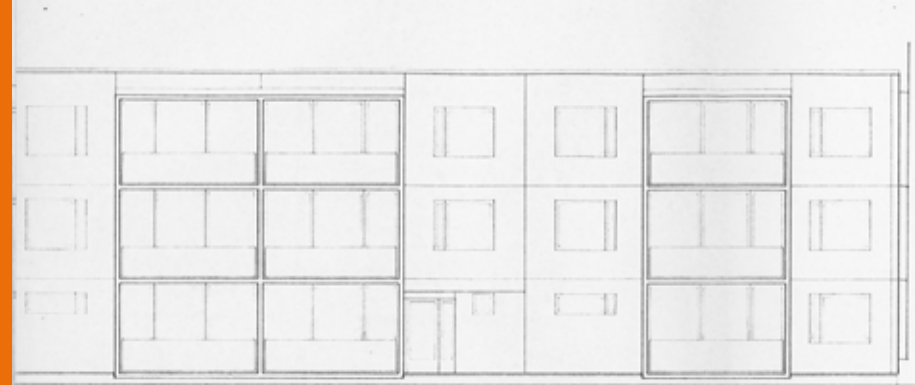

Vuosina 1971-1974 rakennetut kerrostalot on rakennettu vuoden 1970 asemakaavamuutoksen mukaan Kaukovainion alueen itäosaan metsäiselle selänteelle. Tornihaukan-, Tuulihaukan-, Nuolihaukan- ja Ampuhaukantien varsilla on yhtenäisiä ja alkuperäiset piirteet säilyttäen 1970-luvun kerrostalokortteleita. Myös Hiiron kodin alueelle tehtiin 1970-luvulla vanhusten vuokra- ja palvelusainnoiksi kaksi kerrostaloa.

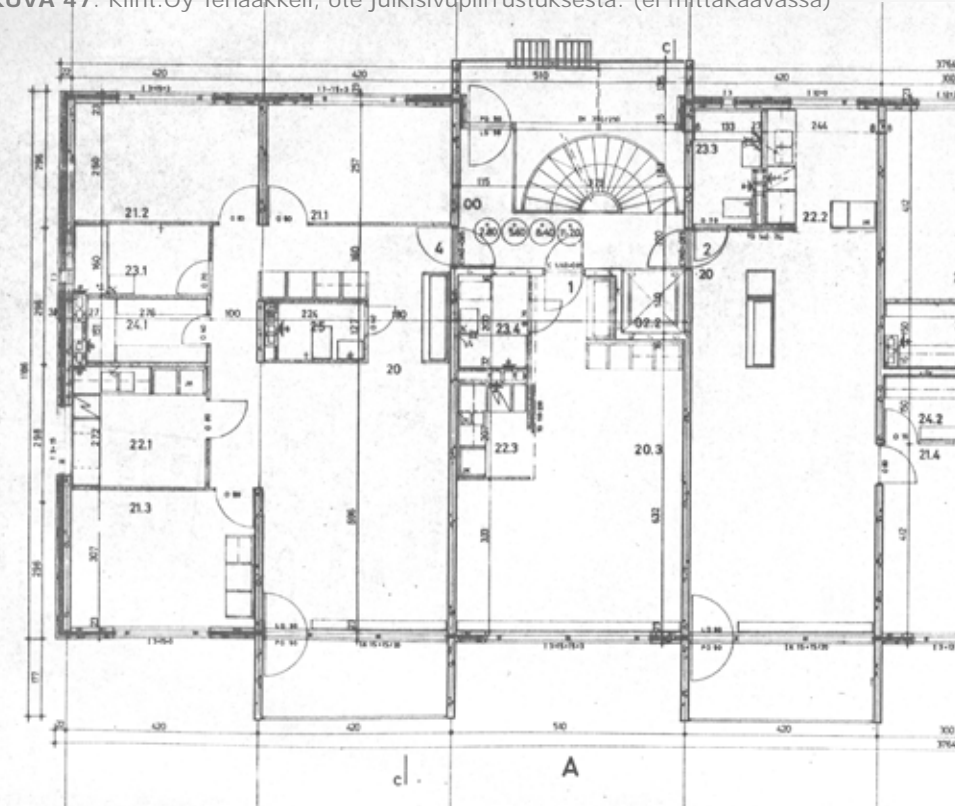

KUVA 44 ja 45. As Oy Nuolihaukantie 2. Teemaväriytyt porrashuoneessa, ikkunoissa ja ovissa. (E)

KUVA 46. As Oy Hiironsharju. Teemaväriytyt tuuletusparvekkeiden etulevyissä ja ritiloissa. (E)

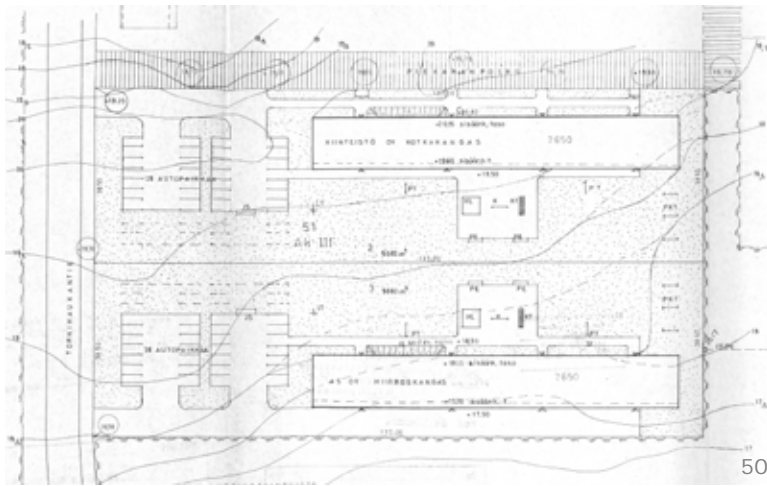
KUVA 47. Kiint.Oy Tenaakkeli, ote julkisivupiirrustuksesta. (ei mittakaavassa)

KUVA 48. As Oy Hiironsharju, ote pohjapiirroksista (ei mittakaavassa)

49

50

D Tornihaukantie kerrostalot

Tornihaukantie kerrostalot on alkuperäisen ilmeensä säilyttänyt ja yhtenäiseen suunnitteluun perustuen rakennettu. Neljän seitsenkerroksisen talon ja kahden kolmikerroksisen talon ryhmä muodostaa tien varteen yhtenäisen kokonaisuuden. Talot on suunnitellut arkkitehtitoimisto A.E. Talvisara. Kaikkien rakennusten julkisivuissa on käytetty samaa nauhabetoni-elementtiverhousta ja ikkunavälien panelointia. Myös väritys ja julkisivun sommittelun periaatteet ovat yhtenäiset. Ilme Kaukovainiolle 1960-luvulla rakennettujen kerrostalojen kaltainen.

Rakennusten sijoittelu on sovitettu maastonmuotoihin. Korttelien 50 ja 51 välissä kulkee kevyenliikenteen väylä Piekananpolku. Korttelin 50 yhtenäinen puustoinen piha-alue on erityisen vaikuttava esimerkki hyvin hoidetusta korttelipiha-alueesta, jossa on Kaukovainiolle tyypillinen männikköalue nurmipohjalla. Lisäksi alueella kasvaa pihlajia ja lehtipensaita. Piha laskee loivasti pohjoiseen ja itään päin.

Pysäköinti on tontin itäreunalla ja osa pysäköintikatoksista on alkuperäisiä liimapuu-teräsrakenteisia. Pysäköintialue rajautuu idässä Kainuunpuiston metsäiseen puistoalueeseen. Alueen etelälaidalla on matala puurakenteinen aita. Alueella toteutuu asemakaavan mukainen suojaisa autoliikenteeltä rauhoitettu piha-alue.

- KUVA 49.** As Oy HiioStorni ja As Oy Tornihaukka. A.E.Talvisara 1971.
KUVA 50. Kiint.Oy Kotkankangas ja As Oy HiioSenkangas, asemapiirros. A.E.Talvisara 1971-72. (ei mittakaavassa)
KUVA 51. As Oy Tornihaukka. Porrashuoneen sisäänkäynti.
KUVA 52. Kiint.Oy Kotkankangas. Ikkunat ja panelointi.

51

52

E Tuulihaukantie ja Nuolihaukantie

Tuulihaukantien ja Nuolihaukantien kerrostalojen rakennuttaja oli Oulun Sato Oy ja suunnittelija arkkitehtitoimisto Risto Harju. Alueella on kolme talotyyppiä: yksi kolmikerroksista lamelli- ja kaksi erilaista tornitalotyyppiä. Talojen julkisivut ovat maalattuja harjapintaisia betoniruutuelementtejä, joissa on ikkuna elementin keskellä. Parvekkeet ovat erillisissä torneissa ja niiden etulevyt ovat olleet lasikuitupinnoitettua vaneria. Alueella on käytetty kirkkaita perusvärejä tunnusväreinä muun muassa ikkunapuitteissa, ovissa ja parvekkeiden etulevyissä. Kontrastinen värien käyttö on tyypillistä modernille arkkitehtuurille. Kokonaisuus on valmistumisen aikaan julkaistu Arkkitehti-lehdessä.

Rakennusten alkuperäiset piirteet ovat säilyneet, tosin Puirontalossa ja Kotkanpolussa on tapahtunut julkisivumuutoksia. Tornitalojen pihoiilla on alkuperäisiä teräsrakenteisia autokatoksia. Osa taloista on vuokra-asuntotaloja, osa asunto-osakeyhtiötä.

Alue rajautuu pohjoisessa ja idässä Piekananpolun kevyenliikenteenväylään, etelässä Ampuhaukantiehen ja lännessä Merikotkanpuiston metsäiseen puistoalueeseen. Pihat jatkuvat suoraan Merikotkanpuistoon. Kortteli 52 rajautuu itälaidaltaan Kainuunpuiston metsäalueeseen. Metsän ja rakennusten väliin jäävät pysäköintialueet. Tornitalojen yhteiset laajat piha-alueet

jäävät rakennusten keskelle. Kolmikerroksisten lamellitalojen piharatkaisu on poikkeuksellinen: suljettu alue on rajattu varastorakennuksilla molemmista päistä. Alueen kasvillisuus muodostuu nurmikentistä, joilla kasvaa kookkaita mäntyjä, pihlajia ja pensasistutuksia. Tornitalojen piha-alueita on osin rajattu puurakenteisin aidoin. Pysäköintialueet sijoittuvat lähelle katualueita ja talojen keskelle jäävät asemakaavan mukaisesti suojaisat piha-alueet.

KUVA 53. Kiint.Oy Sato-Martta ja Tenaakkeli. Risto Harju 1971.
KUVA 54. As Oy Hiirosharju. Risto Harju 1971.
KUVA 55. (Arkkitehtilehti 1973/2)
KUVA 56. As Oy Säästöläntti. Tunnusväri keltainen myös pihakalusteissa. Risto Harju 1971.

F Nuolihaukantie ja Ampuhaukantie kerrostalot

Loivaan rinteeseen on rakennettu neljä laatikkomaista betoni-elementtiverhoitua lamellitaloa, joissa on rungon ulkopuolella olevat parveketornit. Verhous on tehty kahden huoneen levyisillä elementeillä, joissa on profilointi ikkunoiden välissä. Koko korttelin nro 56 yhtenäiset suunnitelmat on tehnyt arkkitehti-toimisto Eero Huotari. Talot ovat valmistuneet 1972-73. Seitsemänkerroksisissa taloissa on maanpäällinen kellarikerros, jonka väriytyksellä poikkeaa muun talon väristä. Epäyhtenäiset korjaukset ja väriytyksen muutokset ovat heikentäneet korttelin yhtenäisyyttä.

Alue rajautuu pohjoisessa Nuolihaukantiehen, etelässä Ampuhaukantiehen, lännessä kevyenliikenteenväylään ja idässä metsäiseen Kainuunpuiston puistoalueeseen. Talot rajautuvat katualueista nurmialuein. Niillä ja piha-alueilla kasvaa kookkaita mäntyjä, pihlajia ja lehtipensaita. Autopaikat sijoittuvat lähelle katualueita. Osittain tontteja on rajattu puurakenteisin aidoin. Alueen koillislaidalla on huonokuntoinen tenniskenttä. Yhteiset oleskelu- ja leikkialueet ovat alueen länsilaidalla. Asemakaavan mukaan rakennusten väliin on jäänyt suojainen autoliikenteeltä rauhoitettu piha-alue, jossa kasvaa pihlajia ja mäntyjä. Pihat ovat hoidetun oloisia, mutta aidat korttelin sisällä ovat asema-kaavan vastaiset.

G Vaskitien pohjoispuolen kerrostalo

Tien pohjoispuolella oleva Vaskitie 1 on kaupungin (Sivakan) vuokratalo ja sen alakerrassa toimii Vaskitien päiväkoti. Vaskitien pohjoispuolella oleva pistetalo on valmistunut 1972 kaavamuutoksen jälkeen ja se poikkeaa muista alueen kerrostaloista väriytykseltään ja julkisivujen sommitteluperiaatteeltaan. Julkisivua on muutettu lisäämällä muun muassa ranskalaiset parvekkeet vuosituhannen vaihteessa.

Vaskitien pohjoispuolen korttelissa pysäköintipaikat ovat sijoittuneet lähelle Vaskitietä ja talon länsipuolella on puuaidalla rajattu päiväkotialue. Piha-alueella ollut alkuperäinen lautarakenteinen piharakennus on purettu kesällä 2010 ja korvattu satulakattoisella piharakennuksella. Vaskitien laitaan on rakennettu uusi lautarakenteinen roskakatos.

KUVA 57. As Oy Hiironen Salpa. Eero Huotari 1972. (F)
KUVA 58 ja 59. Vaskitie 1. Kaupungin rakennussuunnittelu 1972. (G)

4.3 Vuosina 1975-1988 rakennetut kerrostalot (H)

Kaukovainion asuinaluetta laajennettiin vuonna 1974 vahvistetulla asemakaavalla Ampuhaukantie ja Maakotkantie eteläpuolelle. Alue on toteutunut asemakaavan mukaan, niin että Ampuhaukantiellä on viisi seitsemänkerroksista ja Maakotkantiellä kuusi kolmikerroksista taloa. Vuoden 1974 asemakaava ei toteutunut yhtä nopeasti kuin aikaisemmat, vaan se rakentui valmiiksi vasta vuonna 1988. Pitkän rakentumisajan takia asemakaava-alueen rakennuskannasta tuli tyyliään vaihteleva. 1970-luvun loppupuolella rakennetut kerrostalot ovat tyyliään Merikotkatie itäpuolen rakennusten kaltaisia harjatulla betonielementillä verhoiltuja lamellitaloja. Ne ovat suunnitelleet arkkitehtitoimistot Savolainen&Torvikoski ja Risto Harju.

Uudemmat 1980- ja 1990-luvulla rakennetut kerrostalot tavoittelevat postmodernia tyyliä ja poikkeavat alueen vanhemmasta rakennuskannasta. Talojen julkisivuissa on käytetty erilaisia betonin pintakäsittelytapoja kuten pesua, värejä ja uritusta. Talouksissa on suorakaide- tai ruutubetonielementtiverhous ja elementit on harjattu ja maalattu, rouhekäsitelty, rapattu tai värjätty. Parvekkeet ovat rungon ulkopuolissa parveketorneissa. Rakennukset ovat alkuperäisessä ulkoasussaan lukuun ottamatta parvekkeiden etulevyjen muutoksia ja uusia piharakennuksia. Kolmikerroksiset talot ovat hissittömiä. Alueella on sekä omistus- että vuokra-asuntotaloja.

KUVA 60. Kiint. Oy Mustikkakangas. Risto Harju 1980

KUVA 61. Ampuhaukantie 2. Kimmo Kuismanen 1988

KUVA 62. As Oy Metsälinna. Veli Karjalainen 1984

Tontit rajautuvat pohjoisessa Ampuhaukantie ja Maakotkantie. Talojen ja katujen väliin jää kapeat nurmikaistaleet, joilla kasvaa kookkaita mäntyjä, pihlajia ja lehtipensaita. Sisäpihojen ja rakennusten ympäristön kasvillisuus muodostuu nurmikentistä, alkuperäisistä männyistä, pihlajista ja pensasistutuksista. Korttelissa 62 on myös perennaistutuksia ja se on muihin kortteleihin verrattuna hoidetumpi. Pysäköinti on sijoitettu tonteilla teiden varteen ja keskelle tonttia jää yhtenäinen piha-alue. Oleskelu- ja leikkialueet ovat muuten sijoittuneet sisäpihoille, paitsi läntisimmän korttelin Haukansulan talo 1:ssä ne sijaitsevat kevyenliikenteenväylän ja talon välissä. Lännessä ja etelässä korttelit rajautuvat metsäisiin puistoalueisiin.

Tontit on rajattu metsistä osittain puuaidoin ja osittain pihat jatkuvat suoraan metsään, jolloin tontin ja metsän raja saattaa olla epämääräinen. Metsäiset alueet toimivat näkö- ja meluesteinä Kainuun- ja Poikkimaanteille. Korttelien tilajärjestelyt ovat säilyneet alkuperäisessä kunnossa, mutta tontteja on aidattu vastoin asemakaavan määräyksiä ja Ampumahaukantiellä yhteiset sisäpihat ovat hoitamattomat.

4.4 Rivitalot

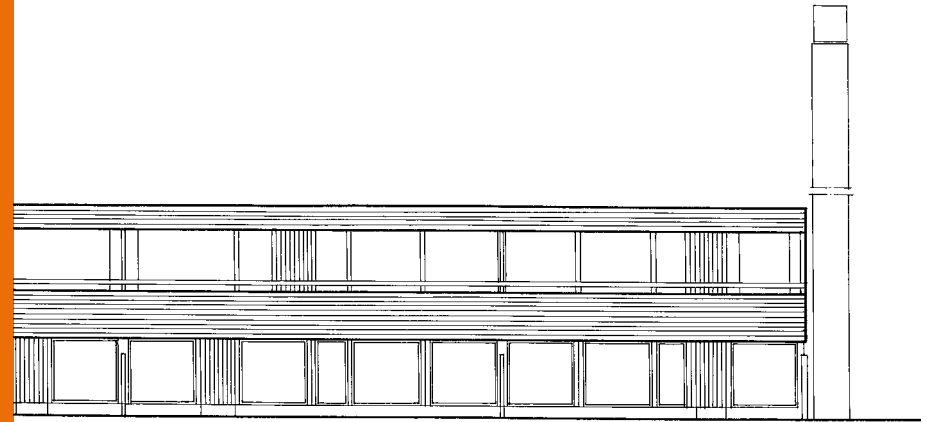
Kaukovainion rivitaloista useimmat ovat lauta-tiiliverhoituja ja ne edustavat monia eri tyyppisiä. Yhteistä niille on vähäeleinen moderni muotokieli, yksityisyyden tavoittelu suojaisilla piha-alueilla sekä näennäinen mataluus. Todellisuudessa monissa on maantasokerroksen lisäksi maanalainen kerros, jossa on isot tilat säilytykseen, asiantunteluun ja saunomiseen. Alueella on myös kaksikerroksisia rivitaloja. Rivitalojen pihapiireissä on alkuperäisiä autotalleja. Kerrosluku, materiaalit ja kattomuodot vaihtelevat jonkin verran, mutta rivitalot muodostavat oman kokonaisuutensa Kaukovainiolla. Rivitaloja on Lyijy-, Hauli-, Hela-, Malja- ja Kultatiellä. Kultatien rivitalot ovat pienkerrostalomaisia ja vain yhdessä niistä on kaksikerroksisia asuntoja.

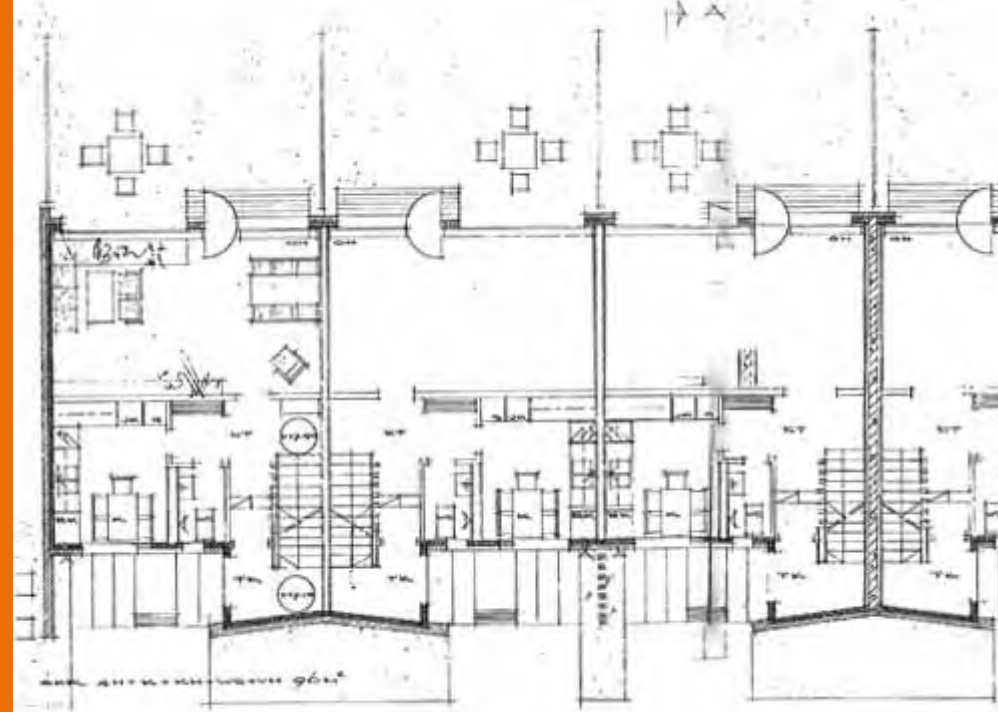
KUVA 63. As Oy Maljatien rivitalot. Autotalli.(J)

KUVA 64. As Oy Lyijytie 6. (I)

KUVA 65. As Oy Haulitien rivitalot.(I)

KUVA 66. As Oy Haulitien rivitalot, ote julkisivupiirustuksesta (ei mittakaavassa)

KUVA 67. As Oy Kaukovainion rivitalot, ote pohjapiirustuksesta (ei mittakaavassa)

68

69

70

KUVA 68. As Oy Haulitie 1. Uki Heikkinen 1965 (valmistunut 1971)

KUVA 69. As Oy Lyijytie 6. Antti Rissanen 1966 (valmistunut 1971)

KUVA 70. As Oy Kaukovainion rivitalot. Veijo Kerola 1966.

Lyijytie, Haulitie ja Helatie

Lyijytien, Haulitien ja Helatien alue on alkuperäisen asemakaavan mukaan yksikerroksisten rivitalojen korttelialueita. Rivitalojen laajentamisen ja rakennusoikeuden lisäämisen takia on tehty kaavamuutoksia vuosina 1966, 1973, 1974 ja 1995. Rivitalot ovat valmistuneet vuosina 1966-1971. Niissä on 1-2-kerrosta sekä laajat kellaritilat. Matalaa kellaritilaa (2200mm) ei laskettu huoneistoalaan ja rivitaloasunnoista tuli hyvin tilavia: jopa 120m² asuin-alaa ja sen lisäksi lähes saman verran kellaritilaa. Lähes kaikissa alueen rivitaloissa on hyödynnetty tätä ratkaisua. Kellaritilojen hyväksikäyttäminen on mahdollistanut asuntoihin suuret varasto-, askartelu- ja pesutilat. Alueen rivitalot ovat punatiili- ja lautaverhoituja, yksi yhtiö rapattu ja lautaverhoiltu. Niissä on loiva satulakatto tai tasakatto. Osa rivitaloista on säilyttänyt hyvin alkuperäisen ilmeensä ja tehdyt korjaukset ovat olleet säilyttäviä tai palauttavia, muutamissa on tehty epäyhtenäisiä tai tyyliiltään alkuperäisestä poikkeavia muutoksia. Alueen rakennukset ovat eri suunnittelijoiden piirtämiä.

As Oy Haulitien rivitalot on arkkitehtikilpailun voiton perusteella suunnitellut Risto Harju, joka on suunnitellut paljon kerrostaloja Kaukovainiolle. Rakennuskohde käsittää viiden rivitalon muodostaman korttelikonaisuuden, jossa pihat ja autosuojajärjestelyt ovat ratkaisun ydin. Autokatokset rajaavat parkkipaikan yksityiseksi. Pihaille pääsee vain korkean lauta-aidan

porteista. Viiden talon yhteinen "raitti" on koko korttelin sisään-tulo- ja autopaikka-alue. Jokaisella talolla on oma sisääntulopi-hansa ja edelleen kullakin asunnolla aidattu piha-alueensa. Kiinteistön viisi rivitaloa asettuu sotilaalliseen, joskin melko väljään rivistöön päädyt parkkipaikkaa kohti. Parvekkeet ja pihat aukeavat länteen. Rakennuksissa on maanpäällinen kellarikerros, jonka suurista ikkunoista on näkymä pihalle. Varsinaiset asuinhuoneet ovat toisessa kerroksessa, maantasokerroksessa on isommissa asunnoissa takkahuone, saunasasto ja varastotilaa. As Oy Haulitien rivitaloissa autokatokset rajaavat asfaltoitua sisääntulo- ja autopaikka- aluetta. Jokaisella talolla on oma sisääntulopi-hansa ja aidatut piha-alueensa, joilla kasvaa kookkaita mäntyjä, pihlajia ja pensasistutuksia.

Rivitalojen alue rajautuu pohjoisessa Vaskitiehen, idässä kevyenliikenteenväylään ja muilta osin metsäisiin puistoalueisiin. Rivitalojen piha-alueet on aidattu katu- ja puistoalueista pensas-, puu-, metalli- ja tiiliaidoin. As Oy Kaukovainion rivitalot muodostavat yhtenäisen pihapiirin, jossa sijaitsevat oleskelu- ja leikkipaikat ja jonka kasvillisuus muodostuu nurmikentästä, kookkaista männyistä sekä monipuolisista puu-, pensas- ja perennaistutuksista.

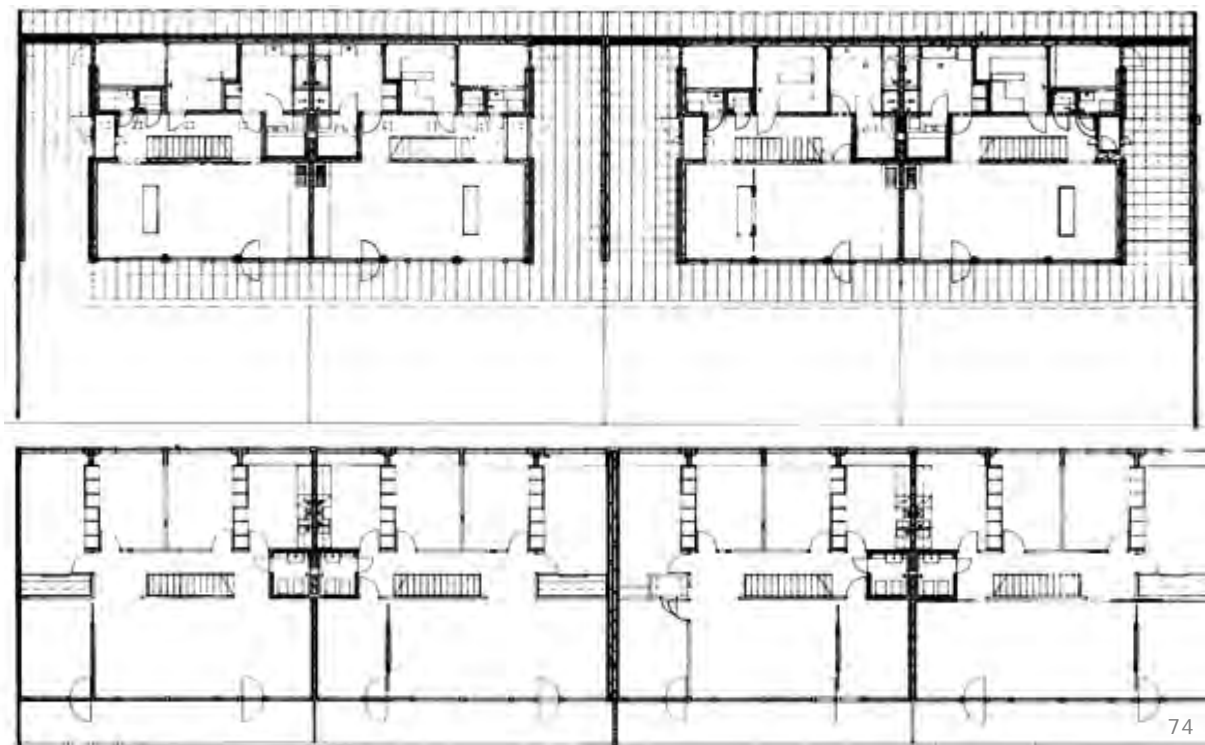
71

72

73

74

KUVA 71-73. As Oy Haulitien rivitalot. Risto Harju 1967.
KUVA 74. As Oy Haulitien rivitalot. Ote pohjapiirroksista (ei mittakaavassa)

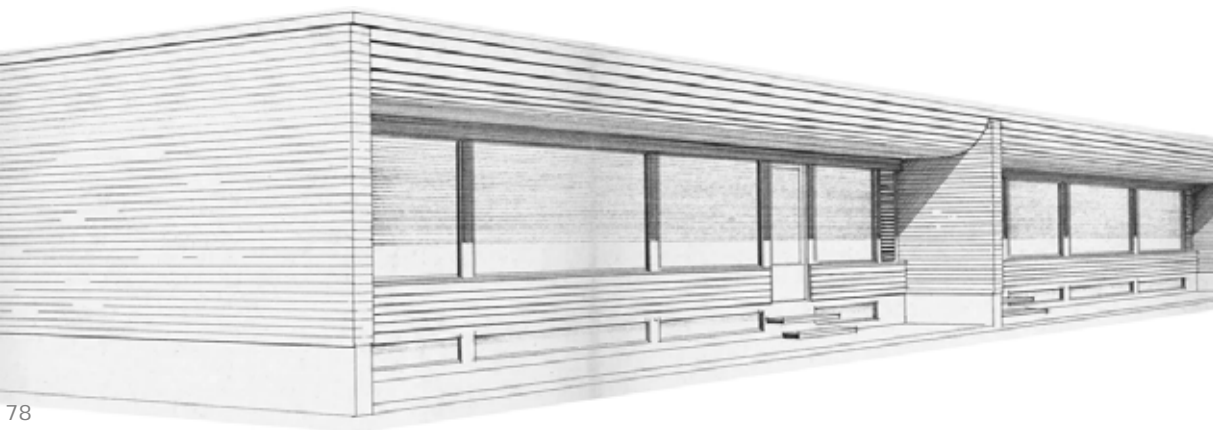
75

76

77

78

KUVA 75 ja 78. As Oy Maljatien rivitalot. Veijo Kerola 1968
KUVA 76 As Oy Maljatie 11. Lehto 1970.
KUVA 77. As Oy Maljapohja. Uki Heikkinen 1967.

J Maljatie

Kahdeksan kalkkihiekkatiili-lautaverhoillun rivitalon ryhmä Maljatien varrella on materiaaleiltaan ja ilmeeltään yhtenäinen rivitalojen kokonaisuus, jossa rakennusten alkuperäiset piirteet ovat pääosin säilyneet. Alue on rakentunut alkuperäisen asemakaavan mukaan eikä siihen ole tehty kaavamuutoksia. Alun perin tasakattoisissa taloissa on rakennusajalle tyypillisiä räystäädetaljonteja. Rakennuksilla on eri suunnittelijat ja ne ovat valmistuneet vuosina 1967-1970. Piholla on alkuperäisiä autotalleja. Yhdessä rivitaloyhtiöistä on rakennettu myös tilavat maanalaiset kellaritilat asuntoihin. Yhden taloyhtiön kattomuoto on muutettu. Rivitaloihin on rakennettu katoksia ja vaihdettu ulko-ovia. As Oy Maljatien rivitalot on arkkitehti Veijo Kerolan suunnittelema. Sekä autotalleissa että rivitaloissa on räystäissä Kerolan muissakin suunnitelmissa käyttämä kaariaine. Lisäksi ikkunoiden karmit ovat osin rakenteen sisällä.

Aluetta rajaa lännessä laaja nurmialue, jolla kasvaa kookkaita pihlajia, koivuja ja lehtikuusia. Pohjoisessa ja idässä alue rajautuu metsäiseen keskuspuistoon. Talojen yksityiset pihat aukeavat etelään ja länteen. Pihat on rajattu katu- ja puistoalueista pensas, puu- ja metalliaidoin. Piholla on monipuolisia puu-, pensas- ja perennaistutuksia, jotka näkyvät katualueelle. Piha- ja katualueiden välissä on nurmikaistaleet. Taloyhtiöpihoista tulee puutarhamainen vaikutelma.

79

80

81

K Kultatie

Kultatie on Kaukovainion alueen pohjoisosassa lähinnä Joutsentietä ja Kainuuntietä. Alueella on ollut rakennuksia jo ennen ensimmäistä asemakaavaa. 1950-luvulla oli rakennettu rivitaloja vähävaraisten perheiden tilapäisasunnoiksi ja nämä rivitalot olivat nykyisen Kultatien pohjoispuolella. Vuonna 1962 rakennetut vuokratrivitalot Liesitien eli nykyisen Kultatien pohjoispuolella ovat varmuudella olleet Kaukovainion ensimmäisiä asuinrakennuksia Hirosenkodin ulkopuolella. Vain nämä rakennukset oli osoitettu vuoden 1965 asemakaavassa. Kun alkuperäinen asemakaava-alue oli rakennettu täyteen, haluttiin aluetta täydentää rivitaloilla. Vuoden 1971 kaavamuutoksella puistoalueeksi ja rivitalojen alueeksi varatulle alueelle osoitettiin Kultatien päähän viisi uutta kaksikerroksista rivitaloa. Nämä nykyiset rivitalot rakennettiin tien päähän vuosina 1973-1978. Talot rakensi ammattikoulu rakennustoiminnan harjoituskohteena. Asemakaavan muutos vuonna 1976 mahdollisti vielä yhden kaksikerroksisen rivitalon rakentamisen. 1960-luvulla rakennetut rivitalot Kultatien varressa purettiin 2000-luvulla.

Kuuden kaksikerroksisen punatiiliverhoillun tasakattoisen laattikomaisen rivitalon ryhmä on rakennettu kaupungin vuokrataloiksi. Talot on suunnitellut Oulun kaupungin rakennusvirasto (Hyväksyjä Tuulos, piirtäjä V.K.). Asunnoista lähes kaikki ovat yhdessä tasossa ja yläkerran asuintoihin kuljetaan kier-

reportaita pitkin. Yhtä porrasta käyttää kaksi asuntoa ja niillä on portaan yhteydessä pieni parveke, joka työntyy jonkin verran ulos rungosta. Taloissa on detaljina tasakaton räystäiden alla laudoitettu sisäänvedetty lautaverhoiltu kaistale. Lautaosien ja ikkunoiden väri vaihtelee, niin että joka toisen talon tehosteväri on vihreä ja joka toisen kellertävän vaalea. Rivitalot ovat samanlaisia lukuun ottamatta väritystä ja sitä, että pohjaratkaisua on osassa taloja peilattu. Läntisin rivitalo poikkeaa muista, sillä siinä on keskellä neljä kaksikerroksista "taitelija-asuntoa", jossa on kahdenkerroksen korkuinen olohuonetera ja jossa on ollut ikkunaseinä pohjoiseen päin. Nyt kuitenkin ikkunoista osa on poistettu ja seinä laudoitettu umpeen.

Alue rajautuu etelässä Kultatiehen ja metsäiseen puistoalueeseen. Pohjoisessa ja lännessä aluetta rajaa niittymäinen alue, jolla kasvaa osittain kookkaita lehti- ja havupuita. Rivitalojen keskelle jäivät oleskelu- ja leikkialueet, joiden kasvillisuus muodostuu nurmikoista, kookkaista männyistä, koivuista ja pensasistutuksista. Pihalla on matalia puuaitoja. Yksityiset pihat on aidattu puu- ja pensasaidoin. Pihalla on 1990-luvulla rakennettuja lautaverhoiltuja ja harmaaksi maalattuja piharakennuksia. Pysäköintialueet ovat Kultatien päässä. Rivitalojen pihat avautuvat suoraan ympäröiviin niitty- ja metsäalueisiin. Rivitalot näkyvät Kainuuntielle ja Joutsentielle.

KUVA 79-81. Kultatien rivitalot. Kaupungin rakennussuunnittelu 1973-1978.

4.5 Omakotitalot

L Kaukovainion omakotitaloalue

1960-luvun tiivis matala -ideologiaa edustava pientalojen alue on toteutunut alkuperäisen asemakaavan mukaan. 1960-luvun tiivis-matala ideologian alkujuuret ovat Tanskassa ja se tuli Suomeen Olli Lehtovuoren voitettua Porvoon Kevätkummun -alueen arkkitehtikilpailun. Kaukovainion omakotialue rakentui hyvin nopeasti asemakaavan vahvistamisen jälkeen. Asemakaavan mukaisesti samaa talotyyppiä tehtiin aina koko kortteli tai kadunvarsi, jolloin katunäkymistä tuli yhtenäiset. Matalat ja pelkistetyt rakennukset noudattivat aikansa ihannetta. Alueella on ollut yhtenäisen rakennustavan takia oma identiteettinsä – sitä sanottiin ”arabikyläksi”. Pienet tontit ja kytketty talotyyppi ovat luoneet tiiville alueelle oman ilmeensä.

Omakotialueen rakennukset ovat valmistuneet vuosina 1965-1971. Rakennussuunnitelmat ovat vuosilta 1964-1966. Alueen viemäriverkostoa on tehty kevättalvella 1965 heti kaavan vahvistamisen jälkeen ja saman vuoden kesäkuun ilmakuvassa näkyy, että katuverkko on tehty.

Kaukovainion omakotitaloilla on kahdeksan eri suunnittelijaa ja alueelle on rakennettu 10 eri talotyyppiä. Suurin osa taloista on Pentti Aholan toimiston suunnitteleamia Puolivälinkankaan omakotitalotyyppiä. Muiden suunnittelijoiden talot noudattelevat samoja periaatteita: runko on L- tai U-muotoinen ja taloihin muodostuu rajattuja yksityisiä pihatiloja ja yhtenäisiä katujulkisivuja. Kaukovainion talotyypeistä tyyppiirustuksilla tehdyt Tuoppitien talot ja Riipus- ja Pronssitien Tarvas- ja Tapiola-talot poikkeavat tästä pihanmuodostuksen periaatteesta.

Talojen julkisivuverhouksessa on yhdistetty tiiltä ja lauttaa. Taloissa on tapahtunut paljon muutoksia, jotka ovat heikentäneet alueen yhtenäistä ilmettä. Rakennusten lähtökohta on ollut jäykkä ja pelkistetty, sik-

si se on herkkä pienillekin muutoksille. Osa taloista on muuttunut voimakkaasti laajennusten, kattomuotojen, pihan jäsentelyn tai värityksen muutoksien takia.

Alue rakentui nopeasti valmiiksi lukuun ottamatta Tiukutien varrella olevaa asuin- ja liikerakennustonttia, jolle rakennettiin vasta 1983. Vuoden 1965 kaavassa varattu tontti (17/3) säilyi rakentamattomana pitkään ja vasta vuonna 1983 siihen rakennettiin asuintalo ja tilat sähköasennusyrietykselle (Arkkitehtitoimisto Pentti Jäntti). Tiiliverhoiltu matala rakennus sopii hyvin alueen muuhun rakennuskantaan, tosin tontin puurakenteinen korkea aita häiritsee yhtenäistä katunäkymää.

Omakotitalot on sijoitettu entiselle pellolle. Alueen luoteisosan pientaloalueen sijoituksen yhtenä syynä voidaan pitää sitä, että entisenä peltona alue erosi muutoin metsäisestä kaava-alueesta. Alueen ilme on ollut rakentamisen jälkeen matala ja avoin. Nyt puut ovat kasvaneet ja ne vaikuttavat katutilojen ilmeeseen. Rakennusten ikkunattomat päädyt tuovat kuitenkin edelleen rytmissä Hopea- ja Prossitielelle. Talojen sisäänkäyntipihoilla on puolijulkinen luonne ja niissä pihossa, joissa asuintilat aukeavat myös sisääntulopihoille ilmansuuntien takia, on pihatila aina rajattu tieltä istutuksilla tai joissain tapauksissa aidoilla ja piharakennuksilla. Lännessä ja omakotitalokortteleiden eteläpuolilla aluetta rajaavat laajat nurmikentät, joilla kasvaa kookkaita lehtipuita. Nurmikenttien läpi on kevyen liikenteenyhteydet kortteleihin ja keskuspuistoon. Idässä alue rajautuu keskuspuistoon. Pihat on rajattu puisto- ja katualueista pääosin pensas- tai puuaidoin. Katuja reunustavat kapeat nurmialueet, joilla kasvaa harvakseltaan suuria koivuja ja pihlajia. Kaduille näkyvät myös pihojen suureksi kasvaneet puut ja monipuoliset pensas- ja perennaistutukset.

85

86

KUVAT SIVULLA 36

KUVA 82. Tinatie 2-18. Reino Arvola 1967

KUVA 83. Pentti Aholan talotyyppi, 1964

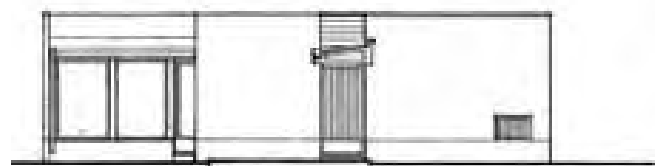
KUVA 84. Solkitie 1-7. Risto Jämäsä 1967

KUVAT TÄLLÄ SIVULLA

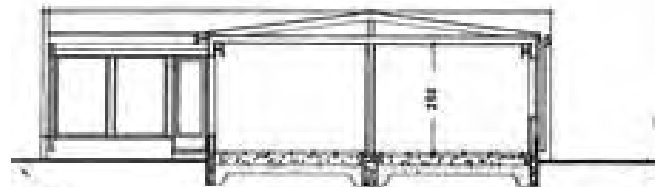
KUVA 85-86. Tiukutie. Pentti Aholan talotyyppi 1964.

KUVA 87. Ote julkisivupiirustuksesta. Pentti Aholan talotyyppi 1964

KUVA 88. Pohjapiirros. Pentti Aholan talotyyppi 1964

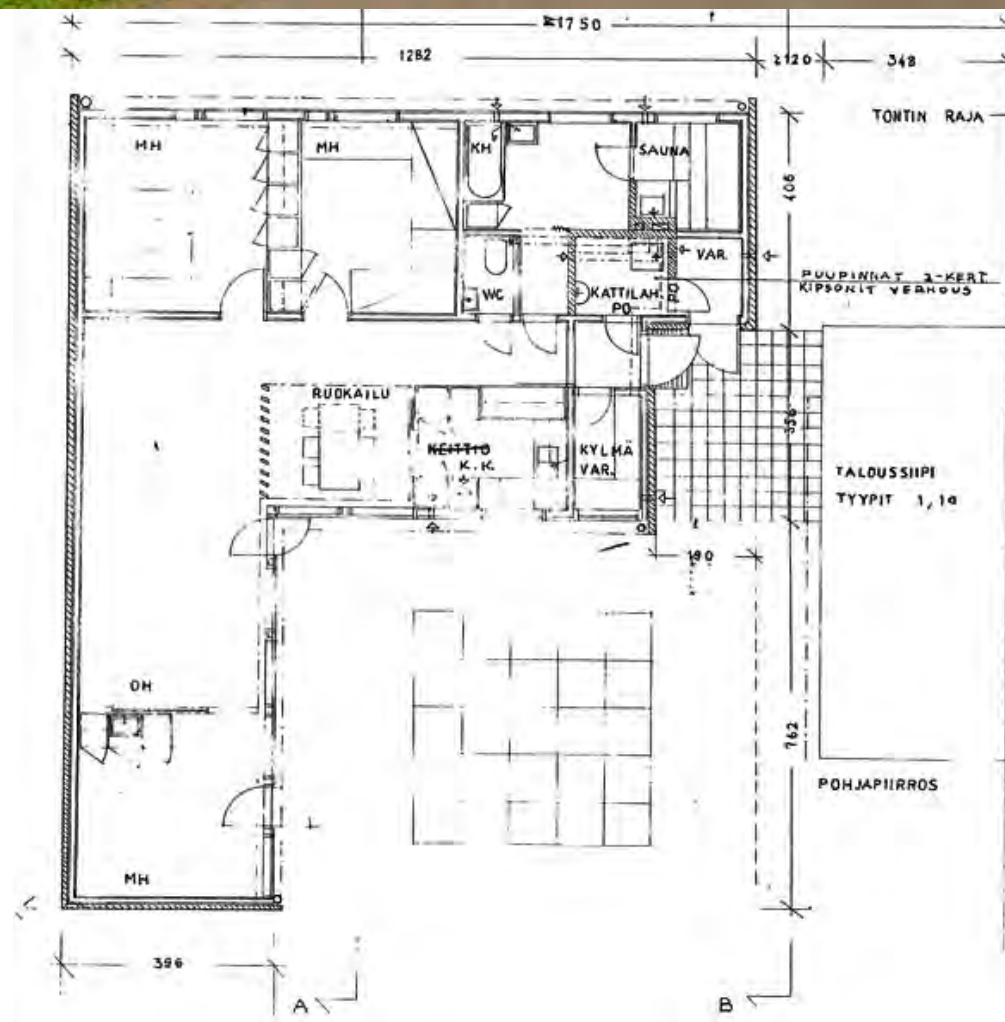

B-B

A-A

87

POHJAPIIROS

TALOUSSIPI
TYYPIT 1, 10

PUUPINNAT 3-KERT
KIPSOKIT VERHOUS

TONTIN RAJA

KUVA 90. Kaukovainion omakotalolue 1960-luvulla (Kalevan kuva-arkisto)

OMAKOTILATALOTYYPIT

KUVA 91. (Oulun kaupunki/pictometry)

- 1 Pentti Aholan suunnittelemat omakotitalot
- 2 Sarkkatie 1-15 (suun. Risto Simi)
- 3 Sarkkatie 2-12 (suun. Heikki Syväniemi)
- 4 Solkitie 1-7 (suun. Risto Jämsä)
- 5 Solkitie 4-10, Pronssitie 8-14 ja Riipustie (suun. Eino Fahlenius)
- 6 Tinatie 2-18 (suun. Reino Arvola)
- 7 Tuoppitie 2-6 (Osuustukkukaupan tyyppi R8L, suun. Carli Kuntsi)

4.6 Palvelurakennukset

Palveluita tarjoava keskus on tärkeä osa lähiön ideaa. Suunnittelussa kiinnitettiin suurta huomiota asumisen ja sitä tukevien palveluiden suhteeseen. Myös Kaukovainiolla julkisille ja kaupallisille palveluille tehtiin laajat aluevaraukset, joista vain osa on toteutunut. Asemakaavan ulkosityttöperiaatteen mukaan alueen keskelle muodostui ajoneuvoliikenteeltä rauhoitettu keskuspuisto, jonka keskelle sijoitettiin liikekeskus sekä muut palvelut. Keskukseen johtaa jalankulkureittejä asuntokortteleista. Palvelukeskuksen sijoitus on merkittävä osa aluesuunnitelman ideaa ja sen monipuoliset palvelut ovat pääosin säilyneet.

Julkisia palveluja edustaa myös vanhainkoti, jonka ensimmäiset osat valmistuivat ennen asemakaavoitusta. Hiironen koti sijaitsee Kaukovainion pohjoisosassa metsäisellä selänteellä ja se on alueen vanhinta rakennettua osaa. Keskustan ensimmäinen rakennus - ostoskeskus - valmistui 1967. Kaukovainion kansakoulu valmistui 1970.

Keskustaan tehtiin ensimmäiset kaavamuutokset 1971: Kaupalliset palvelut keskitettiin Hiirihaukantie itäpuolelle lähemmäs Merikotkankatietä. Hiirihaukantie itäpuoli muutettiin yleisten rakennusten korttelialueesta liikeraikentamisen kortteliksi ja Hiirihaukantie päässä liikeraikentamiseen varattu tontti muutettiin yleisten rakennusten tontiksi. Tämän tontin ja ostoskeskusrakennuksen väliin oli suunniteltu muodostuvan pieni torialue.

Lisäksi Vaskitien päässä ollut kirkkojen tai muiden seurakunnallisten rakennusten korttelialue muutettiin kortteliksi kahdeksankerroksiselle kerrostalolle, jonka sisäntulokerrokseen sijoitettiin lastentarha. Keskustan kortteli Hiirihaukantie länsipuolella muutettiin yleisten rakennusten kortteliksi, jolle saa rakentaa seurakuntatalon.

Vuonna 1975 asemakaavalla mahdollistettiin ostoskeskuksen laajentaminen ja täydentäminen. Rakennusoikeus jaettiin kahteen eri rakennusalaan ja rakennusoikeutta lisättiin. Asemakaavassa myös nostettiin alkuperäisen ostoskeskuskorttelin rakennusoikeutta 3100 kerrosnelimetriin lisäämällä rakennusala ostoskeskusrakennuksen itäpuolelle. Uusien liikerakennuksien toivottiin lisäävän kauppapalveluja ja tuovan alueelle apteekkipalvelut. Hiirihaukantie keskelle on lisätty pysäköintipaikkoja laajentamalla pysäköintialuetta pohjoiseen päin.

Asemakaavamuutosten jälkeen rakennettiin seurakuntatalo (1977), ostoskeskuksen 2.vaihe (1977), nuorisotalo (1980) ja ostoskeskuksen 3.vaihe (1981) sekä laajennettiin alkuperäistä ostoskeskusta (1982).

KUVA 92. Ostoskeskuksen ensimmäinen rakennusvaihe (M)

KUVA 93. Koulu (N)

KUVA 94. Nuorisotalo-lastentalo (P)

KUVA 95. Ilmakuva keskustasta vuonna 1972. Kuvassa näkyy puurettu viipalekoulu. (Oulun kaupunki)

KUVA 96. Kaukovainion keskustaa vuonna 1982 (Tarumaa)

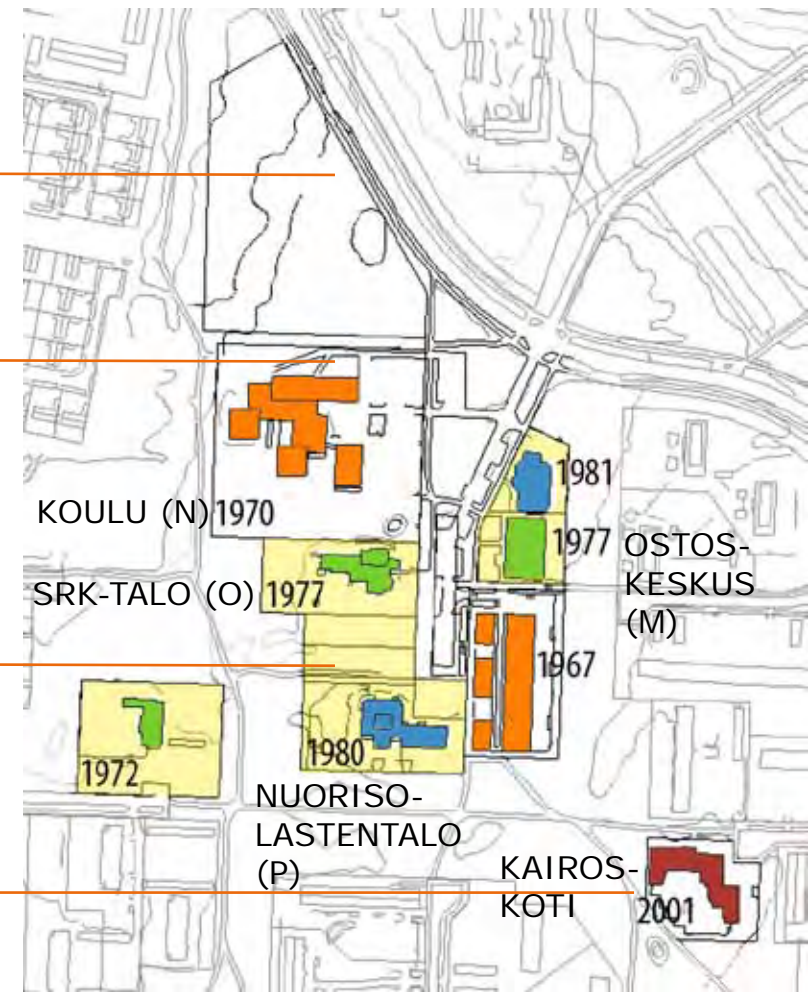
Keskustan rakennusvaiheet ja asemakaavan toteutuminen

Vuoden 1965 asemakaavassa yläkoulun tontiksi varattu alue ei ole rakentunut.

Keskustan ensimmäiset rakennukset ovat ostoskeskus ja koulu. Koulun pihassa oli viipalekoulu 1980-luvulle saakka. Hiirihaukantiin päähän oli suunniteltu toinen samanlainen. Sitä ei kuitenkaan rakennettu.

Keskustan alueelle tehtiin kaavamuuos vuonna 1971. Muutosalueet on merkitty keltaisella. Kirkon rakennuspaikka siirrettiin Vaskitien päästä Hiirihaukantiin varteen ja Vaskitien kortteli muutettiin asuinkerrostalokortteliksi. Hiirihaukantiin päässä ollut kaupallisen palveluiden kortteli siirrettiin lähemmäs Merikotkantietä. Hiirihaukantiin päähän osoitettiin yleisten rakennusten alue.

Vuoden 1965 asemakaavassa osoitettiin yleisten rakennusten kortteli myös Varpushaukantiin päähän. Tämä kortteli kuitenkin rakentui vasta 2001, jolloin sille rakennettiin muistisairaiden vanhusien asumispalveluyksikkö Kairos-koti.

97

98

M Ostoskeskus

Kaukovainion ostoskeskuksen alkuperäinen osa koostuu neljästä rakennuksesta, joissa on tasakatot ja päädyissä tiiliverhous. Itäpuolella on yksi pitkä yhtenäinen massa ja länsipuolella kolme erillistä laatikkomaista rakennusta. Niiden väliin muodostuu mittakaavaltaan rajattu sisäpiha, jonne liikkeiden ovet ja suuret ikkunat aukeavat. Aikaisemmin liimapuupalkisto on yltänyt sisäpihan yli pergolamaisesti, mutta pergola on muutettu katokseksi katkaisemalla se keskeltä ja tukemalla päät teräspylväillä. Pihan puolella on nykyään aaltoprofiilipeltinen katos. Länsipuolen kolmen erillisen rakennuksen liiketiloihin on ovet myös kävelytien puolelta, vaikka ostoskeskus on idealtaan sisäänpäin kääntynyt. Rakennuksen on suunnitellut Uki Heikkinen.

Alkujaan kauppakeskuksessa on ollut kaksi päivittäistavaramyymälää, kolme pankkia, kukkakauppa, baari, postitoimisto, tekstiilimyymälä, parturi ja kampaamo. Rakennukseen on tehty muutoksia ja laajennuksia, mutta se on alkuperäisen ilmeen pääosin säilyttänyt ostoskeskuskokonaisuus. Rakennus noudattelee selvästi 1960-luvun ostoskeskusrakentamisesta Oulussa: Suuret yhtenäiset näyteikkunapinnat ja liimapuupalkistot kattorakenteina ovat 1960-luvun ostoskeskusrakennusten tyyppillisiä piirteitä. Tasakattoisuus mahdollisti suuren runkosyvyyden ja vaihtelevat pohjaratkaisut. Kaukovainion ostoskes-

kuksessa on kaupakäytävä-sisäpiha, joka on rakennustyyppille tavallinen julkinen ulkotila.

Kaupallisia palveluita varten on rakennettu ostoskeskukseen uudet rakennukset vuosina 1977 ja 1981. Näissä kaupakäytävääjatkuksesta on luovuttu ja myymälät aukeavat rakennusten länsipuolelle.

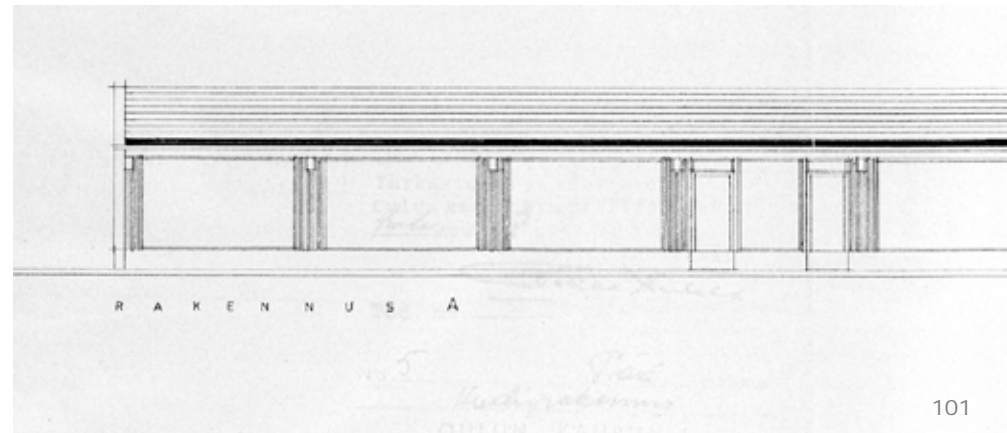

99

100

KUVA 97, 98 ja 101. Ostoskeskuksen vanhin osa. Uki Heikkinen 1967 (piirros ei mittakaavassa)
KUVA 99. Toinen laajennus. Uki Heikkinen 1977
KUVA 100. Kolmas laajennus. Uki Heikkinen 1981.

101

102

103

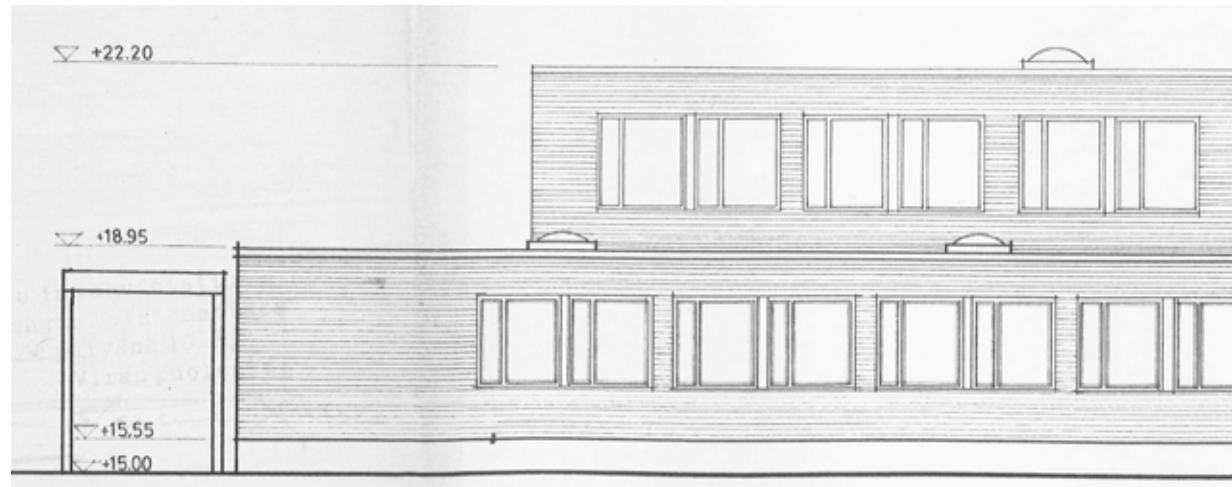

104

N Koulu-kirjasto

Useista tasakattoisista yksi- ja kaksikerroksisista laatikkomaisista massoista koostuva koulu-kirjastorakennus on tiiliverhoiltu. Rakennuksessa ikkunat on ryhmitelty vaakaan nauhamaisesti. Sisääkäyntien kohdalla on ikkunaseiniä, lautaverhoususta ja kevytrakenteisia katoksia.

Koulun tilat ovat kahdessa kerroksessa. Ensimmäisessä kerroksessa on 14 luokkaa, keittiö, opettajien tilat, voimistelusali ja ruokala. Toisessa kerroksessa on kuusi luokkaa ylä- ja alakoulun tilojen päällä sekä pohjoisen siiven päällä kirjasto ja nuorisotilat. Lisäksi kellarikerroksessa on väestönsuoja, lämpökeskus, varasto ja öljysäiliöt. Alkuperäisen ilmeen säilyttänyt Kaukovainion koulu on yksi keskustan julkisista rakennuksista. Se edustaa ajalleen tyypillistä koulusuunnittelua.

KUVA 102-103. Kaukovainion koulu. Kaupungin rakennussuunnittelu 1970

KUVA 104. Ilmakuva vuodelta 1972 (Pohjois-Pohjanmaan museo/Uno Laukan kuvakokoelma)

KUVA 105. Ote julkisivupiirroksesta (ei mittakaavassa)

KUVA 106. Seurakuntakotia kutsutaan nykyään kappeliksi tai seurakuntataloksi. Veli Karjalainen, 1977 (O)

KUVA 107 ja 108. Nuoriso-lastentalo. Eero Huotari ja Martti Väisänen 1980 (P)

O Seurakuntatalo

Punatiiliverhoiltu tasakattoinen laatikkomainen kappelirakennus on osa Kaukovainion keskustaa. Koulun ja nuorisotalon välissä Hiirihaukantiemän länsipuolella olevan seurakuntatalon pääsisäänkäynti on Hiirihaukantielle päin. Sisäänkäynnin edessä on pitkä lippi ja vieressä punatiilinen kellotapuli. Rakennuksen ikkunat ovat ryhmitelty pystynauhoiksi muuten tiiliverhoiltuun julkisivuun. Alumiinikarmisten ikkunoiden ylä- ja alapuolella on alumiinilevyjä. Ikkunoissa on vaakajakoja. Kappelirakennus on valmistunut 1977 ja sen pihaan on tehty tiiliverhoiltu kellotapuli 2000. Rakennuksen on suunnitellut arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen. Alkuperäisen asun hyvin säilyttänyt kappelirakennus on yksi Kaukovainion keskuksen julkisista rakennuksista.

P Nuoriso-lastentalo

Kaukovainion keskuksessa puistoon rajoittuvalla tontilla oleva tiiliverhoiltu päiväkotinuorisotalo on valmistunut 1980. Tontin eteläpuolella on kaksi samaan aikaan valmistunutta lautarakenteista tasakattoista varastorakennusta. Tasakattoisen laatikkomaisen rakennuksen länsipäädystä on päiväkodin tilat. Itään olevassa siivessä on nuorisotalon tilat. Alkuperäisessä asussa oleva päiväkotinuorisotalorakennus on Kaukovainion keskustan julkisista rakennuksista. Suunnittelija on Arkkitehtiyhtymä Eero Huotari ja Martti Väisänen.

109

Q Hirosenkoti

Hirosenkoti on vaaleiden rapattujen satulakattoisten 1950-luvulla valmistuneiden vanhainkotirakennusten kokonaisuus, johon kuuluu myös 1980-luvulla valmistunut hoivakotirakennus. 1950-luvun rakennukset on suunnitellut kaupunginarkkitehti Martti Heikura. Rakennukset ovat säilyttäneet alkuperäisen ulkoisen hahmonsä. Rakennushistoriaselvityksen mukaan Hirosenkodin rakennusten ja rakennetun ympäristön kokonaisuuden kulttuurihistoriallinen merkitys on huomattava, sillä se kertoo erinomaisena esimerkkinä aikansa historiallisesta, rakennustaiteellisesta ja yhteiskunnallisesta olosuhdeympäristöstä.

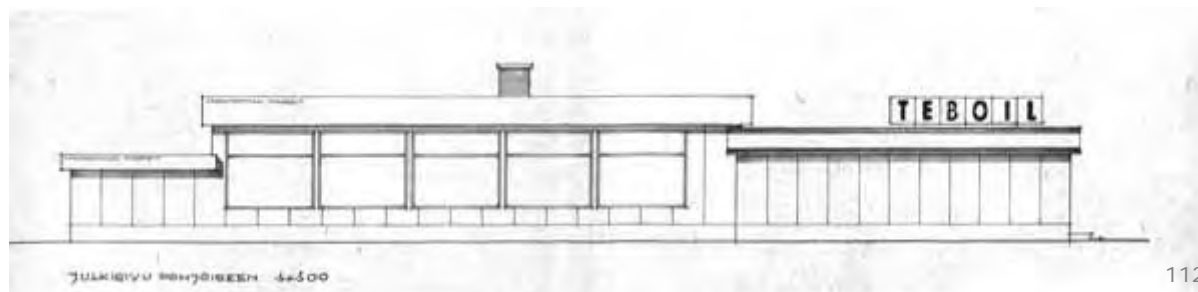
1970-luvulla tontista erotettiin alue Sivakan palvelutaloja varten ja nämä kerrostalot valmistuivat vuonna 1971 ja 1979. 1970-luvun palvelukotirakennukset ovat betonielementtipintaisia ja suunnittelijana on arkkitehtuuritoimisto Seppo Valjus. Eteläinen palvelukotirakennus on esitelty Arkkitehtilehdessä 3/1972. Sitä on muutettu merkittävästi 2000-luvulla. 1970-luvun rakennukset näkyvät Merikotkantielle. Vuonna 2009 alueen asemakaavaa muutettiin niin, että kulkuyhteys vanhainkodin alueella siirtyy Merikotkantien puolelle ja rakennusoikeuden nostaminen mahdollistaa uudisrakentamisen vanhainkodin alueella.

110

R Huoltoasema

Hopeanvärisillä ja sinisillä teräspeltikaseteilla verhoiltu yksikerroksinen ilmeeltään voimakkaasti muuttunut huoltoasemarakennus on ollut alusta asti Teboilin huoltamo, mutta siinä on ollut myös ammattikoulun opetustilat. Nykyään huoltoaseman toiminnan painopiste on siirtynyt huoltotoiminnasta myymälä- ja ravintolatoimintaan. Julkisivun muutokset, laajennukset ja uudet katokset ovat muuttaneet rakennuksen ilmeen täysin. Alkuperäisessä vuoden 1965 asemakaavassa tontille Merikotkantien ja Maakotkantien risteykseen oli osoitettu huoltoasema, jota ei kuitenkaan toteutettu. Sen sijaan huoltoasema rakennettiin vuonna 1968 R. Arolan tekemien suunnitelmien mukaan alueen pohjoispäähän lähelle Joutsentietä.

112

111

KUVA 109. Hirosenkoti. Martti Heikura 1952.
KUVA 110. Vanhusten palvelutalo. Seppo Valjus 1971
KUVA 111 ja 112. Huoltoasema. R. Arola 1968 (julkisivupiirros ei mittakaavassa)

4.7 Täydennysrakentaminen 1990- ja 2000-luvuilla

Kaukovainion rakentaminen 1990-2000-luvulla on tapahtunut rakennettaviksi suunnitelluille alueille eikä alkuperäisen asemakaavan mukaisia viheralueita ole muutettu tonteiksi. 1990-2000-luvuilla rakennetut kerrostalot poikkeavat alueen vanhemmasta rakennuskannasta ja korttelirakenteesta. Lisäksi vanhempien kerrostalojen pihoihin on rakennettu uusia puurakenteisia ja useimmiten satulakattoisia talusrakennuksia, kuten jätekatoksia ja pihavarastoja.

Kaukovainion asemakaavaa tarkistettiin vuonna 1970. Merikotkantiem itäpuolelle osoitettu julkisten rakennusten varaus muutettiin asuntoalueeksi ja sinne osoitettiin myös yleisten rakennusten tontti kunnallista lastentaloa varten ja sen viereen ohjeellinen palloilu- ja leikkipaikka. Lastentaloa tai leikkialuetta ei kuitenkaan ryhdytty toteuttamaan. Vuonna 1990 yleisten rakennusten alueeksi varattu kortteli Tuulihaukantiem varrella muutettiin kerrostalotontiksi, jolle saa rakentaa asuinkerrostalon. Arkkitehti Kimmo Kuismasen suunnittelema 2-8-kerroksinen postmoderniin tyyliin rakennettu rappauspintainen kerrostalo valmistui 1992.

Kultatiellä yksikerroksisten rivitalojen korttelialue muutettiin kaksikerroksisten pienkerrostalojen alueeksi asemakaavamuutoksella vuonna 2006. Rakennusoikeutta lisättiin 6000k-m² ja talous- ja huoltotiloja 300 k-m². Kaavamuutos tehtiin Otokylä ry:n aloitteesta. Tontilla olevat huonokuntoisiksi ja korvauskelvottomiksi ilmoitetut etelä-pohjoissuuntaiset rivitalot purettiin 2005-2006. Uudet umpikorttelimaisesti sijoitetut luhtitalot ovat valmistuneet 2008 ja ne on suunnitellut Uki Arkkitehdit. Piharakennuksissa on varastoja ja saunoja. Kaksikerroksiset pulpettikattoiset luhtitalot on verhoiltu vaalealla tiilellä.

Viimeisimpänä keskustan rakennuksista valmistui Varpushaukantiem päähän kortteliin 41 Kairos-koti (2001). Rakennuspaikka on alkuperäisen kaavan mukainen yleisten rakennusten tontti. Arkkitehti Juha Pasasen suunnittelema muistihäiriöisten asumispalveluyksikkö sijaitsee keskuspuiston laidalla. Yksikerroksinen pulpettikattoinen rapattu rakennus on valmistunut 2001. Vaaleapintaisessa rakennuksessa on tiili- ja puukoristeita.

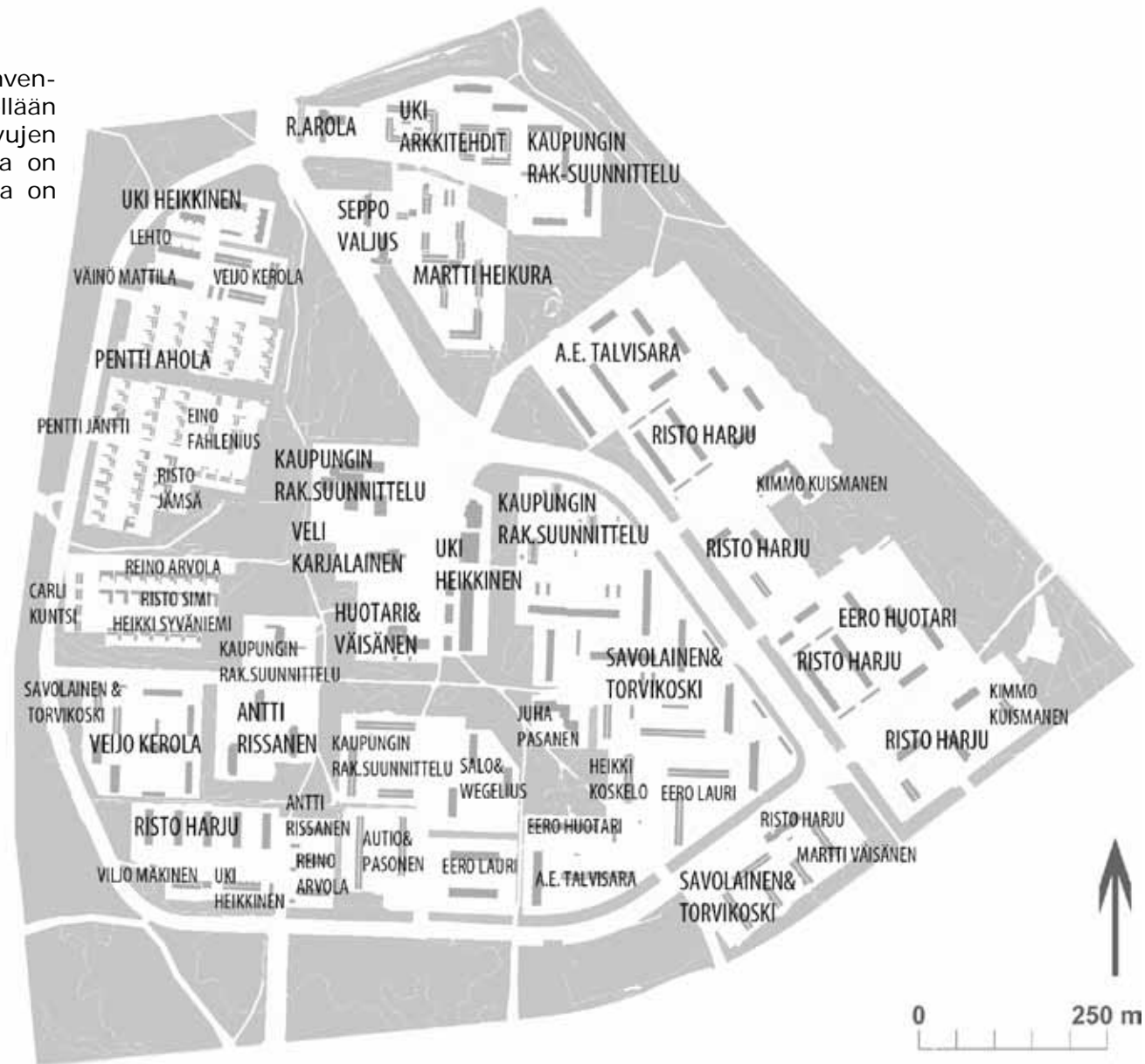
KUVA 113. Tuulihaukantie 6. Kimmo Kuismanen 1992

KUVA 114. Kultatie 3. Uki arkkitehdit 2008

KUVA 115. Kairos-koti. Juha Pasanen 2001

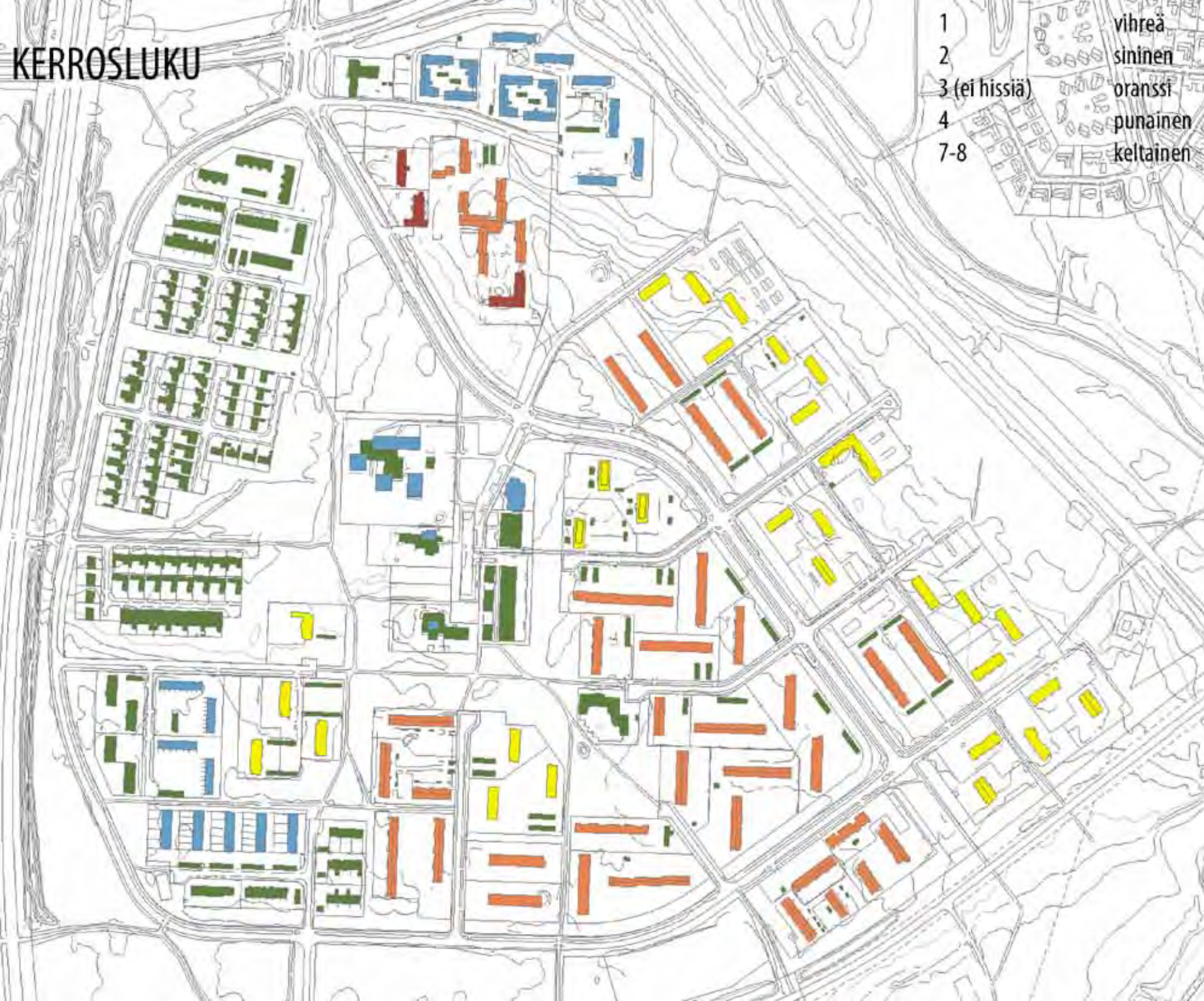
4.8. Teemakarttoja rakennuksista

Kaukovainion rakennuskannan ominaisuuksista on inventointiin perustuen tehty teemakarttoja, joissa esitellään kerrosluku, pääasiallinen julkisivumateriaali, julkisivujen säilyneisyys ja omistusmuoto. Viereisessä kartassa on esitetty rakennusten suunnittelijat. Suunnittelijoista on lisätietoja liitteessä 3.

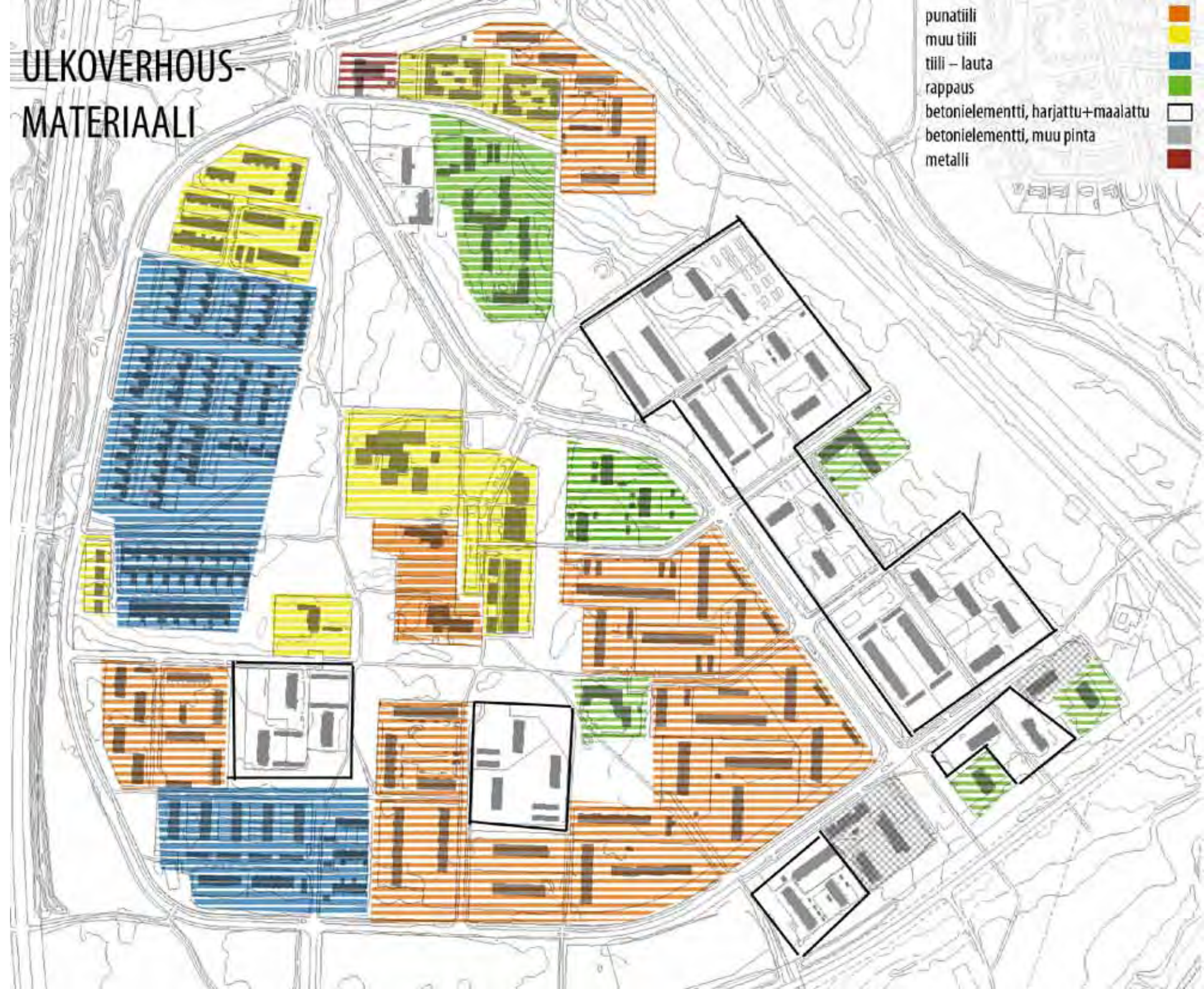

KERROSLUKU

- 1 vihreä
- 2 sininen
- 3 (ei hissiä) oranssi
- 4 punainen
- 7-8 keltainen

ULKOVERHOUS- MATERIAALI

OMISTUSMUOTO

Asunto-osakeyhtiö tai omistusasunto

Kaupungin vuokratilat

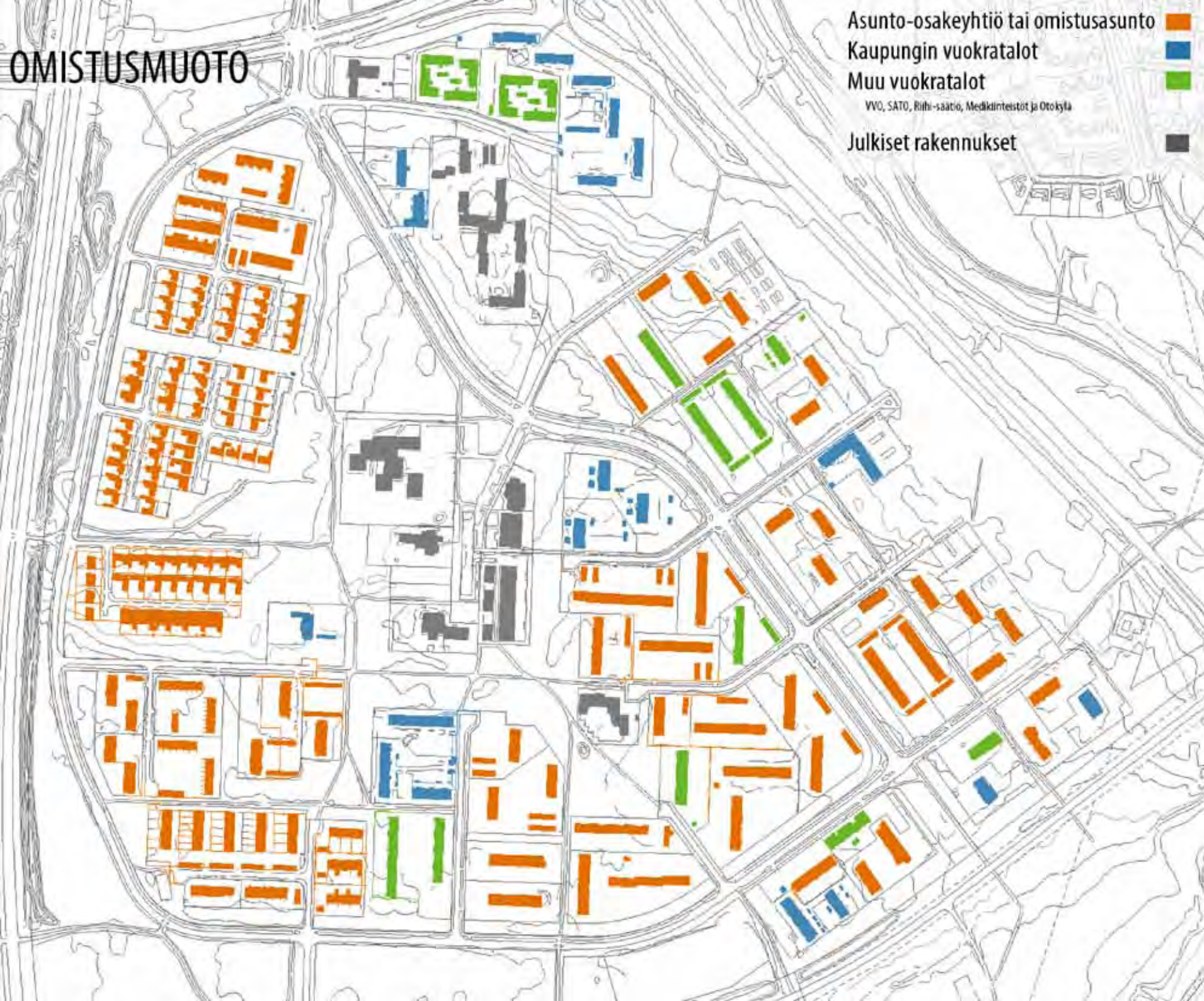

Muu vuokratilat

VVO, SATO, Riikisäätiö, Medikaaritestit ja Otokylä

Julkiset rakennukset

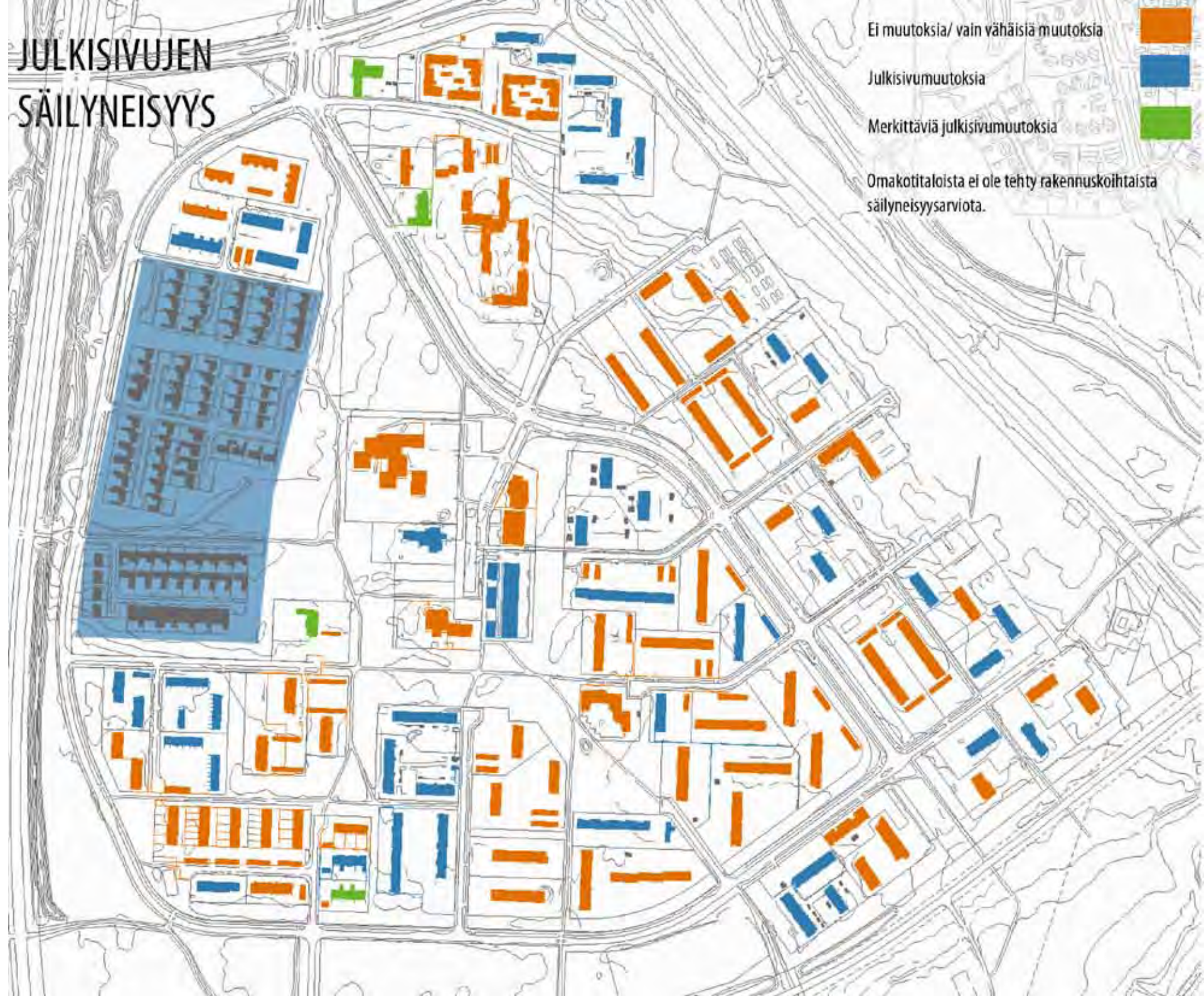
JULKISIVUJEN SÄILYNEISYYS

Ei muutoksia/ vain vähäisiä muutoksia

Julkisivumuutoksia

Merkittäviä julkisivumuutoksia

Omakotitaloista ei ole tehty rakennuskoihtaista säilyneisyysarviota.

5. ARVOTUS

5.1 Arvottaminen ja kriteerit

Uusin arvottamisen määritelmä on hallituksen esityksessä laiksi rakennusperinnön suojelemiseksi (2009), jossa se määritellään seuraavasti: *"Arvottaminen tarkoittaa kohteiden kulttuurihistoriallisen ominaisuutteen analysointia ja suhteuttamista laajempaan, esimerkiksi alueelliseen kokonaisuuteen, rakennustyyppin historiaan tai historialliseen ilmiöön, näin tunnistettavien merkitysten arviointia sekä kohteen erityispiirteisiin ja arvoihin perustuvien vaalimis- tai suojelutavoitteiden määrittelyä. Arvottaminen on kohteiden kulttuurihistoriallisen arvon määrittelyä riippumatta kohteiden käyttö- tai välinearvoista jonkin muun hyvän saavuttamisessa."*

Kaukovainion alueen arvottamisessa on käytetty inventointivaiheessa Oulun arvokkaat alueet -luetteloinnissa käytettyjä kriteerejä eli avainsanoja (kerroksisuus, alkuperäisyys, kulttuurihistoriallinen merkitys, edustavuus, tyypillisuus, harvinaisuus, erikoisuus, symboli- tai avainkohde, intensiteetti). Ohjausryhmä arvotti inventointiaineistoa käyttäen kriteereinä alueen yhtenäisyyttä, ympäristöarvoja, arkkitehtonisia arvoja ja paikallista identiteettiä. Nämä Suomessa muissa vastaavissa lähiörakennuskannan inventoinneissa käytetyt arvotuskriteerit on määritetty niin, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin lähiöiden arvottamisen tarpeita. Kriteerit painottavat lähiöiden kannalta keskeisiä asioita kuten yhtenäisyyttä sekä asukkaiden näkökulmaa. Paikallinen identiteetti on nähty yhtenä keskeisenä arvona, joka yhdessä ympäristöarvojen kanssa on myös asukkaille tärkeää. Näitä arvotuskriteerejä on käytetty edelleen Kaukovainion arvottamisen pohjana ja niitä on täydennetty ja tarkennettu. Kaukovainiosta on laadittu koko aluetta koskeva sekä alueen osia koskeva arvotus.

Arvotuskriteerit

ALUEEN YHTENÄISYYS

- rakennuskannan ajallinen yhtenäisyys ja yhtenäiset piirteet
- kaupunkirakenteen ominaispiirteet

YMPÄRISTÖARVOT

- asemakaavan suhde luontoon ja topografiaan
- alueen asema suurmaisemassa ja maisemakuvallinen merkitys alueen sisällä
- viherympäristön piirteet

ARKKITEHTONISET ARVOT

- kaavoituksen/aluesuunnitelman laatu
- rakennuskannan laatu
- muutosten laatutaso
- yksittäiset arvokkaat kohteet

PAIKALLINEN IDENTITEETTI

- alueen historia ja toiminnot
- tunnistettavuus

5.2 Osa-aluekohtainen arvotus

Alue on jaettu pienempiin kokonaisuuksiin, jotka on arvoitettu Kaukovainion alueen kannalta erittäin merkittäviksi, merkittäviksi ja vähämerkityksellisiksi. Osa-alueen merkittävyys on esitetty kartassa eri väreillä. Osa-alueet on numeroitu. Osa-alueisiin liittyvät kuvaustekstit, jotka ovat taulukossa sivuilla 55-62.

Kartalle merkittyihin kokonaisuuksiin liittyvät alueen arvojen kuvaukset (alueen yhtenäisyys, ympäristöarvot, arkkitehtoniset arvot ja paikallinen identiteetti). Näille teemoille on annettu pisteitä niiden merkittävyyden mukaan. Kolme pistettä tarkoittaa, että piirre on alueelle erittäin merkittävä, kaksi merkittävä ja yksi piste kertoo, että teema on alueen kannalta vähämerkityksellinen tai puutteellinen.

Kuvaustekstissä on tummennetulla tekstillä mainittu yksittäisiä kohteita, jotka on myös merkitty arvotuskarttaan. Tummemmalla värillä on merkitty arvokas osa alueesta, jolla on arkkitehtuuriin, yhtenäisyyteen tai säilyneisyyteen liittyviä arvoja.

Merkittävät kevyen liikenteen reitit on merkitty katkoviivalla karttaan.

Valkoisella merkityillä alueilla rakennuskanta on niin nuorta, ettei rakennuskantaa ole arvoitettu. Nämä rakennukset ovat 1990- ja 2000-luvuilta.

KUVA 116. Ilmakuva Helatien ja Vaskitien ympäristöstä. (Oulun kaupunki/pictometry)

ALUEKOHTAINEN ARVOTUS

KAUKOVAINION KANNALTA ERITTÄIN MERKITTÄVÄ*

- 1 LYIJYTIE, HAULITIE, HELATIE JA MALJATIE RIVITALOT
- 2 KOLMEKERROKSISET KERROSTALOT KANAHAUKANTIELLÄ, VARPUSHAUKANTIELLÄ, SUOHAUKANTIELLÄ JA JALOHAU-KANTIELLÄ
- 3 SEITSEMÄNKERROKSISET KERROSTALOT KANAHAUKANTIELLÄ, JALOHUKANTIELLÄ JA VASKITIELLÄ
- 4 TORNIHAUKANTIE, TUULIHAUKANTIE JA NUOLIHAUKANTIE KERROSTALOT
- 5 HIIROSENKOTI
- 6 KAUKOVAINION OMAKOTITALOT
- 7 KESKUSPUISTO JA KATUJEN VARSIEN VIHERRAKENTEET

KAUKOVAINION KANNALTA MERKITTÄVÄ*

- 8 KESKUSTA
- 9 ALUETTA KIERTÄVÄ VIHERRAKENNE

KAUKOVAINION KANNALTA VÄHÄMERKITYKSELLINEN

- 10 KULTATIE
- 11 VASKITIE 1
- 12 AMPUHAUKANTIE JA MAAKOTKANTIE KERROSTALOT

SELÄNNEALUE, JOKA ON PINNANMUODOILTAAN VAIHTELEVA

MERKITTÄVÄ KEVYEN LIIKENTEEN VÄYLÄ

*Tummemmalla värillä on merkitty arvokas osa alueesta, jolla arkkitehtuuriin, yhtenäisyyteen tai säilyneisyyteen liittyviä arvoja.

KAUKOVAINION KANNALTA ERITTÄIN MERKITTÄVÄT OSA-ALUEET

Yhtenäiset, alkuperäisen rakennuskannan säilyttäneet alkuperäisten aluesuunnitelmien mukaiset alueet, joilla on aikakaudelle tyypillisiä, arkkitehtuuriltaan edustavia rakennuksia.

RAKENNETTU ALUE - ORANSSI VIHERALUE - TUMMA VIHREÄ

OOO alueen kannalta erittäin merkittävä
OO alueen kannalta merkittävä
O alueen kannalta vähämerkityksellinen

1 LYIJYTIEN, HAULITIEN, HELATIEN JA MALJATIEN RIVITALOT

<p>alueen yhtenäisyys Rakennukset on toteutettu lyhyen ajan kuluessa. Kerroslu- ku, materiaalit ja kattomuodot vaihtelevat jonkin verran, mutta rivitaloalueet muodostavat oman kokonaisuutensa Kaukovainiolla. Tiili ja lauta ovat rivitalojen yleisimmät ulkoverhousmateriaalit.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>ympäristöarvot Metsäinen reunus ympäröi rivitaloalueita joka suunnalta. Yksityiset pihat on rajattu yhtenäisesti aidoilla. Pihoilla on jonkin verran tyylistä poikkeavia rakennuksia kuten grillikotia.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Rivitalot ovat ajalleen tyypillisiä. Niissä on hyödynnetty mahdollisuutta rakentaa kellarikerros asuin- ja kerrosrakennuksen lisäksi. Osa rakennuksista on säilyttänyt hienosti alkuperäiset detaljit, osassa tehty muutoksia, joiden laatu vaihtelee.</p> <p>Harjun suunnittelema As Oy Haulitien rivitalot on laadukas kokonaisuus, joka on säilynyt hyvin. Kerolan suunnittelemissa As Oy Kaukovainion rivitalot -kohteessa hienoja detaljeja, samoin As Oy Maljatien rivitaloissa. Rissasen suunnittelema Lyijytie 6 on myös ajalleen tyypillinen edustava rivitalo.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>	<p>paikallinen identiteetti Alkuperäisen kaavan mukainen rivitaloalue, jossa joidenkin kohteiden laadukas arkkitehtuuri vahvistaa identiteettiä.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>
--	--	--	---

2 KOLMEKERROKSISET KERROSTALOT KANAHUKANTIELLÄ, VARPUSHUKANTIELLÄ, SUOHUKANTIELLÄ JA JALOHUKANTIELLÄ

<p>alueen yhtenäisyys Yhtenäinen ja ehea rakennuskokonaisuus, joka on toteutunut lyhyen ajan kuluessa alkuperäisen kaavan mukaisesti.</p> <p>Punatiiliverhous, osin tai kokonaan sisäänvedetyt parvekkeet ja nauhamaisesti sommitellut ikkunat alueen yhtenäisyyttä luovia piirteitä.</p> <p>Rakennukset on sijoitettu "kulmaviivaimella". Parvekkeet on suunnattu edullisiin ilmansuuntiin.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>	<p>ympäristöarvot Pihosta suurin osa alkuperäisen aluerakenteen ajatuksen mukaan rajaamattomia. Ne muodostavat korttelikohtaisia kokonaisuuksia ja liittyvät keskuspuistoon. Piholla säilynyt kookkaita mäntyjä.</p> <p>Pihapiirien aitaaminen ei sovi alkuperäiseen ajatukseen avoimista pihatiloista. Katu- ja pihanäkymiä hallitsee pysäköinti ja oleskelualueet ovat vaatimattomia. Kokonaisuus ei hahmotu Merikotkantieltä.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Hyvin alkuperäiset piirteet säilyttäneitä rakennuksia, jotka on toteutettu 1960-luvulla tyyppilliseen tapaan. Alkuperäiset autotallirakennukset tiiliverhoiltuja.</p> <p>Muutoksia on tapahtunut lähinä värityksessä ja parvekkeissa, joten pääosin alkuperäinen ilme on hyvin säilynyt.</p> <p>Kanahaukan- ja Varpushaukanteilla on laaja Savolainen & Torvikosken arkkitehtitoimiston suunnittelema yhtenäinen kokonaisuus.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>paikallinen identiteetti Alue luo merkittävästi alkuperäisen kaavan mukaista identiteettiä, koska on laaja yhtenäisten rakennusten kokonaisuus ja monet rakennukset maisemallisesti tärkeitä keskuspuiston rajaajina.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>
---	--	---	---

3 SEITSEMÄNKERROKSISET KERROSTALOT KANAHUKANTIELLÄ, JALOHUKANTIELLÄ JA VASKITIELLÄ

<p>alueen yhtenäisyys Edustavia yhtenäisiä rakennusryhmiä, joissa ominaispiirteet säilyneet ja jotka ovat toteutuneet alkuperäisen kaavan mukaan.</p> <p>Korttelit on tehty yhtenäisillä suunnitelmilla. Yhteisiä piirteitä ovat vaalea harjattupintainen maalattu betonielementti tai vaalea tiili julkisivumateriaalina, nauhamainen ikkunasommittelu ja sisäänvedetyt parvekkeet.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>ympäristöarvot Rakennukset on suunnattu hyvin ilmansuuntien ja näkymien suhteen. Pihat on suunniteltu korttelikohtaisesti. Tonteilla on säilynyt kookasta puustoa ja ne jatkuvat suoraan puistoalueille.</p> <p>Paljon laajoja pysäköintikenttiä, mikä vaikuttaa alueen ilmeeseen.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Ajalleen tyyppillistä arkkitehtuuria, joka liittyy keskustaa ympäröivään viheralueeseen. Kortteleissa näkyy selvästi ulkösyöttöperiaate: autoliikenteeltä on rauhoitettu alueita ja kevyen liikenteen yhteydet erinomaiset.</p> <p>Vaskitien ja Jalohaukantien kortteleissa rakennusten alkuperäiset piirteet todella hyvin säilyneet. Piholla alkuperäisiä kevytrakenteisia autokatoksia. Uudehkot piharakennukset Kanahaukantien taloryhmän pihassa eivät nosta arkkitehtonista arvoa.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>paikallinen identiteetti Osa alkuperäisen kaavan mukaan toteutettua kokonaisuutta, jossa näkyy metsälähiön ilme ja rakennet. Kanahaukantien kortteli näkyy Merikotkantielle ja on katunäkymän kannalta merkittävä.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>
--	---	--	--

4 TORNIHAUKAN, TUULIHAUKANTIEN JA NUOLIIHAUKANTIEN KERROSTALOT

<p>alueen yhtenäisyys Vuoden 1970 asemakaavan mukaan kortteleittain yhtenäisillä suunnitelmilla tehdyt rakennukset, joiden julkisivumateriaalina on harjattupintaiset maalatut neljän tai suorakaiteen muotoiset betonielementit. Ikkunat ovat keskellä elementtiä.</p> <p>Parvekkeet ovat rungon ulkopuolisissa parveketorneissa lukuun ottamatta Tornihaukantien taloja, joissa on myös erilainen ikkunoiden sommittelu ja elementit. Rakennusten piirteet ovat kuitenkin kortteleittain yhtenäiset.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>	<p>ympäristöarvot Rakennukset ovat metsäisellä selännealueella, maasto osin tasaista lakialuetta osin loivaa rinnettä. Alueen topografia on Oulussa poikkeuksellinen. Lakialueen rakentaminen heikentää alueen arvoa. Talot näkyvät kaukomaisemassa sekä Merikotkantieltä ja Piekananpolulta, Tornihaukantien talot myös Kainuuntieltä. Alkuperäistä männikköä säilynyt piholla ja se on merkittävä maisematekijä. Seitsemänkerroksista talojen kortteleissa on yhtenäiset väljät oleskelualueet, jotka aukeavat Piekananpolulle. Kolmikerroksisten talojen korttelirakenne on umpinainen ja talojen väliin muodostuvat varistorakennuksilla rajatut sisäpihat. Tonttien aitaaminen korttelien sisällä ei sovi alkuperäiseen ajatukseen avoimista pihatiloista ja pihojen hoidon taso vaihtelee. Katunäkymiä hallitsevat pysäköintikentät.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Rakennukset rakennustekniikalta ja perusratkaisuiltaan kortteleittain yhtenäisiä ja tyypillisiä. Alkuperäiset piirteet pääosin säilyneet. Jonkin verran on ulkoasua muuttaneita korjauksia kuten värityksen ja parvekkeiden muutoksia. Alkuperäisiä kevytrakenteisia autokatoksia säilynyt tornitalokortteleissa. Piholle on rakennettu uusia piharakennuksia. Tuulihaukantien ja Nuolihaukantien korttelien tehosteväriytyksen ajalleen tyypillinen piirre. Se on laaja ja edustava Harjun suunnittelema kokonaisuus, joka on julkaistu Arkkitehti-lehdessä. Tornihaukantiella on hyvin alkupe- räiset piirteensä säilyttäneitä vähäeleistä arkkitehtuuria, joka yhdessä pihojen kanssa muodostaa erityisen edustavan kokonaisuuden. Pihat avautuvat Piekananpolku-kevyenliikenteenväylälle.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>paikallinen identiteetti Nopeasti lyhyen ajan kuluessa toteutetut rakennukset perustuvat korttelikohtaiseen tai laajempaan aluesuunnitteluun.</p> <p>Tuulihaukantien ja Nuolihaukantien korttelien rakennuksilla omat tunnusvärit, jotka näkyvät sekä ulkona että sisällä ja ovat merkittävä osa rakennusten identiteettiä. Myös selkeä kortteleittain yhtenäisiä oleskelualueita korostava piharakenne on tunnistettava piirre alueella.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>
---	---	---	---

5 HIIROSENKOTI

<p>alueen yhtenäisyys 1950-luvun rakennukset muodostavat oman kokonaisuutensa ja ovat hyviä aikansa edustajia. Vanha rakennuskanta pihoineen muodostaa eheän ja aluetta rikastuttavan kokonaisuuden.</p> <p>1970-luvun rakennukset eivät pyrikään sopeutumaan tontin muuhun rakennuskantaan.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>ympäristöarvot Sijainti metsäisellä harjanteella keskeisellä paikalla suurmaisemassa luo alueelle erityisen luonteen.</p> <p>Piha-alueet viihtyisät ja hoidetut. Tontilla myös seka- ja havupuumetsäalueita, joilla on tärkeä merkitys alueen ilmeeseen.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Ajalleen tyypillistä ja miellyttävää hyvin hoidettua ja alkupe- räiset piirteet säilyttäneitä rakentamista. Toista 1970-luvun rakennusta on voimakkaasti muutettu 2000-luvulla. Rakennushistoriaselvityksen mukaan Hiirosenkodin rakennusten ja rakennetun ympäristön kokonaisuuden kulttuurihistoriallinen arvo huomattava ja rakennukset ovat säilyttäneet hyvin ominaispiirteensä.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>	<p>paikallinen identiteetti Hyvä sijainti alueen kokonaisuuden ja toiminnan kannalta. Kokonaisuus antaa alueelle positiivista historiallista syvyyttä ja identiteettiä.</p> <p>Hiirosenkodilla on oma historia ja se lisää Kaukovaion alueen kerroksellisuutta ja monimuotoisuutta.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>
--	--	--	--

6 KAUKOVAINION OMAKOTITALOT

<p>alueen yhtenäisyys Omakotitalot on rakennettu alkuperäisen kaavan mukaan lyhyen ajan kuluessa. Samaa talotyyppiä on tehty aina kokonainen kortteli ja rakennusten sijoittelu tontilla on kortteleittain yhtenäistä.</p> <p>Pienet tontit (600 m²), enimmäkseen kytketty matala loivakattoinen talotyyppi ja rakennusten sijoittelu tontilla ovat tehneet alueelle oman ilmeen. Myös materiaalit – lauta, kahitiili – ovat yhtenäiset lähes koko alueella.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>ympäristöarvot Pientaloalue on vanhalla pelolla. Yhteisten alueiden hoito hyvä, yksittäisten pihojen kunto vaihtelee. Tonttikaduilla pensasaidat ja rakennusten päädyt rytmittävät katunäkymää. Puistojen reuna-alueet ovat rehevöityneet.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Alueella on paljon Pentti Aholan tyyppiirustusten mukaan rakennettuja taloja sekä lisäksi eri arkkitehtien suunnitelmia pientaloja. Alue edustaa 1960-luvun tiivis ja matala – ajattelua ja on aikakaudelleen hyvin tyyppillinen.</p> <p>Lähtökohta on ollut herkkä pienillekin muutoksille. Tiivis ja jäykkä rakenne ei ole antanut tarpeeksi joustoa. Siksi taloissa on tapahtunut paljon muutoksia, jotka ovat heikentäneet alueen laatua ja yhtenäisyyttä.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>paikallinen identiteetti Niin kutsutun ”Arabikylä” – alueella on ollut yhtenäisen rakennustavan takia oma identiteettinsä. Pienet tontit ja kytketty talotyyppi ovat tehneet alueelle oman ilmeen. Laaja pientaloalue on osa Kaukovainion alkuperäistä aluesuunnitelmaa. Vastaavia laajoja yhtenäisiä pientaloalueita on Oulussa vähän.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>
---	---	---	---

7 KESKUSPUISTO JA KATUJEN VARSIENTEN VIHHERKAI STALEET

<p>alueen yhtenäisyys Viheralueet ovat Kaukovainion alkuperäisen aluesuunnitelman tärkeä osa ja, lähes kaikki viheralueet sen mukaisia. Viheralueilla on merkitystä toimintojen erottajana (suojavyöhykkeet) ja virkistysalueina.</p> <p>Reittinäkymiä niin teiltä kuin kevyen liikenteen reiteiltä luonnehtii runsas puusto.</p> <p>Alueella on suuria vaihteluita puistoalueiden sisällä: osin on luonnontilaista metsää, osin kookkaita puita istutetulla ruohikkoalueella. Pääpuulaji on mänty, tosin myös koivu ja pihlaja ovat yleisiä.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>	<p>ympäristöarvot Metsät ovat jäljellä olevaa luonnonympäristöä alueella, luonto tulee niiden kautta osaksi asuin ympäristöä. Puistot ja pihat liittyvät toisiinsa – rajaamattomuus keskeinen idea.</p> <p>Kevyen liikenteen reitit ovat hyvät ja hahmottuvat selkeästi. Virkistysalueet hyvin saavutettavissa ja leikkipuistot keskeisillä paikoilla.</p> <p>Hoidon aste vaihtelee. Puistoissa on kuluneita ja rehevöityneitä alueita sekä ylihoitettuja alueita (nurmikkoaluetta).</p> <p>Tornihaukankien pohjoispuolella on selännealue, jolla on säilynyt kookasta puustoa rinteessä.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Viheralueet on metsälähion kannalta hyvin tärkeä piirre. Keskuspuisto, siellä kulkevat kevyen liikenteen väylät ja katujen varsien metsäiset näkymät ovat merkittävä osa alkuperäisen aluesuunnitelman ideaa ja lisäävät sen laatua.</p> <p>Alkuperäiset viheralueet ovat hyvin säilyneet ja täydentäminen osoitettu pääosin rakennetuiksi suunnitelluille alueille. Väljyyden tuntu ja metsäisten alueiden rajaamat katutilat ovat alkuperäinen suunnittelun tavoite.</p> <p>Alkuperäisiä varsinaisia puisto- ja pihasuunnitelmia ei juuri ole, joten alkuperäisen viheralueen tavoitetyypin hahmottaminen vaikeaa.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>	<p>paikallinen identiteetti Metsäinen ilme ja näkymät ovat keskeiset alueen identiteetin kannalta (”metsälähio”). Liikennereittien varret ovat erittäin keskeisiä identiteetin kannalta, sillä ne ovat asukkaiden jokapäiväistä ympäristöä.</p> <p>Paljon alkuperäistä vanhaa kookasta puustoa ja alkuperäisiä metsäalueita säilynyt.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>
--	---	---	--

KAUKOVAINION KANNALTA MERKITTÄVÄT OSA-ALUEET

Alueilla on merkittäviä laatutekijöitä ja niillä on merkitystä osana Kaukovainion kokonaisuutta. Rakennettu alue ei ole yhtenäinen, joten sitä tulee tarkastella rakennuskohtaisesti.

RAKENNETTU ALUE - TURKOOSI VIHERALUE - VAALEA VIHREÄ

OOO alueen kannalta erittäin merkittävä
 OO alueen kannalta merkittävä
 O alueen kannalta vähämerkityksellinen

8 KESKUSTA

<p>alueen yhtenäisyys Rakennusten materiaaleissa ja massoittelemat- kaisuissa on yhtenäisyyttä, vaikka rakennuksien etäisyydet tontin raja- an vaihtelevat. Ympäristö epäsiisti ja vaikuttaa suunnittelemat- tomalta ja sattumanvaraiselta.</p> <p>Alkuperäistä suunnitelmaa on muutettu jonkin verran myöhemmillä asemakaava- muutoksilla.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>ympäristöarvot Keskuspuiston ympäröimä keskusta, jossa palvelurakennusten tontit rajautuvat puisto- alueeseen.</p> <p>Huono hoito vaikuttaa ilmeeseen. Keskustan rakenne avonainen ja runsas pysäköintitila hallitsee.</p> <p>Keskusta ei hahmotu kehätieltä hyvin.</p> <p style="text-align: right;">O</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Alueen keskus ja palveluiden keskittymä, johon hyvät yhteydet kaikkialta alueelta. Keskustan sijainnin periaate merkittävä, vaikka toteutus on hajanainen.</p> <p>Ostoskeskuksen 1.vaihe ajalleen hyvin tyypillinen ja vastaa ostoskeskusrakennuksen ihanteita. Rakennuksen kunto on huono ja sisäpihan pergola on muutettu katokseksi. Vanhin osa melko pieni osuus keskustan alueesta.</p> <p>Koulu ja nuorisotalopäiväkoti ajalleen tyypillisiä alkuperäiset piirteet säilyttä- neitä rakennuksia.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>paikallinen identiteetti Kaukovainio on Oulun ensimmäisiä lähiöitä. Palveluita tarjoava keskus on tärkeä osa lähiön ideaa ja keskustaa tärkeä osa alueen historiaa.</p> <p>Keskusta mahdollistaa alueen asukkaiden kohtaamisen. Identiteetti ei ole erityisen vahva, sosiaalisia ongelmia ja ränsistynyt yleisilme. Monipuoliset palvelut kuitenkin pääosin säilyneet.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>
--	---	---	---

9 ALUETTA KIERTÄVÄ VIHERGEHÄ

<p>alueen yhtenäisyys Viherkehällä on kasvillisuudeltaan vaihtelevia puisto-alueita: kookasta metsää sekä meluvalleja, niittymäisiä avoimia alueita, joilla kasvaa puita. Alue on kuitenkin kauttaaltaan selvästi viheralue – ilme on joko puistomainen tai luonnontilainen.</p> <p>Yhtenäinen viherkehä on katkaistu vuoden 1974 asemakaavan uusilla asuinkortteleille Ampumahaukan- ja Maakotkantien eteläpuolille.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>ympäristöarvot Metsät ovat jäljellä olevaa luonnonympäristöä alueella, luonto tulee niiden kautta osaksi asuinympäristöä. Pihat eivät parhaalla mahdollisella tavalla liity viherkehään, rajapinnalla usein parkkikenttiä tai aita. Viherkehä leimaa näkymiä aluetta kiertäviltä teiltä alueelle.</p> <p>Kevyen liikenteen yhteydet alueen ulkopuolelle kulkevat viherkehän kautta.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Viheralueet on metsälähion kannalta hyvin tärkeä piirre. Lähiöiden erottaminen omaksi kokonaisuudekseen ja rajaaminen liikennealueista viherkehällä on ollut hyvin tyyppillistä ja vastasi ajan ihanteita.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>paikallinen identiteetti Aluetta ympäröivä viherkehä on merkittävä osa alueen ulkopuolisten teiden väyläkuvaa ja muodostaa myös metsäiset näkymät alueen sisäisiltä kaduilta.</p> <p>Paljon alkuperäistä vanhaa kookasta puustoa ja alkuperäisiä metsäalueita säilynyt.</p> <p>Viherkehällä on merkitystä toimintojen erottajana, suojavyöhykkeenä ja virkistysalueina.</p> <p style="text-align: right;">OOO</p>
---	--	---	---

KAUKOVAINION KANNALTA VÄHÄMERKITYKSELLISET OSA-ALUEET

RAKENNETTU ALUE - HARMAA

Alueilla joilla on tapahtunut alkuperäisiin kaavoihin nähden merkittäviä muutoksia, rakennuskanta on epäyhtenäistä tai voimakkaasti muutettua. Alueet heikentävät Kaukovainion yhtenäisyyttä.

- OOO alueen kannalta erittäin merkittävä
- OO alueen kannalta merkittävä
- O alueen kannalta vähämerkityksellinen

10 KULTATIE

<p>alueen yhtenäisyys Alueen rakennustyypit vaihtelevat.</p> <p style="text-align: right;">O</p>	<p>ympäristöarvot Huoltoasema risteyksessä on maisemallisessa solmukohtas- sa. Rivitalojen alue rajautuu Kainuunpuiston metsäiseen selännealueeseen etelässä ja muuten niittymäiseen avoimeen alueeseen. Piha liittyy saumattomasti puistoon. Avoin alue korostaa rakennuksia.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>arkkitehtoniset arvot 1970-luvun talot Kultatien päässä ovat pääosin säilyttäneet alkuperäiset piirteensä. Huoltoaseman ulkoasu on täysin muuttunut.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>	<p>paikallinen identiteetti 1970-luvun rivitalot tehty ammattikoulun oppilastyönä ja huoltoasemalla ollut ammattikoulun opetustilat. Rivitalot näkymät Joutsentielle ja Kainuuntielle - on merkittävä näkymä alueen ulkopuolelle.</p> <p style="text-align: right;">OO</p>
---	--	---	---

11 VASKITIE 1

<p>alueen yhtenäisyys Vaskitien pohjoispuolen 8-kerroksinen talo on muista Kaukovainion tornitaloista poiketen tiiliverhoiltu.</p> <p style="text-align: right;">O</p>	<p>ympäristöarvot Ympäristön yleisilme pusikoitunut. Katuilmettä hallitsevat kadun varren pysäköintikentät.</p> <p style="text-align: right;">O</p>	<p>arkkitehtoniset arvot Rakennusta on korjattu ja siihen on lisätty ranskalaiset parvekkeet.</p> <p style="text-align: right;">O</p>	<p>paikallinen identiteetti Kerrostalo tehty alkuperäisen kaavan yleisten rakennusten tontille. Rakennuksilla ei vahvaa merkitystä alueen identiteetille.</p> <p style="text-align: right;">O</p>
---	--	--	--

12 AMPUHAUKANTIEN JA MAAKOTKANTIEN KERROSTALOT

<p>alueen yhtenäisyys Rakennettu alkuperäisen asemakaavan huoltoaseman tontille sekä aluetta rajavalle viherkehälle, joten rikkoo alkuperäisen puhtaan ulkosyöttöisen liikennejärjestelmän idean. Rakennusten eri-ikäisyys rikkoo alueen yhtenäisyyttä.</p> <p style="text-align: right;">○</p>	<p>ympäristöarvot Kokonaisuus on yhdessä viereisen pelikentän kanssa ankea. Pihat ovat vaatimattomat. Kevyen liikenteen yhteys Hiirosten ulkoilualueeseen on tiemäinen. Pihaa aidattu puistoon päin asemakaavan vastaisesti. Viherympäristön osuus vähäisempi kuin muissa alueen kortteleissa.</p> <p style="text-align: right;">○</p>	<p>arkkitehtoniset arvot 1970-luvulla rakennetut kerrostalot ovat tyyllisesti Merikotkantien itäpuolen talojen kaltaisia. Rakennuksissa on tapahtunut muutoksia. Postmoderni rakentaminen ei sopeudu ympäristön rakennuskantaan.</p> <p style="text-align: right;">○</p>	<p>paikallinen identiteetti Alue on toteutunut verrattain pitkän ajan kuluessa ja rakennukset ovat tyyliältään erilaiset, mikä heikentää koko alueen identiteettiä. Korttelien sijoitus rikkoo liikenteen ulkosyöttöperiaatteen.</p> <p style="text-align: right;">○</p>
--	---	--	---

5.3 Kaukovainion arvot

Kaukovainio on tärkeä osa oululaista lähiörakentamisen historiaa. Se on yksi Oulun ensimmäisiä lähiöistä. Kaukovainio esiintyy ensimmäisen kerran arkkitehti Otto-Iivari Meurmanin ja arkkitehti Aarne Ervin laatimassa Oulun yleiskaavassa vuonna 1952. Vuonna 1965 vahvistettiin ensimmäinen Kaukovainion asuinalueita koskeva asemakaava, jonka oli laatinut arkkitehti Pentti Ahola.

Kaukovainio edustaa hajakeskitysperiaatteen mukaisesti sijoitettua tyypillistä suomalaista lähiörakentamista. Eri-alaisten asuinrakennusten lisäksi alueelle osoitettiin runsaat varaukset yleisille rakennuksille ja palveluille.

Aluesuunnitelma perustuu niin sanottuun keuhkokaaviomalliin, jonka keskeiset periaatteet liikenteen eriyttäminen ja keskeisten alueiden vihervyöhyke toteutuvat Kaukovainiolla. Alueen keskelle muodostui ajoneuvoliikenteeltä rauhoitettu keskuspuistoalue. Puiston keskelle on sijoitettu liikekeskus sekä muut palvelut. Julkiset rakennukset ja pihat avautuvat keskuspuistoon. Asuunkortteleiden ympärillä kiertää lenkkikatu. Rengasmaisen kadun ulkopuolelle sijoittuivat alkuvaiheessa ainoastaan julkisen rakentamisen aluevaraus ja olemassa ollut vanhainkoti, joka muodosti keuhkokaavion mukaisen työpaikka-alueen.

Kaukovainio on puhdaspiirteisesti toteutunut 1960-luvun suunnitteluihanteiden mukainen alue – metsälähiö. Metsälähiön ajateltiin yhdistävän luonnonläheisyyden, kyläyhteisöllisyyden ja modernin yhteiskunnan mukavuudet. Kaukovainio on tunnistettavissa metsälähiöksi katunäkymien, pihojen jäsentelyn ja viheralueiden avulla.

Kaukovainion alueen metsälähiöidentiteetin kannalta tärkeitä piirteitä ovat ulkosyöttöinen liikennematkaisu, laajat rakennuskannaltaan yhteiset alueet, kookas puusto piholla ja puistoissa, metsäiset katunäkymät ja sekä

näkymät kevyen liikenteen väyliltä, erityisesti keskuspuistossa. Lenkkikadun eteläpuoleiset korttelit rikkovat ulkosyöttöperiaatetta ja katkaisevat aluetta kiertävän viherkehän.

Viheralueiden ja maiseman arvot

Metsälähiön ihanteen pohjalta Kaukovainion suunnittelutavoitteena oli säilyttää mahdollisimman paljon luonnonympäristöä. Ennen rakentamista alue oli suurimmalta osaltaan metsää ja alkuperäisiä metsäalueita on säilynyt. Kaukovainion itälaidalla on kaakkois-luoteissuuntainen moreeniselänne, muuten alue on suhteellisen tasaista. Selänne on Oulun oloissa harvinaisuus ja luonnonmuodot ovat olleet lähtökohtana rakentamisen sijoittelulle. Viheralueet ovat merkittävä osa alkuperäistä aluesuunnitelmaa ja lisäävät sen laatua. Alkuperäiset viheralueet ovat hyvin säilyneet, sillä täydentävä rakentaminen on osoitettu pääosin rakennetuiksi suunnitelluille alueille.

Kaukovainiolla viheralueita on käytetty aikansa ihanteiden mukaisesti toimintojen erottajina. Alue on erotettu sitä rajaavista liikenneväylistä viherkehällä. Kaukovainiota rajaavat suuret kaupungin sisääntuloväylät kuten Pohjantie ja Kainuuntie. Väylien varrella olevilla laajoilla viheralueilla on kaupunkihygienistä merkitystä pako-kaasuja ja melua suodattavina viheralueina. Kaukovainion puistometsät liittyvät kiinteästi kaupungin sisääntuloväylien väyläkuvaan. Alueen sisällä viheralueet olivat keskeisellä sijalla toimintojen, kuten erilaisten rakennustyyppien, erottajina ja virkistystarkoituksissa. Puistoissa on urheilu- ja leikkialueita ja niissä kulkevat kevyen liikenteen reitit.

Kaukovainion alueella olevat runsaspuustoiset mäntymetsät tuovat koko alueen ympäristölle omaleimaista tunnistettavuutta. Kaukovainion suuret mäntyt ovat yksi alueen voimakas identiteetin luoja. Laajat puistometsät lisäävät viihtyisyyttä ja toisaalta pehmentävät suuria rakennusmassoja alueella. Suuri luonnonmukaisten viher-

alueiden määrä on tyypillistä Kaukovainiolle. Leimallista on myös luonnonmukainen puusto niin rakennusten välissä kuin katu ympäristöjen yhteydessä sekä puuston työntyminen rakennetun ympäristön sisään. Tämä johtuu pääosin siitä, että tontit ovat suurimmaksi osin rajaamattomia niin puistometsien kuin katu ympäristön suuntaan. Tonteilla oleva runsas puusto muodostaa yhdessä viheralueiden puuston kanssa kattavat viheryhteydet alueen keskuspuistona toimivasta Kotkanpuistosta ympäröiville asuinalueille.

Rakennuskannan arvot

Kaukovainiolla on rakennuskannaltaan laaja yhtenäinen alue. Rakentaminen tapahtui pääosin lyhyen ajan kuluessa vuosina 1965-1974. Lähiöille tyypilliseen tapaan Kaukovainiolla suunniteltiin yksittäisten rakennusten sijaan laajempia alueita: samaa rakennussuunnitelmaa toistettiin usein koko korttelissa tai laajemmalla alueella, jolloin alueista rakentui hyvin yhtenäisiä. Alueelle suunniteltiin seitsemän- ja kolmekerroksisia kerrostaloja, rivi- ja omakotitaloja. Erilaiset rakennustyytit ovat selvästi omilla alueillaan.

Rakennusten suunnittelijat ovat olleet pääosin oululaisia arkkitehtejä ja erityisen paljon alueella on Risto Harjun sekä Savolainen&Torvikosken arkkitehtitoimistojen suunnittelemia rakennuksia. Alueella on monia edustavia esimerkkejä aikakauden rakentamisesta sekä yhtenäisyydeltään, ympäristöarvoiltaan, arkkitehtonisilta arvoiltaan tai paikalliselta identiteetiltään kannalta erittäin merkittäviä rakennuskokonaisuuksia. Rakennuksista useimmat ovat säilyttäneet hyvin alkuperäiset piirteensä.

Rakennukset ovat rakennusajankohdalleen hyvin tyypillistä modernia arkkitehtuuria. 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa on erotettavissa omat rakentamisajankohdalle tyypilliset piirteensä. Kerrostalokorttelit vastaavat funktionalistista avointa, väljää ja luonnonläheistä rakentamishannetta. Alueella on esimerkkejä alkuperäiset detaljit

säilyttäneistä 1960-luvun rivitaloista. Omakotialueen pienet tontit, yhtenäiset materiaalit ja kytketty talotyyppi, jota on toistettu, ovat luoneet tiiviille alueelle oman ilmeensä. Kaukovainiolla on myös edustavia palvelurakennuksia. Alueen vanhinta rakennuskantaa on 1950-luvulla rakennettu Hirosenkoti. Keskustan ensimmäinen rakennus on puhdaspiirteinen 1960-luvun ostoskeskus.

Lähteet ja kirjallisuus

Kirjallisuus

Allas, Anja: Rakennettu Oulu. Artikkelit teoksessa Valkean kaupungin vaiheet, Oulun historiaa. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys. Rovaniemi 1987.

Esteetöntä elämää: Kaukovainio ja Höyhtyä. Lähiöuudistushanke 2001-2003 loppuraportti.

Hankonen, Johanna 1994. Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentumisessa 1960-luvulla. Tampere 1994.

Harju, Risto: Kaukovainion kerrostalot. Artikkelit Arkkitehti-lehdessä 3/1972. Oulun eripainos.

Helasvuo, Olli – Vainio, Niina: Laatusuunnitelmilla. Vantaan ostoskeskukset 1961-1986. Vantaan kaupunginmuseo ja Vantaan kaupunsuunnittelu C8:2008.

Hirvensalo, Virpi: Modernin kaupungin luonto muutoksessa – kahdeksan esimerkkiä suomalaisesta asuinalue-suunnittelusta. Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C, osa 245. Turku 2006.

Hirvonen, Sari: Kaukovainio-Höyhtyä, esteetöntä elämää. Rakennuskannan toiminnallisen perusrakenteen suunnitteluohjelman laadinta. Esiselvitys. Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto 2001.

Kantola, Anna-Maria: Kaukovainion asuinalueen suunnittelu. Artikkelit Arkkitehti-lehdessä 3/1972. Oulun eripainos.

Karjalainen, Pekka: Uudenlaisia otteita ja kertaustyyliä. Lähiöuudistus 2000 –ohjelman arvioinnin loppuraportti. Suomen ympäristö 703. Ympäristöministeriö 2004.

Kautto, Jussi – Holmila, Iikka – Turtiainen, Jukka: Suomalaista kaupunkiarkkitehtuuria. Suomen rakennustaiteen museo 1990.

Kelja, Sirpa – Koljonen, Kirsi: Kaukovainion suuralueen ympäristöohjelma. Opinnäytetyö Oulun seudun ammattikorkeakoulussa 2005.

Kotiranta, Kari – Tarumaa, Aarne – Ukkola, Outi: Kaukovainio lasten kokemana. Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto, yhdyskuntasuunnittelun laitos 1980.

Kulmala, Kaisu & Parttimaa, Mikko: Taajamametsien hoidon yleissuunnitelma – lähi- ja suojametsäalueet, Opinnäytetyö, Oulun seudun ammattikorkeakoulu 2003.

Kuusipalo, Jussi: Suomen metsätyypit. Kirjayhtymä Oy, 1996.

Manninen, Turo: Oulun kaupungin historia VI 1945-1990. Gummerus kirjapaino 1995.

Melkas, Tuula – Tarumaa, Aarne – Ukkola, Outi: Oulun Kaukovainio tutkimus 1960-luvun lähiöstä asukkaiden kokemana. Oulun yliopisto. Arkkitehtuurin osasto, yhdyskuntasuunnittelun laitos ja sosiologian laitos. Oulu 1981.

Neuvonen, Petri (toim.): Kerrostalot 1880-2000 – arkkitehtuuri, rakennustekniikka, korjaaminen. Rakennustietosäätiö RTS, Rakennustekniikan keskus-säätiö, museovirasto. Rakennustieto Oy 2006.

Niskala, Kaarina – Olkkonen, Ilpo: Oulun graadi, 350 vuotta asemakaavoitusta. Kirjapaino Kaleva 2002.

Pihlajamäen arvot ja aatteet – suojelun viitekehystä hakemassa. Toim. Riitta Salastie. Pihlajamäen inventoinnit, osa 1. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisu 2003:5.

Pihlajamäen maisemaselvitys. Pihlajamäen inventoinnit, osa III. Suunnittelutoimisto Molino Oy. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisu 2003:6.

Saresto, Sari – Salminen, Anne – Vierto, Miia: Ostari, lähiön sydän. Rakennushistoriallinen selvitys. Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja 2/2004.

Tarumaa, Aarne: Asuntoalue ja liikenne. Liikenteen erottelun vaikutuksesta asuinalueen suunnitteluun. Julkaisu A 4 1982. Oulun Yliopisto, Arkkitehtuurin osasto 1982.

Tavoitteena esteetön Oulu: kaupunki meille kaikille : Kaukovainio-Höyhtyän esteettömyyskartoitus / [ohjausryhmä: Maarit Alikoski ... et al.]. Oulun kaupunkisuunnittelu Sarja B 39. 2002

Valjus, Seppo: Merikotkantien palvelutalo. Artikkelit Arkkitehti-lehdessä 3/1972. Oulun eripainos.

Virallislähteet, arkistot ja julkaisemattomat lähteet

Galleria Kolmion Rakennushistoriaselvitys. Painamaton selvitys. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo, 2006.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rakennusperinnön suojelemisesta sekä laeiksi maankäyttö- ja rakennuslain 57 ja 166 §:n ja rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta. HE 101/2009

Hiirosenkodin rakennushistoriaselvitys. Painamaton selvitys. Arkkitehtitoimisto Kari Huotari 8.9.2008

Hiirosenkodin kasvillisuus- ja ympäristöselvitys. 11.7.2008. Destia

Höyhtyän suuralueen ja Kaukovainion viheralueiden yleissuunnitelma 2009. Destia Oy.

Kaukovainion asemakaavat ja asemakaavamuutokset (Oulun kaupunki/Tekninen keskus/arkisto)

Kaukovainion kortteli 8. kasvillisuus- ja ympäristöselvitys 2.10.2009. VSU, Arkkitehtuuri- ja viheraluesuunnittelu Oy.

Leikkipuistojen kehittämissuunnitelma, Oulun kaupunki 2007, Tekninen keskus

Lähimetsien hoitokartat, Oulun kaupunki, Tekninen keskus

Meurmann & Ervi, Oulun yleiskaava 1952

Oulun viher- ja virkistysaluesuunnitelma 2002

Oulun viheraluejärjestelmä, tavoitesuunnitelma 1999
Oulun yleiskaava 2020

Oulun yleiskaavoituksen historia. Näyttelymateriaali Oulu 400v. Pohjois-Suomen SAFA: Oulun asumisnäyttely, Haulitien rivitalot. Näyttelymateriaali 2005.

Puisto- ja viheraluesuunnitelmia, Oulun kaupunki, Tekninen keskus

Rakennuslupapöytäkirjat (Oulun kaupunki/Tekninen keskus/rakennuslupavirasto)

Urheilukeskukset, Liikuntaviraston ylläpitämät miehittämättömät pallokentät, reitit ja liikuntapaikat, Oulun kaupungin liikuntavirasto

Viheralueiden hoitoluokituskartat, Oulun kaupunki, Tekninen keskus, Katu- ja viherpalvelut

Vuoden 2010 katurakennusohjelma, Oulun kaupunki, Tekninen keskus

Internetisivut

www.golfpiste.com/oulungolfkerho/ajankohtaista/?p=ajankohtaista&newsID=55124&lang=fi. 1.8.2010

www.riihi.fi/kaukovainio.html. 15.7.2010

www.oulunsivakka.fi/ 1.9.2010

www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=2905. 2.6.2010

www.rakennuslehti.fi/uutiset/lehtiarkisto/6749.html

www.rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/artikkelit/fi_FI/asuinkerrostalot4/. 1.9.2010

www.rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/artikkelit/fi_FI/martti-heikuratekiuran/ 15.2.2011

www.asuntosaatio.fi/StaticPages/Taustat.aspx. 15.7.2010

www.ukiark.fi/docs/templates/basic.php?page_id=240. 15.8.2010

Haastattelut

Harju, Risto (s. 1929). Arkkitehti SAFA (eläkkeellä). Haastateltu 16.9.2010.

Kantola, Anna-Maria (s. 1940). Asemakaava-arkkitehti (eläkkeellä), arkkitehti SAFA, Haastateltu 13.9.2010.

Tarumaa, Aarne (s. 1942). Tekniikan lisensiaatti, arkkitehti SAFA, yhdyskuntasuunnittelun emeritusprofessori. Haastateltu 2.7.2010.

LIITE 1: INVENTOINTIETO KIOSKI-TIETOKANNAS- SA

KIOSKI-tietokanta on internet-sovellus joka on tarkoitettu rakennetusta ympäristöstä kerätyn inventointitiedon hallintaan. Se on kaupallinen palvelu ja sen käyttö vaatii käyttäjätunnukset. KIOSKI-tietokantaan on täytetty alue-, kohde- ja rakennuskortteja: Inventoituja alueita on 16 ja alueet rajattu kartalle, inventoituja kohteita 74 ja rakennuksia 92. Kohteet ja rakennukset on merkitty pisteinä kartalle tietokantaan.

Kioskiin tehtyjen aluekuvausten perusteena on ollut alueen rakennusten yhtenäisyys (esim. sama suunnittelija, talotyyppi), alueen toiminnallinen erilaisuus (esim. keskusta) tai sijainti saman kadun ympärillä. Rajausperuste on kirjoitettu aluekuvaukseen. Alueeseen on liitetty ilma-kuva sekä asemapiirros alueesta sekä mahdollisia vanhoja, koko aluetta esittäviä ilmakuvia.

Kohteen kohdalle on täytetty neljä tekstitietokenttää: kuvaus, historia, arviointi ja lähteet. Teksteissä on pyritty yleispiirteisyyteen ja tiiviyyteen. Kuvaukseen on täytetty tiivistetty kuvaus kohteen rakennuksista ja ympäristöstä. Historia-tietokenttään on täytetty tieto merkittävistä ulkoasuun vaikuttaneista korjauksista ja mahdollisia muita historiatietoja. Arviointi-kentässä on lyhyt arviointi kohteen säilyneisyydestä ja merkityksestä sekä kohteeseen liittyvät avainsanat, joista kohteen arvo selviää tiivistetysti. Useimpiin kohteisiin liittyy myös ei määritelty-niminen tekstikenttä, jossa on omistustiedot, isännöitsijän tiedot sekä mahdollisia huomioita kohteen kunnosta.

Moniin kohteisiin kuuluu useita rakennuksia. Samoja rakennussuunnitelmia on toistettu useita kertoja, kun on pyritty korttelikohtaiseen yhtenäisyyteen. Siksi ole ollut tarpeen täyttää erillistä rakennuslomaketta jokaisesta rakennuksesta, vaan on täytetty yksi kutakin samanlaista rakennustyyppiä kohden ja ilmoitettu

siinä määrä, montako samanlaista tai lähes samanlaista rakennusta kohteeseen kuuluu. Joissain lähinnä 1980-2000-rakennetuissa kohteissa ei rakennustasoa ole käytetty ollenkaan ja rakennuksesta on kirjoitettu suppeampi kuvaus kuin vanhemmista rakennuksista.

Rakennustasolla on käytetty kuvaus- ja historia tekstitietokenttiä. Näihin on pyritty kokoamaan yksityiskohtaisesti tieto rakennuksesta ja siinä tehdyistä muutoksista. Tasolle on myös viety useita valokuvia rakennuksista eri puolilta sekä rakennuksen keskeisistä detaljeista (yleensä parveke, ikkunat ja sisäänkäynnit). Lisäksi rakennustasolle on talletettu alkuperäisiä rakennuspiirustuksia (pohjat, julkisivut). Vähemmän merkittävistä rakennuksista kuten autokatoksista ei ole täytetty ollenkaan tekstikenttiä.

Kaikki Kaukovainion viheralueet on kirjattu aluetason Kaukovainion viheralueet alle. Aluetasolla kuvataan tiivistetysti alueen sijainti, sen keskeiset piirteet, kasvillisuus ja suunnitteluperiaatteet. Alueeseen on liitetty ilma-kuva sekä karttakuva koko alueesta. KIOSKI-tietokantaan on viety inventointitiedot puiston sijainnista, keskeisistä piirteistä ja kasvillisuudesta sekä arvioitu sen merkitystä osana Kaukovainion viheralueverkostoa. Virallisten puistojen lisäksi on inventoitu Hiiposenkodin viheralueet sekä keskustan viheralueet.

LIITE 2: INVENTOIDUT RAKENNUKSET JA PUISTOT

Ampuhaukantie 2 ja Ampuhaukantie 10
As Oy Haukanpesä, Varpushaukantie 4,
As Oy Haukka, Suohaukantie 3
As Oy Haulitie 1(?)
As Oy Haulitien rivitalot, Haulitie 2
As Oy Hiirosenkangas ja Kiint. Oy Kotkankangas, Tornihaukantie 2-4
As Oy Hiirostorni ja As Tornihaukka, Tornihaukantie 6-8
As Oy Hopeamalja, Hopeatie 9
As Oy Jalohaukantie 2
As Oy Kananlaulu, Kanahaukantie 3
As Oy Kaukohaukka, Varpushaukantie 3
As Oy Kaukovainion rivitalot, Helatie 1,3 ja 4
As Oy Kaukovainion Sato ja As Oy Sato-Vainio, Jalohaukantie 4,6 ja 8
As Oy Kotivarpunen, Varpushaukantie 6
As Oy Kotkanpoika, As Oy Helatorni ja As Oy Vaskikotka,
Vaskitie 6,8 ja 10
As Oy Kotkansiipi, Kanahaukantie 1
As Oy Kotkansulka, Suohaukantie 2
As Oy Lyijyhauki, Haulitie 3
As Oy Lyijytie 2 (ent. Talo Palomies B)
As Oy Lyijytie 4 (ent. Talo Palomies A)
As Oy Lyijytie 6
As Oy Maljanpohja, Maljatie 12
As Oy Maljatie 11
As Oy Maljatien rivitalot, Maljatie 10
As Oy Metsälinna, Ampuhaukantie 8
As Oy Muuttohaukka, Jalohaukantie 4
As Oy Mäntypirtti, Maakotkantie 20,
As Oy Oulun palohaukka (ent. Vuokratalo Palohaukka),
Varpushaukantie 5
As Oy Suohaukka (ent. As Oy Suohaukka I ja II), Suohaukantie 1
As Oy Varpushaukantie 1 (ent. As Oy Kaukometsä I-II),
As Oy Varpushaukka, Varpushaukantie 2
As Oy Vaskihela, Helatie 2
Haukansulka ja As Oy Haukanpolku, Maakotkantie 14-16
Haukka- puisto
Hiirosenkodin viheralueet
Hiirosenkoti
Huoltoasema, Kultatie 1
Jalohaukantie 3-5
Kainuunpuisto
Kairos-koti, Varpushaukantie 7
Kaukovainion haka, Kanahaukantie 2 ja 4
Kaukovainion kappeli/seurakuntatalo, Hiirihaukantie 6
Kaukovainion katualueet
Kaukovainion luhti, Merikotkantie 1

Kaukovainion ostoskeskus, Hiirihaukantie 3
Keskustan viheralueet
Kiint. Oy Mustikkakangas, Maakotkantie 18
Kiint. Oy Oulun Kotkankynsi (ent. As Oy Kotkankynsi), Jalohaukantie 1
Kiint. Oy Suohaukantie 4
Kiint. Oy Sato-Martta, Kiint. Oy Tenaakkeli ja As Oy Säästölantti,
Ampuhaukantie 1 ja Tuulihaukantie 1 ja 3
Kiint. Oy Puirontalo, As Oy Kangastuuli, As Oy Sato-Anna ja
As Oy Kotkapolku, Tuulihaukantie 5, 7 ja 9, Tuulihaukantie 4
Kortteli 56: As Oy Hiekka-Salpa, As Oy Hiirosen Salpa, As Oy
Santa-Salpa ja Kaukovainion Salpa, Nuolihaukantie 4 ja 6,
Ampuhaukantie 5 ja 7
Kortteli 8
Kortteli 55 ja 57: As Oy Hiirosharju, As Oy Nuoliharju ja As Oy
Nuolihaukantie 2, Tuulihaukantie 2 ja 4, Nuolihaukantie 1 ja 2
Kotkapuisto
Koulu-kirjasto (ent. Kaukovainion kansakoulu), Hiirihaukantie 4
Kultatie 3:n luhtitalot
Kultatie 5
Merikotkanpuisto
Palvelutalo (Uittokoti ja Nestori- ja Klaava-palvelutalo),
Merikotkantie 3
Pentti Aholan suunnittelemat omakotitalot, Maljatie, Sormustie,
Solkitie ja Tiukutie
Pohjanpuisto
Päiväkoti-Nuorisotalo, Hiirihaukantie 12
Rautamasuuni ja As Oy Viherkangas, Ampuhaukantie 4 ja 6
Sarkkatie 1-15 (suun. Risto Simi)
Sarkkatie 2-12 (suun. Heikki Syväniemi)
Solkitie 1-7 (suun. Risto Jämsä)
Solkitie 4-10, Pronssitie 8-14 ja Riipustie (suun. Eino Fahlenius)
Tinatie 2-18 (suun. Reino Arvola)
Tuoppitie 2-6 (Osuustukkukaupan tyyppi R8L, suun. Carli Kuntsi)
Tuulihaukantie 6
Vaskitie 1
Vihanninpuisto
Ylimaanpuisto

LIITE 3: KAUKOVAINION SUUNNITTELIJOITA

Ahola, Pentti (1919 - 1972). Pentti Ahola kirjoitti ylioppilaaksi 1938 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1947. Ahola työskenteli ennen valmistumistaan, vuosina 1944–46, Aarne Ervin toimistossa. Oman arkkitehtitoimiston hän perusti 1948. Vuosina 1948–49 hän oli Teknillisen korkeakoulun rakennusopin assistenttina ja 1953–54 Suomen Arkkitehtiliiton standardisoimislaitoksen johtokunnan puheenjohtajana. 1940- ja -50-luvuilla hän teki opintomatkoja Ruotsiin, Tanskaan, Ranskaan, Marokkoon, Italiaan, Länsi-Saksaan ja Hollantiin. Ahola työskenteli seutu- ja asemakaava-suunnittelualojen toimikunnissa ja julkaisi Kymenlaakson aluesuunnitelman sekä Rauman seutukaavan. Hänen asemakaavasunnitelmistaan voidaan mainita Helsingin ja sen ympäristökuntien kaava sekä Oulun ja Naantalın asemakaavat. Lisäksi hän on tehnyt useita yleiskaavoja. Ahola suunnitteli Kaukovainion ensimmäisen asemakaavan, joka vahvistettiin vuonna 1965. Aholan Puolivälin-kankaan tyyppitalon piirustuksilla rakennettiin Kaukovainiolle 41 omakotitaloa.

Harju, Risto (1929) Harju on syntynyt Tuirassa ja asunut Tuiran yhteiskoulun vieressä lapsuusvuosina. Oppikouluun hän meni aluksi Oulun Lyseoon, mutta lopetti koulun kesken kaiken. Hän lähti opiskelemaan Vierumäen urheiluopistoon liikuntaneuvojaksi ja valmistuikin vuonna 1949. Hänen työuransa on kirjava sisältäen vuoden Muhoksella, keikan Ruotsiin, väliin tutkintoja nuorisohjaajaksi, kunnes Haapaveden yhteiskoulun opettajana ollessaan, sai hän vihjeen ammatinvaihdosta ja hänen piti suorittaa töiden ohella ylioppilastutkinto. Harju pääsi opiskelemaan arkkitehtuuria ja valmistui arkkitehdiksi Oulun yliopistosta vuonna 1965. Risto Harjulla oli oma arkkitehtitoimisto Oulussa ja toimiston kädenjälki näkyy Oulussa noin tuhannessa rakennuksessa. Valmistumisen jälkeen hän toimi myös assistenttina arkkitehtiosastolla. Harjun suunnitelmien mukaan Kaukovainiolla on raken-

nettu As Oy Haulitien rivitalot, Tuulihaukantie ja Nuolihaukantie kerrostalot (Kiint.Oy Sato-Martta, Kiint. Oy Tenaakkeli ja As Oy Säästölantti, Kiint. Oy Puirontalo, As Oy Kangastuuli, As Oy Sato-Anna ja As Oy Kotkapolku, As Oy Hiioharju, As Oy Nuoliharju ja As Oy Nuolihaukantie, Rautamasuuni ja As Oy Viherkangas.

Heikkinen, Uki (1908 – 1972.) Uki (Urho Eelis) Heikkinen opiskeli Helsingin teknillisestä korkeakoulussa ja valmistui arkkitehdiksi 1938. Hän oli ollut Kulutusosuuskuntien Keskusliiton palveluksessa jo vuodesta 1931 ja jatkoi siellä toimistoarkkitehtina. Helsingin seudulla on useita hänen 1930- ja 1940-luvuilla suunnittelemaansa rakennuksia, esimerkiksi useita huviloita Munkkiniemessä ja Munkkiniemen portin eli rakennukset Munkkiniemen puistotien alkupään molemmin puolin. Vuonna 1946 hän siirtyi Oulun teknilliseen kouluun huoneenrakennusopin lehtoriksi ja toimi siellä opettajana vuoteen 1968. Hän oli myös oppilaitoksen rehtori 1962–1965. Vuosina 1949–1954 hän toimi Oulun läänin rakennustarkastajana. Opettajan työn ohessa hän suunnitteli Pohjois-Suomeen rakennuksia ja sankarihautausmaita. Heikkinen perusti Arkkitehtuuritoimiston Uki Heikkinen & Kumppanit 1958. Heikkiselle myönnettiin professorin arvonimi vuonna 1970. Heikkisen toimisto suunnitteli Kaukovainiolla ostoskeskuksen ja sen laajennukset sekä rivitaloja (As Oy Maljanpohja, As Oy Haulitie 1).

Heikura, Martti (1909-1963). Heikura syntyi Oulussa 29.7.1909. Ylioppilaaksi hän valmistui Oulun lyseosta vuonna 1929. Tämän jälkeen hän aloitti opiskelut Helsingin Teknillisessä korkeakoulussa, josta valmistui arkkitehdiksi vuonna 1935. Valmistumisen jälkeen hän työskenteli Oulussa arkkitehti Gustaf Strandbergin toimistossa vuosina 1936-38 sekä arkkitehti V. Laitsalmen toimistossa Turussa vuosina 1938-39, jonka jälkeen siirtyi takaisin Ouluun perustettuun kaupunginarkkitehdin virkaan. Vir-

katöidensä rinnalla Heikura piti tuotteliasta yhden miehen toimistoa, jonka suunnittelema kohteita on tiedossa yli 130. Suurin osa Heikuran tuotannosta oli asuinkerrostaloja ja julkisia rakennuksia, kuten Kaukovainiolla suunniteltu Hiirosten vanhainkoti. Oulussa Heikuran suunnittelema rakennuksia on runsaasti – Heikura suunnitteli esimerkiksi Karjasiltaan, Raksilaan, Tuiraan ja Heinäpäähän puukerrostaloja, kolme tornitaloa Toivonniemeen, Raatin uimahallin ja urheilukeskuksen sekä useita kouluja. Heikuran vaikutus Oulun katukuvaan ja oululaisten asuinympäristöön on huomattava. Kaupunginarkkitehdin pesti kesti aina Heikuran kuolemaan asti vuoteen 1963. Heikura kuuluu arkkitehtien ryhmään, jonka osuus Suomen rakentamisessa on ollut huomattava, mutta joka on jäänyt suuren julkisuuden ulkopuolelle.

Huotari, Eero (1929). Huotari valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1959. Hänellä oli Oulussa oma arkkitehtitoimisto. Huotarin toimisto on suunnitellut mm. Manamasalon muistomerkkikirkon (v. 1959) ja Oulun seurakuntayhtymän toimistotalo (v. 1980). Eero Huotarin toimisto suunnitteli myöhemmin 1970-luvulla Intiön kerrostaloalueet sekä Tuiran itäisimmän korttelin kerrostalot (ns. sininen kortteli). Huotari suunnitteli Kaukovainiolle Ampuhaukantiellä olevat kerrostalot sekä yhdessä Martti Väisäsen kanssa nuorisolaistalon.

Kantola, Anna-Maria (1940). Kantola valmistui arkkitehdiksi vuonna 1966 Oulun yliopistosta. Kantola oli toisena Oulun kaupungin rakennustoimiston asemakaavaosastolla vuodesta 1966 vuoteen 2003. Mittavan kaavoittajan uran aikana hän on laatinut muun muassa Kaukovainion lisäalueiden kaavat (1.lisäalue 6.8.1970 ja 2. lisäalue 29.10.1974) sekä lisäksi useita pienempiä asemakaavamuutoksia Kaukovainion alueelle.

Kerola, Veijo (1923). Veijo Kerola valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1958. Hänellä oli Oulussa oma arkkitehtitoimisto. Veijo Kerola oli pää-

toimeltaan opettaja ammattikoulussa/teknisessä opistossa ja teki rakennussuunnittelua loma-ajoillaan. Kerolan suunnittelema rivitaloja tehtiin paljon Koskelaan, Rajakylään ja Kempeleeseen. Rivitalot olivat usein hyvin niukasti arvasäännösten mukaan mitoitettuja kaksikerroksisia rivitaloja. Kerolan suunnittelema rivitaloja Kaukovainiolla ovat As Oy Kaukovainion rivitalot sekä As Oy Maljatie rivitalot.

Koskelo, Heikki (1928) Asuntosäätiön yliarkkitehti Heikki Koskelo oli töissä asuntosäätiössä ja hän suunnitteli mm. rakennuksia Tapiolan pohjoiseen lähiöön. Asuntosäätiön suunnittelutoimisto Asuntosäätiön perusti vuonna 1951 kuusi huomattavaa kansalaisjärjestöä. Asuntosäätiö oli yhdyskuntasuunnitteluun ja alueiden kokonaisvaltaiseen ideointiin ja toteutukseen erikoistunut rakennuttajaorganisaatio. Koskelo suunnitteli Kaukovainiolle Kiint. Oy Suohaukantie 4.

Rissanen, Antti (1937-1976). Rissanen valmistui arkkitehdiksi Oulun yliopistosta vuonna 1965. Hänellä oli oma arkkitehtitoimisto Oulussa. Rakennusten lisäksi Rissanen suunnitteli mm. Oulun ylioppilaskunnan tunnuksen, jonka pohjalta ylioppilaskunnan lippu, kunnia-, ansio- ja virkamerkit, standaari sekä myöhemmät logot on suunniteltu. Kaukovainiolle Rissanen suunnitteli As Oy Lyijytie 6 sekä Vaskitien eteläpuolella olevan kerrostalokorttelin (As Oy Kotkanpoika, As Oy Helatorni ja As Oy Vaskikotka)

Savolainen, Seppo ja Torvikoski, Martti. Arkkitehtitoimisto Savolainen & Torvikoski oli Oulussa 1960- ja 1970-luvulla vaikuttanut toimisto. Toimisto suunnitteli useita asuin-, liike ja toimitilarakennuksia Ouluun. Savolainen ja Torvikoski olivat opiskelijatovereita Helsingin teknillisessä korkeakoulussa. Martti Torvikoski valmistui 1957. Diplomityönään Torvikoski laati suunnitelmat Raahen seminaarin oppilasarustolalle ja huoltokeskukselle. Työn ohjasi professori Hilding Ekelund. Torvikoski vaikutti Raahen seudulla valmistumisensa jälkeen. Toimisto

suunnitteli 1960-luvulla Oulun keskustaan lukuisia asuinrakennuksia (As Oy Nummitori, As Oy Siljonkulma, As Oy Hallituspuisto, As Oy Tervapirtti, As Oy Pohjanliitto, As Oy Pohjanliitto, As Oy Heikinkatu 22-24 ja As Oy Pajatalo). Kaukovainiolla heidän suunnittelemaansa rakennuksia ovat kerrostalot Kanahaukan-, Varpushaukan- ja Maakotkantiellä ja rivitalo As Oy Vaskihela.

Talvisara, A.E (1923). Alvar Einar Talvisara syntyi Kiu-ruvedellä 4.11.1923. Hän pääsi ylioppilaaksi Oulun lyseosta vuonna 1942, jonka jälkeen kirjautui Helsingin tekniseen korkeakouluun. Talvisara valmistui arkkitehdiksi vuonna 1953 ja on suunnitellut paljon asuinrakennuksia Ouluun (esimerkiksi As Oy Välipala, Asemakatu 25, As Oy Uusikatu 92, As Oy Asemakatu 15, As Oy Uusi-Linna). Kaukovainolla Talvisaran suunnittelema ovat Tornihaukankantien kerrostalot (As Oy Hiirosenkangas, Kiint. Oy Kotkankangas, As Oy Hiirostorni ja As Tornihaukka).

Valjus, Seppo (1928). Valjus kirjoitti ylioppilaaksi Oulun lyseosta 1948 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1956. Opintomatkoja hän teki 1952 Ruotsiin ja Tanskaan sekä 1959–1960 Yhdysvaltoihin, Kanadaan ja Meksikoon ja 1980 Yhdysvaltoihin. Työuransa Valjus aloitti Arkkitehtitoimisto Viljo Revellin toimistoarkkitehtina 1957–1958. Valjus siirtyi Oulun yliopiston arkkitehtiosaston assistentiksi 1960, virkaatekeväksi apulaisprofessoriksi 1961–1965, virkaatekeväksi professoriksi 1965–1967 ja nykyaikaisen arkkitehtuurin professoriksi 1967–1991. Sivutoimenaan hänellä on ollut oma arkkitehtitoimisto. Vuodesta 1960 hän toimi vastuunalaisena yhtiömiehenä Arkkitehtitoimisto Seppo Valjus Ky:ssä ja vuodesta 1990 toimitusjohtajana Arkkitehtitoimisto Seppo Valjus Oy:ssä. Toimisto on voittanut palkintoja ja lunastuksia kotimaisissa, pohjoismaisissa ja kansainvälisissä arkkitehtuurikilpailuissa. Arkkitehtitoimisto Seppo Valjus on suunnitellut Hiirosenkodin alueella olevat 1970-luvulla rakennetut vanhusten palvelutalot. Toinen palvelutaloista on julkaistu Arkkitehtilehdessä (3/1972).

